T A R T U R I I K L I K Ü L I K O O L

N S V L I I D U A J A L O O K A T E E D E R

==========

K A R L O T S -

REAMEHEST MAJANDUSKOMANDÖRIKS

D i p l o m i t ö ö

PEETER E R S S

Juhendaja:
dots.k.t. M.LÕHMUS

TALLINN - 1 9 6 8

TRÜ NSV Liidu ajaloo kateeder
Inv. nr. 2099

Foto nr. 1. Karl Ots 1935.-1936.a. Kirovi-
nimelise tehase direktorina.

S I S S E J U H A T U S

Nõukogude rahvas tunneb hästi arvukate uurimuste kaudu oma revolutsiooni- ja sõjasangarite kangelastegusid.

Hoopis vähem ja paraku on unustusse jäänud minevikus suure autoriteediga majanduskomandöride tegevus, kes on andnud oma panuse sotsialismi ülesehitamiseks, kuid kes isikukultuse aastail said kannatada või olid Stalini isiku poolt varjutatud. Seepärast on õigustatud uurimused, mis valgustavad unustatud või varjutatud suurmeeste elutegevust.

Marksistlik ajalookäsitlus tunnistab väljapaistvate isiksuste suurt tähtsust ühiskonna ajalooprotsessi kiirendamisel[1]. G.Plehhanov peab ajaloosuurmeheks (kangelaseks) seda, kes oskab lahendada ülesandeid, mis ühiskonna eelnev vaimne elu on päevakorda seadnud, kes näitab kätte uued ülesanded, kes võtab enda peale algatuse ühiskonna vajadusi rahuldada[2]. Ka V.I.Lenin on korduvalt rõhutanud autoriteetsete organisaatorite vajalik-

---

1 Marksistlik-leninlik õpetus isiku ja rahvahulkade osast ajalooprotsessis. "Eesti Kommunist" 1965, nr.2, lk.27.

2 Plehhanov, G., Isiku osa küsimusest ajaloos. Tln. 1946, lk.42-43.

kusest meie ühiskonnale.[1]

Käesolev diplomitöö käsitleb eesti revolutsionääri kommunist Karl Mardi poeg Otsa (1892-1937) elu ja tööd, kes juba nõukogude võimu algaastail, eriti aga NSV Liidu sotsialistliku industrialiseerimise perioodil tõusis esile andeka majandusjuhina. Karl Otsa teened sotsialistliku ühiskonna ehitamisel, eriti sotsialistliku industrialiseerimise eesliinil väärivad, et neid lähemalt tundma õppida ja populariseerida.

Võrsudes eesti töölisperekonnast hakkas K.Ots revolutsioonilisest liikumisest osa võtma juba oma esimestel tööaastatel Tallinna Sõjasadamas.

Sõjaväeteenistus Esimese maailmasõja aastail viis K.Otsa Venemaa sisekubermangudesse. Seal võttis ta aktiivselt osa Suurest Sotsialistlikust Oktoobrirevolutsioonist. Revolutsiooni käigus omandas ta marksistliku maailmavaate ja astus bolševike partei ridadesse. Karl Otsa kui võimekat organisaatorit edutati töörahva ja partei tahtel mitmetele vastutavatele kohtadele. Nii töötas ta: Pihkva kubermangu Novosokolniki asula TSN täitevkomitee esimehena (1917-1919); Pihkva kubermangu Opotška maakonna TSN täitevkomitee esimehena (1919.a.); Pihkva kubermangu TSN täitevkomitee esimehena (1919--1922); Volhovi hüdroelektrijaamas komandörina (1922--1924); Leningradi trusti "Tremass" juhatuse esimehena (1924-1930); Leningradi Kirovi-nimel. tehase direktori-

---

[1] Lenin, V.I., Teosed, 11.kd., lk.381; Teosed, 21.kd., lk.186-188.

na (1930-1936); Ižorski masinaehitustehase direktorina (1936-1937) ja lõpuks Tšeljabinski masinaehitustehase direktorina. Neil aastail omandas K.Ots bolševistlik-revolutsioonilised juhtimise ja töömeetodid ning suured majandusjuhi kogemused. Kõikjal, kus ta ka ei töötanud, saavutas Karl Ots oma kaastöötajate seas suure autoriteedi.

Nõukogude valitsus, tunnustades Karl Otsa tegevust eriti Leningradi Kirovi-nim. tehase direktorina, autasustas teda 1932.a. Lenini ordeniga (Nr. 412).

K.Otsa kõige aktiivsemad tööaastad langevad ühte sotsialistliku suurtööstuse tehnilise rekonstrueerimise perioodiga esimesel ja teisel viisaastakul. Uue tehnika omandamine toimus kultuurirevolutsiooni baasil, hõlmates nii reatöötajaid kui ka tehnilist ja majanduslikku kaadrit. Karl Ots kuulub just selle raudse tööstuskaadri ridadesse, kes "tõusis maailma tehnilise progressi tasemele ja viis Nõukogude teaduse ja tehnika tähele esikohtadele maailmas".[1]

Kuid neil aastail (1934-1937) kerkisid esile isikukultuse negatiivsed nähtused. Ka Karl Ots pidi kannatama umbusalduse ja põhjendamata süüdistuste õhkkonda viimastel tööaastatel (1934-1937). Kuigi käesolevas töös on vastava materjali puudusel jäänud kõrvale

---

[1] Isikukultusest ja selle tagajärgedest ülesaamise kohta NLKP Keskkomitee otsus 30.juunist 1956. Tln. 1956, lk.10.

K.Otsale esitatud süüdistuste uurimine, tõestab kogu ta süüdistustele eelnev ja sellele järgnev ennastsalgav töö suurte nõukogude tööstusettevõtete rekonstrueerimisel, mida käesolevas töös püütakse valgustada võimalikult mitmekülgselt, Karl Otsa süütust.

Diplomitöös on toodud Leningradi PK sekretäri S.M.Kirovi ja NSV Liidu Rasketööstuse Rahvakomissari S.Ordzonikidze tunnustavad hinnangud Karl Otsa töö kohta.

Need hinnangud ja temale osaksaanud nõukogude valitsuse tunnustused, eelkõige aga tema töötulemuste konkreetne analüüs, peaksid olema küllaldaseks aluseks mainitud süüdistuste kandmiseks isikukultuse perioodi iseloomulike tendentside hulka.

Õigusega märgiti NLKP Keskkomitee otsuses 30.juunist 1956.a. "Isikukultusest ja selle tagajärgedest ülesaamise kohta": "Vaenlaste sepitsuste tagajärjel osutusid laimatuks ja said süütult kannatada paljud ausad kommunistid ja parteitud nõukogude inimesed"[1]. Nende hulka kuulus ka Karl Ots.

K.Otsa ei repressseeritud otseselt, kuid tema ümber loodud umbusalduse rõhuv õhkkond ja pidev ületöötamine õõnestasid enneaegselt ta tervise. Karl Ots suri 27.juunil 1937.aastal olles Tšeljabinski raskemasinaehitustehase direktori kohal. Ustav leninlane, andekas majandusjuht Karl Ots andis kogu oma jõu ja

---

1 Isikukultusest ja selle tagajärgedest ülesaamise kohta NLKP Keskkomitee otsus 30.juunist 1956.a., lk.13.

võimed nõukogude iseseisva masinaehitustööstuse rajamiseks.

Seni on K.Otsa elu ja tegevust valgustatud ainult üksikutes ajaleheartiklites, kuna suuremates uurimustes (näiteks Kirovi tehase ajaloos) leiab K.Otsa tegevus vähest kajastamist.

K.Otsa elu tähtsamaid etappe on kirjeldanud A.Ljubarski oma artiklites, ilmselt tuginedes K.Otsa autobiograafiale.[1] Neis puudub aga täielikult K.Otsa Tšeljabinski eluperiood.

S.Sinelnikovi artikkel, mis ilmus ajakirja "Ogonjok" veergudel, on illustreeritud S.M.Kirovi ja K.M.Otsa fotoga ning sisaldab S.M.Kirovi ja S.Ordzonikidze hinnanguid K.Otsa kohta.[2]

Täielikuma ülevaate K.Otsa tegevusest on andnud J.Talva 1966.a. "Rahva Hääle" veergudel, milles on

---

1 Любарский А., Жизнь прожитая для коммунизма (документальный рассказ об эстонском рабочем, ставшим одним из комманди-ров советской индустрии), "Советская Эстония", I8.УII I962, № I67; Любарский А., Карл Отс работал на Псковщине, "Псковская правда", 7.IX I963; Любарский А., Командир советской индустрии (Рассказ о К.И. Отс); Любарский А., Жизнь прожитая для коммунизма,"За урожай" (Новосокольники) I6.УI I967. Ljubarski A., Eesti sulase poeg Karl Ots."Noorte Hääl" 6.XI 1967.

2 Синельников, С., Подарок, "Огонек" № 43, I965.

väärtuslikke andmeid K.Otsa viimase Tšeljabinski perioodi kohta[1].

Peale selle on ilmunud mõni artikkel Pihkva oblasti Novosokolniki rajoonikeskuses, mis käsitlesid ka Karl Otsa tegevust seal Oktoobrirevolutsiooni päevil ja sellele järgneval perioodil.[2] Leningradi Kirovi-nim. tehase ajaloos, mis ilmus 1966.a., on napilt käsitletud K.Otsa tegevust direktorina 1930.-1932.a.[3] Rohkem andmeid K.Otsa tegevuse kohta tehases leidub aga 1933.-1936.aastatest. Kirovi-nim. tehase tööline V.Karassev pühendas eraldi peatüki Karl Otsale oma memuaarides.[4] Peatükis on toodud mälestusi autori suhetest K.Otsaga ja antud üldistatud positiivne hinnang direktori tööstiilile.

Loetletud kirjandus aga ei anna ligilähedaltki terviklikku ülevaadet K.Otsa tegevusest.

Käesolevas diplomitöös püütakse anda põhiliselt algallikatele tuginev analüüsiv ülevaade K.Otsa elu

---

1 **Talva, J., Revolutsiooni reamehest suurtööstuse komandöriks. "Rahva Hääl" 3.XI 1966.**

2 Топтыгин, В., Октябрь в Новосокольниках, "За урожай", I6.УI I967. Гедвилло, С., Так мы жили, работались и боролись, " Новосокльницкая правда" , № 58 (I7I9),I4,У I958.

3 Костюченко, С., Хренов, И., Федоров, Ю., История Кировского завода I9I7-I945, М.I966.

4 Карасев, В., Таковы мы - рабочие, М.I962.

ja tegevuse kohta. Ka selle töö raames ei õnnestu lahendada kõiki üleskerkinud probleeme. Autoril on aga kavatsus tööd nende kallal edaspidi jätkata.

Teoreetiliste allikatena on käesoleva diplomitöö kirjutamisel kasutatud marksismi-leninismi klassikute teoseid, NLKP ja Nõukogude riigi juhtivate töötajate teoseid, partei ja valitsuse direktiive ja otsuseid, eriti üldiste NSV Liidu majandusajaloo küsimuste käsitlemisel.

Tähtsaimaks allikate kogumiks diplomitöö kirjutamisel oli K.Otsa isiklik ja perekonna-arhiiv, mis asus 1967.aastani tervikuna K.Otsa lese Maria Morosova ja K.Otsa õe Anna Otsa valduses; 1968.a. aga anti arhiiv omaste poolt osaliselt üle Leningradi Riikliku Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni Muuseumile. Üleantud osasse kuuluvad põhiliselt K.Otsa isikliku toimiku dokumendid, 1924.a. kirjutatud autobiograafia ja üksikud fotod. Suurem osa fotodest, 1932.a. ja 1937.a. kirjutatud K.Otsa autobiograafias, K.Otsa kirjavahetus perekonnaliikmetega, unikaalne K.Otsa ja tema kohta käivate artiklite ja ettekannete kogumik on aga jäänud K.Otsa perekonna kätte.

Käesoleva diplomitöö kirjutamisel on kasutatud ka perekonnale kuuluvat K.Otsa artiklite väljalõigete kogumikku. Kogumikku kuuluvad ainult K.Otsa poolt kirjutatud artiklid aastaist 1930-1936.

Lisaks loetletud allikatele said käesoleva töö autori poolt läbi töötatud vastav kirjandus, mis asub Leningradi Saltõkov-Štšedrini nimelises raamatukogus ja Pihkva Kesk-oblasti Raamatukogus.

Tööd raskendas spetsiaalsete uurimuste puudumine K.Otsa Pihkva oblasti ajaloo kohta aastail 1919-1922. Autor kasutas selle perioodi uurimiseks peamiselt kohaliku ajalehe "Псковский набат" materjale.

Autoril õnnestus koguda ka kirjalikke mälestusi, astudes kirjavahetusse K.Otsa abikaasa M.Morozovaga, K.Otsa õe Anna Otsaga, K.Otsa endise Tšeljabinski töökaaslase F.Korneljukiga (praegu Leningradi Linna TSN täitevkomitee teine esimees) ja endise Kirovi-nim. tehase töölise F.Mäseriga (praegu pensionär). Kogutud kirjalike allikate hulka kuuluvad ka K.Otsa kirjad rindelt sõber E.Isokile, kes andis need käesoleva töö autorile kasutamiseks.

Töös on kasutatud ka omaste suulisi mälestusi.

Diplomitöö on üles ehitatud kronoloogilisel printsiibil ja koosneb sissejuhatusest, neljast peatükist ning kokkuvõttest. Peatükid on pealkirjastatud järgmiselt:

I ptk. K.Otsa lapsepõlv ja noorusaastad (1892--1917).

II ptk. K.Otsa tegevus Pihkva kubermangus (1917--1921).

III ptk. K.Otsa tegevus rahvamajanduse taastamise ja sotsialistliku industrialiseerimise algaastail

(1922-1930).

IV ptk. K.Ots sotsialistlike suurettevõtete juhina esimestel viisaastakutel (1930-1937).

I peatükk

K.OTSA LAPSEPÕLV JA NOORUSAASTAD (1892 - 1917)

1. Lapsepõlv ja kooliaastad (1892-1909).

Karl Ots sündis 6.jaanuaril 1892.a. Rakvere kreisis, Kurtna küla talupoja perekonnas. Ta oli Mart ja Mari Otsa perekonnas kolmas laps[1]. Enne Karlat, nagu perekonnas nimetati Karli, oli kaks vanemat õde - Leeni ja Anni ning ühe aasta pärast tuli peres veelgi juurdekasvu - sündis Johannes. Kuid ka Johannes ei jäänud Otsa perekonnas viimaseks. Sellest aga hiljem.

Pereisa oli abielludes ostnud tükikese maad võlgu, mille "majandamine ei olnud eriti edukas"[2]. Seepärast nähtavasti pidigi talupoeg Mart Ots 1895.a. lahkuma maalt, võttes kaasa oma "soldatipõlvest hangitud raamatukasti, naise ja kolm last" (üks suri vahepeal), et linnast otsida paremat elatist.[3]

---

1 Maria Otsa neiupõlve nimi - Vaht.

2 Lisa I, lk.1. K.Otsa käsikirjalise autobiograafia (kirjut. 1932.a.) koopia.

3 Anni Otsa mälestused lapsepõlvest. A.Otsa kirjavahetus autoriga, kiri nr.1, 20.XI 1966.a. (Kirjad on autori valduses).

XIX saj. lõpul oli Eesti oludes talupoeg Mart Otsa saatus üsna tüüpiline. Paljud ostutalud läksid suurte võlgade koorma all lõpuks ikka oksjonile[1]. Nähtavasti just oksjoni kartus sundis M.Otsa likvideerima oma talumajandi ja minema linna. Seega tabas Otsa perekonda tuhandete laostunud talupoegade saatus, kes olid sunnitud lahkuma kodukohast täiendades linnade proletaarlaste ridu.

Esimeseks lühikeseks peatuspaigaks oli Rakvere (umbes 1,5 aastat)[2]. Sealt käinud isa tööl Kunda Tsementivabrikus. Üle tee Otsade uuest kodust asus sepikoda, kus väike Karla ta õe mälestuste kohaselt armastanud "päevad otsa vahtida sepa tööd". Karla olla tahtnud ka ise sepaks saada, kui suureks kasvab[3].

Järgmiseks peatuspaigaks oli Narva[4]. Siin sündis kõige suurema kitsikuse ajal veel kolmas tütar Magda. Nähtavasti ka Narva teenistus ei võimaldanud viie lapse isal oma perekonda ära toita, sest juba 1/2 aasta pärast peab ta kolima koos perekonnaga Tallinna[5].

---

1 Vt. Eesti NSV ajalugu II, Tln. 1963, lk.315.

2 Anni Otsa mälestused lapsepõlvest. Kiri nr.1. /Edaspidi: A.Otsa kiri nr. -/

3 Sealsamas.

4 Sealsamas.

5 Lisa I, lk.1. K.Otsa autobiograafia koopia.

Esialgu pakkus peavarju tädi Walhberg. Tal oli pisike tuba, kus päeval töötasid kingsepad, õhtul aga muudeti see Otsadele öömajaks.

Ligi aasta otsis pereisa alalist töökohta. Vahepeal aga pidi ta töötama ajutistel "otsadel",nagu sadamas kottide laadimine jne. 1898.a. õnnestus Mart Otsal leida pidevat teenistust Tallinna Raudtee Tehases. Siin töötas ta oma surmani (1918.a.), algul mustatöölisena, hiljem treialina[1].

Leidnud kindla sissetuleku, üüris Otsa perekond endale korteri linna agulis, s.o. Kadriorus.

Karl Ots oli nüüd juba 5-aastane ja ta ajaviitmise kohaks kujunes mitte niivõrd Kadrioru park kui kitsarööpaline raudtee, mis suundus sadamasse. Kadriorus oli ka tihti ummikus seisvaid ja manööverdavaid vedureid. "Raudhobud" köitsid nii poisikese tähelepanu, et ema pidi sageli poega kättpidi koju viima. Siin sai väike Karla sõbraks ka vedurimeestega, kellele vist meeldis poisikese huvi nende töö vastu. Vedurimeeste juures õppis Karla ka lugemise selgeks, sest siin loeti ajalehte igava aabitsa asemel, millega teda ikka õde Anni piinas[2]. Seega võiks öelda, et Karl Otsa tõeliseks aabitsaks saigi ajaleht.

Nüüd kujunes poisikeses tõsine tahtmine saada vedurijuhiks, mille ta ka edaspidi osaliselt realiseeris[3].

---

1 Lisa I, lk.1. K.Otsa autobiograafia koopia.
2 A.Otsa kiri nr.2, 8.I 1967.a.
3 Sealsamas.

Juba varajases lapsepõlves võime märgata Karl Otsa suurt huvi tehnika vastu, kiindumust ja andumust sellele huvialale. Kõik need tähtsad omadused kujunevad välja lõplikult alles hiljem, kuid nende algeid võib märgata ka lapsepõlves. Nende omaduste olemasolu muutub määravaks K.Otsa edasise saatuse kujunemisel.

Aeg läks ja elavaloomuliste Otsa poiste üle hakkas kogunema üha rohkem kaebusi akende lõhkumise pärast. Õe Anni mälestuste kohaselt polnudki poisid alati süüdi, kuid kuna nad olid mängude algatajateks, siis kogu süü tekitatud pahanduste suhtes veeretati vendade Karl ja Johannese kaela.

Tuli otsida uut korterit, kuid lastega perekondi ei tahtnud paljud peremehed võtta. Lõpuks siiski õnnestus leida korter Kassisaba rajoonis Suur- ja Väike-Ameerika nurgal[1]. Uues elukohas oli laste mängukohaks raudteeäärne heinamaa. Siin toimusid kuulsad Sibulaküla ja Kassisaba poiste kivisõjad, kus Karla, ta õe mälestuste kohaselt, oli "üheks ninameheks"[2].

Aastal 1900 algas Karlal koolipoisi põli. Koos õe Anniga hakkas ta käima Tallinna Tehnika Kooli algkoolis, kus ta õppis 4 aastat. Siinkohal tooksin mõned Otsa perekonna pildid.

---

1 Suur-Ameerika tän. - nüüdne Kiire tän.

2 A.Otsa kiri nr.2.

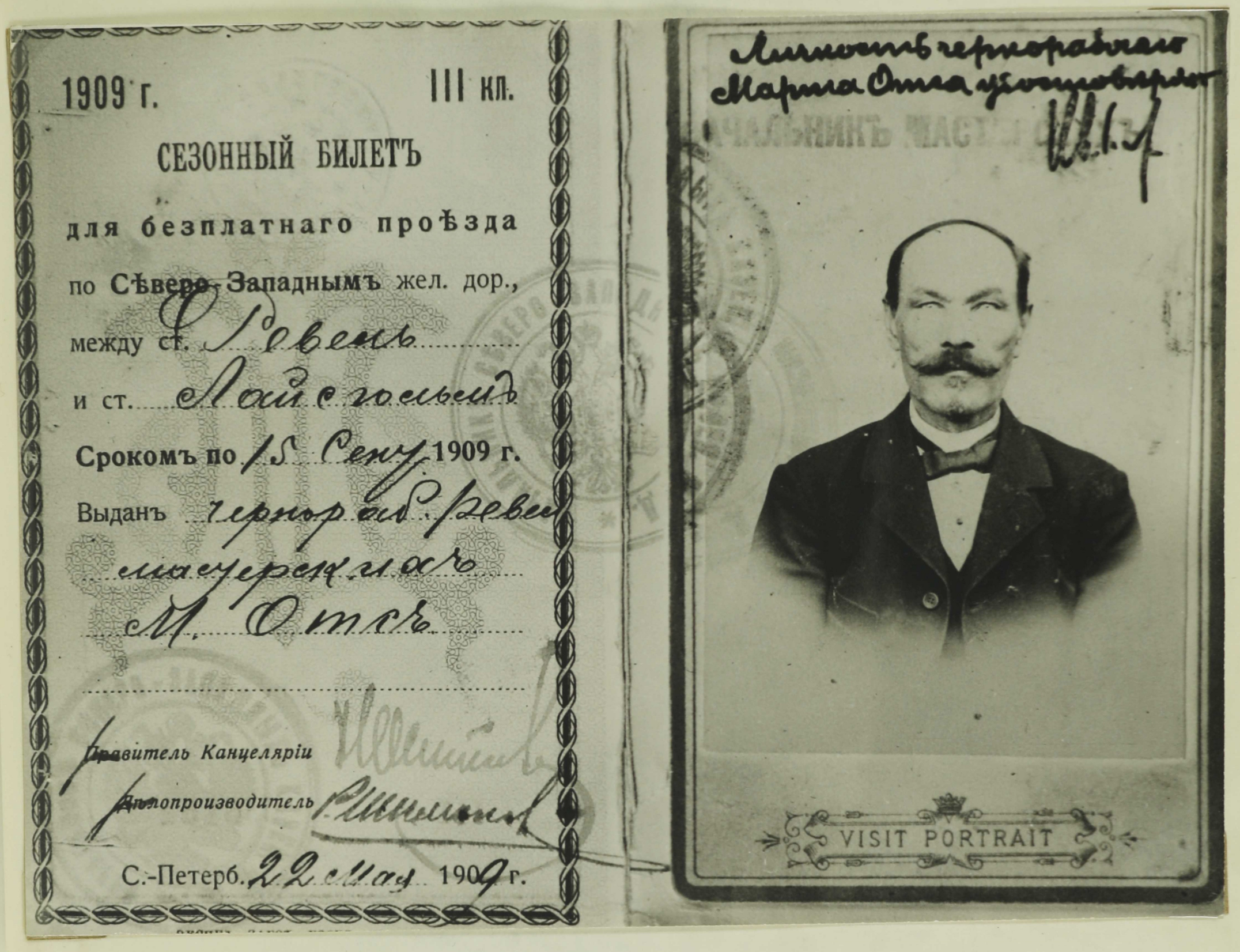

Foto nr.2. Pereisa Mart Ots 1909.a.[1]

---

[1] Fotokoopiate nr.1 -15 originaalid asuvad K.Otsa perekonnas. Aadress: Leningrad Vasiljevski Ostrov 4. Linia 24-29.

Foto nr.3.
Johannes Ots.

Foto nr.4.
Karl Ots.

Foto nr.5. Pereema Maria Ots 1915.a.

Koolis ühendati peagi poiste ja tüdrukute klassid ning õde ja vend hakkasid ühes klassis käima. Tsiteerin õe Anni mälestustest: "Ta /Karl/ oli esimene klassis. Ta ei toppinud end iialgi ette. Aga kui keegi vastata ei teadnud, oli Karlal alati vastus valmis. Klassis kuulas ta tähelepanelikult kooliõpetaja seletusi ja kodus luges kord õpikust üle ja see oli kõik"[1].

---

[1] A.Otsa kiri nr.2. 8.I 1967.

Ehk teine katkend: "Käies tegi ta kooliraamatu lahti /kooliteel/, luges omaette ülesande läbi ja ütles, et nüüd ta teab ülesannet"[1]. Toodud katkendid tõendavad Karla andekust ja lennult haaramise võimet.

Umbes samal ajal kiindus ta lugemisse. Kustkohalt tuli see huvi, on raske aimata, kuid mõjustajaks võis olla tõenäoliselt nii kool kui ka tundmatute raamatute olemasolu isa salapärases soldatipõlve kastis. Karlat huvitasid tollel ajal nii seiklus- kui ka ajaloolised romaanid[2].

"Mäletan, ükskord tuli /Karla/ sületäie raamatutega, laotas nad põrandale laiali, ise ka kõhuli põrandale maha ja siis hakkas üks suur lugemine, mis hea hulk aega kestis"[3]. Või teine episood, kus õde Anni meenutab üht külaskäiku sugulaste poole. Järsku vanemad märkasid, et Karla on kadunud ja siis hakkasid teda kõik otsima. Alles pärast pikka otsimist avastati poiss laua alt raamatu tagant.[4] Nähtavasti oli Karla nii sisse elanud raamatu sündmustesse, et muutus kurdiks kogu ülejäänud maailma suhtes. Toodud juhus iseloomustab väikese Karla kontsentreerumisvõimet, mis on elavate laste juures haruldane nähtus.

---

1 A.Otsa kiri nr.3, 11.II 1967.a.

2 Sealsamas.

3 Sealsamas.

4 Sealsamas.

Vahepeal suurenes Mart Otsa pere veelgi. 1903.a. sündis viies laps Magda[1]. Pere toitmine muutus ainult isa 15-rublalise palgaga üha keerulisemaks[2]. Nüüd hakkasid kõik töövõimelised perekonna liikmed jõudumööda lisateenistust otsima. Ema käis päeviti pesu pesemas, vanemad lapsed aga igal suvel hooaja töödel maal, mis kestis tihti kuni 2 kuud[3].

Tavaliselt said naised ja lapsed poole täismehe palgast. Õde Anni meenutab juhust, kus Karla oma usinuse ja väledusega võitnud peremehe poolehoiu ning 12-aastane poisikene teeninud ka täismehe palga[4].

1904.a. lõpetas Karl Ots algkooli ja astus Tehnika Kooli. Siin toimusid õpingud 2 aastat ettevalmistusklassides ja 3.aastal õpetati eriala. Samal ajal toimus praktika järjest kahel suvel[5].

Õppetöö toimus koolis vene keeles ja et Tehnika Kooli pääseda, tuli paljudel eestlastel eratunde võtta[6].

Ettevalmistusklassi vastuvõtu eksamitel nõuti soravat lugemise oskust, neli aritmeetika tehet ja "Meie isa" palve oskust[7].

---

1 A.Otsa kiri nr.3.

2 Sealsamas.

3 Sealsamas.

4 Sealsamas.

5 Eduard Isoki mälestused. On kasutatud perekonna arhiivi materjale (tütre Vilja Toomi valduses. Aadress: Tallinn Oru 2-4. Eduard Isok oli Karl Otsa koolivend, astus kooli 1909.a.).

6 Sealsamas.

7 "Revalsche Zeitung" 16.(28.) I 1880. Tehnika Kooli avamise kuulutuse juures on toodud sisseastumise tingimused.

Õppetöö algas koolis kell 7.45 hommikupalvega, kuhu hilinemise puhul võeti elukommetest maha üks pall. Tunnid algasid kell 8.oo ja kestsid kella 14.oo. Hämaratel talvehommikutel süüdati petrooleumi lambid klassides valgustamiseks[1].

Õpikuid oli vähe ja peaaegu kõik tuli konspekteerida. Joonestamine oli iga päev, kuid peamiselt tehti ainult raamatust projektsioone, mis märksa vähendab töö kasutegurit.

Ajalooraamat ja matemaatika õpik tuli eestlastel tihti pähe õppida vene keele oskuse nappuse tõttu. Ainsaks eestikeelseks tunniks oli piiblilugu.

Kella 14.oo - 17.oo toimusid töökodades praktikatunnid. Tehnikakooli I eriala klassi praktikatundides õpetati puutööd, teises metallitööd ja kolmandas sepistööd.

Esialgu lõid kohmakad ja oskamatud poisid haamriga tihti näpu peale, kuid vilumus tuli tööga. Vahest hakkasid poisid töörütmis mõnd laulu ümisema, mis ajas närvilise meistri marru, sest kooli eeskirjades polnud sõnagi öeldud tööõpetustunnis ümisemise kohta[2].

Tagantjärele vaadates polnud Eduard Isoki arvates tööõpetus kuigi kõrgel tasemel.

Küttepuid pidid poisid kooli jaoks ise varuma ja neid ka laiali tassima. See oli kiduramatele poistele

---

1 Eduard Isoki mälestused.

2 Sealsamas.

väga raske töö[1].

Vahest korraldati Tehnika Koolis ka pidusid. Eduard Isok meenutab üht niisugust oma mälestustes: "Eeskavas oli näitemäng, siis laulis koor ja lõpuks esines mandolini orkester, mille juhiks oli Karl Ots. Tantsuks mängis sõjaväe puhkpilli orkester... Tantsiti valsse ja mazurkasid"[2].

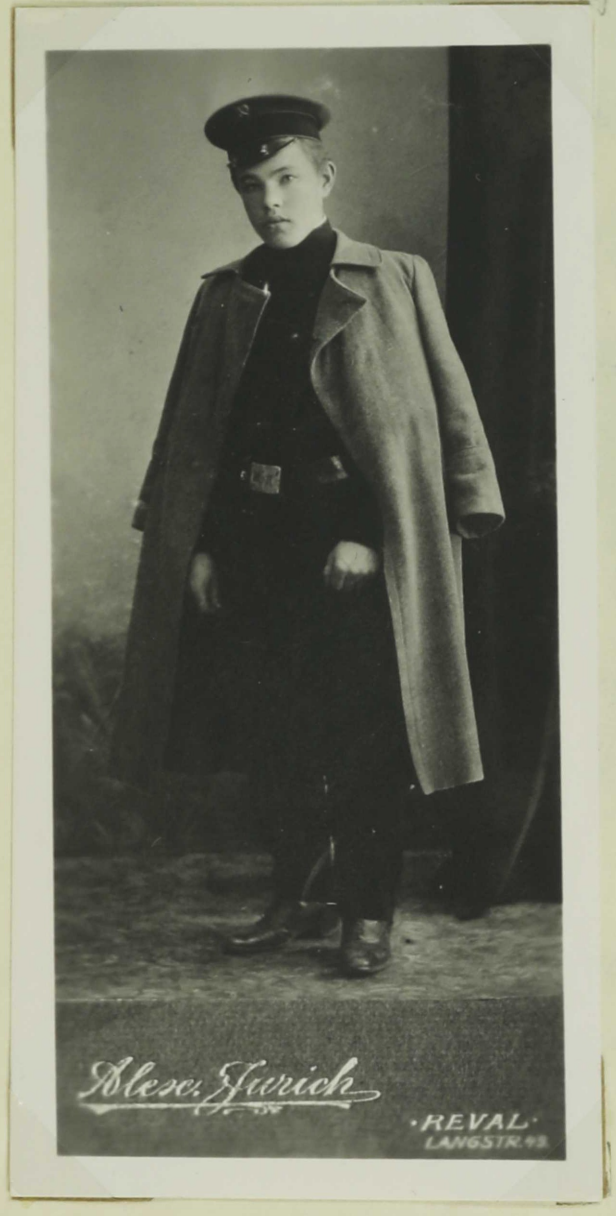

Foto nr.6.
Karl Ots raudteekooli mundris. (Aasta on teadmata.)

Peagi kolis Otsa perekond Toome-Vaestekooli tänavele, sest sealt oli isal lähem tööl käia Väika Raudtee Tehases ja lastel koolis[3]. Nähtavasti uuest elukohast

---

1 Eduard Isoki mälestused. E.Isok meenutab, et just puude tassimisel 2.korrusele rebestanud ta midagi siseelunditest ning põdenud seejärel aastaid.

2 Eduard Isoki mälestused.

3 A.Otsa kiri nr.4, 6.III 1963.a.
Toome-Vaestekooli tn. - nüüd Mitšurini tn.

sai Karla oma uued sõbrad: Paul Pressi ja August Tulbi[1]. Need olid kolm lahutamatut sõpra kooli päevil ja järgnevatel aastatel ning alles I maailmasõda eraldas August Tulbi.

Foto nr.7. Grupp Tehnika Kooli õpilasi kooli ees. K.Ots on tähistatud x-ga. (Aasta on teadmata.)

August elas väikeses onnis, mille ümber oli pisike aed. Siin kohtusid sõbrad ja veetsid ka kogu oma vaba aja[2].

Augusti vanem vend Johannes oli juba vedurijuht ja võis arvatavasti noorematele poistele eeskujuks olla.

---

1 A.Otsa kiri nr.4.

2 Sealsamas.

Suvel käisid sõbrad Stroomi rannas ujumas, talvel uisutati Šnelli tiigil ja siin oli tihti neljandaks Juku Tulp[1].

Anni Otsa mälestuste järgi oli Tehnika-Kooli poiste ja realistide ning gümnasistide vahel tihti hõõrumisi. Need võisid tekkida tõenäoliselt kokkupuudetest üldkasutatavates kohtades - nii liuväljal kui ka koolipidudel. Võimalik, et realistid ja gümnasistid püüdsid ehk kuidagi rõhutada oma kõrgemat seisust. Kui aga asi läks rusikavõitluseni, siis töölispoiste rusikad jäid nähtavasti ikka peale. Laste vaenu võis süvendada ka terav klassivõitlus, mis tollel ajal toimus Tallinnas.

Meenutaksime siin 1905.a. revolutsiooni sündmusi, mille tunnistajaks osutus ka Karla koos oma sõpradega. K.Otsa isa töötas tollel ajal raudteetöökodades. Juba 14.oktoobril 1905.a. ühinesid Balti raudteelased üle-venemaalise streigiga[2]. Balti raudteelased esitasid Venemaa töölistega ühiseid nõudmisi: 8-tunnilist tööpäeva, poliitilisi vabadusi jne.[3]. Sama päeva õhtul toimus "Estonia" seltsimajas raudteelaste ja raudteetöökodade tööliste ühine koosolek, kus kostsid juba revolutsioonilised loosungid: "Maha isevalitsus!" jne.[4].

---

1 A.Otsa kiri nr.4.

2 ENSV ajalugu II, lk.379.

3 Sealsamas.

4 Sealsamas.

Pole teada, kas M.Ots koosolekust osa võttis või mitte, kuid on tõenäoline, et ta sai sellest teada oma töökaaslastelt. Kaudseks tõendiks selle kohta, et M.Ots oli kõigi sündmustega kursis, võiks lugeda ta osavõttu 16.oktoobril toimunud demonstratsioonist.

Oktoobri üldstreigi päevil oli Tehnika Kool suletud nagu enamik Tallinna koolidest[1]. Mart Ots käis koos oma kahe pojaga demonstratsioonil. Laskmise ajaks olid nad õnneks juba möödunud turu platsist[2]. Ka ohvrite matusel käis isa, nüüd juba koos oma kolme vanema lapsega[3].

Kõik need vapustavad sündmused pidid jätma Karl Otsasse tugeva jälje. Niisiis toimus nooruki otsene tutvus töölisklassi võitlusega juba praktikas, mis pidi jätma hoopis sügavama mulje kui varajasem tutvus sellega ainult ajalehe kaudu.

Võib täie kindlusega öelda, et tööline Mart Ots koos oma vanemate lastega võttis osa 1905.a. revolutsioonilistest sündmustest Tallinnas. Mart Otsa lastele olid aga 1905.a. sündmused niisuguseks külviks, mille idusid tuleb otsida 1917.aastast.

---

1 ENSV ajalugu II, lk.379.

2 A.Otsa kiri nr.4.

3 Sealsamas.

2. Noorusaastad Tallinnas(1909-1914).

1909.a. lõpetas Karl Ots Tehnika Kooli edukalt ja astub ellu[1].

17-aastase nooruki esimeseks töökohaks olid raudteetöökojad, kus töötas ka isa[2]. Esimeseks erialaks oli aga lukksepa amet[3]. Siia asus tööle ka K.Otsa sõber Paul Press[4]. Kolmas sõber - August Tulp läks aga tööle joonestajaks, mis polevat meeldinud Karlile, kuna ta ei pidanud seda täismehe tööks[5].

Toodud väide peegeldab töölisnoore ebaküpset maailmavaadet, mis oli ülemineva iseloomuga ja küllaltki loomulik nähtus Karl Otsa arengus.

Võimete täielikuma rakendamise katsetest kõnelevad näiteks nooruki poolt sagedane töökohtade vahetamine.

Pärast 6-kuulist lukksepaameti pidamist läheb ta ligi 1,5 aastaks vedurijuhi abiks[6]. Kuid juba 1912.a. asub K.Ots juhtivale tööle, nimelt Sõja-Sadamasse teh-

---

1 K.Otsa Tehnika Kooli lõputunnistus on antud EKP arhiivis. Enamus hinnetest tunnistusel on viied. Lisa I, lk.1. K.Otsa autobiograafia.

2 Sealsamas.

3 Sealsamas.

4 A.Otsa kiri nr.4. 6.III 1967.

5 Sealsamas.

6 Lisa I, lk.2. K.Otsa autobiograafia.

nik-töödejuhataja kohale[1]. 1912.-1913.a. võttis ta osa ristlejate "Pallada", "Bajan" ja allveelaevade remontimisest[2].

Möödunud kolme tööaastaga on noorukist kasvanud noormees, kes ei häbene enam vaimset tööd ega karda "ülemuse" kohta. K.Otsa võimete areng on ilmne.

Foto nr.8. Pildil kolm sõpra: August Tulp, Paul Press ja Karl Ots (1912.a.).

---

1 Lisa I, lk.2. K.Otsa autobiograafia.

2 Sealsamas.

Töötades Sõja-Sadamas, kus "kiiretel" töödel maksetakse rohkem, jäi noormeestele ka rohkem taskuraha[1]. On teada, et 6-liikmeline noormeeste grupp, kelle organiseerijaks oli K.Ots, ostis ühe vana purjejahi "Brunhild"[2]. Peale remonti, mis teostati omal jõul, sai see "Uku" nime.

"Uku" ümber koondus nüüd juba suurem seltskond töölisnoori (noormehi ja neidusid), keda K.Ots võis kasutada abilistena oma illegaalsete ülesannete täitmisel. Sidemete olemasolu revolutsionääridega tõestab järgmine katkend K.Otsa autobiograafiast:

"Poliitilise töö mõningane elavnemine /Tallinnas/ tekkis alles /19/10-ndast aastast, mil 1905.a. poliitilised väljasaadetud tagasipöördusid. Sel ajal olin ma isiklikus heas vahekorras väljasaadetud es-dekidega[3], s.o. Tulbi, Nõimani ja teistega, aeg-ajalt täitsin mõningaid ülesandeid, kuid parteisse ei kuulunud[4]. Nagu hiljem selgus pärast järelvalve osakonna arhiivide ülevõtmist veebruari revolutsiooni ajal, oli ka minu järgi sisse seatud jälitamine, nähtavasti tihedate sidemete tõttu mainitud grupiga."[5]

---

1 Eduard Isoki mälestused.

2 Eduard Isoki suulised mälestused. (Eduard ja Edgar olid vennad. Elukoht: Tallinn Graniidi 1-5. - Autori täiendus.)

3 Originaalis on lühend "эс-деки" , mis võiks olla tõlkes "эстонские социал-демократы".

4 On mõeldud August Tulpi, hiljem menševike liider. Vt. ENSV ajalugu II, lk.521.

5 Lisa I, lk.6. K.Otsa autobiograafia.

See katkend valgustab üldjoontes K.Otsa poliitilise tegevuse iseloomu. Ta polnud küll partei liige, kuid kindlasti aktivist, revolutsionääride usaldusmees ja töölisnoortega sidepidaja.

Ühe teise K.Otsa kaasaegse mälestuste kohaselt[1] olevat ta aidanud K.Otsal keelatud kirjandust varjata. Seega võib oletada, et K.Ots võis kasutada "Uku" seltskonnast mõningaid liikmeid samalaadsete ülesannete täitmisel.

Tegelikult oli juhtivaks jõuks Tallinna laevatehastes parteiorganisatsioon, kes tegutses Tallinna ühinenud sotsiaaldemokraatide rühma nime all. Ta alustas oma tegevust illegaalse vastastikuse abistamise seltsi "Liidu Artell" nime all 1913.a.[2] See organisatsioon oli esialgu kõigi sotsiaaldemokraatlike organisatsioonide ühendamise seisukohal. 1914.a. algul lõid bolševikud lahku sellest organisatsioonist, ühinedes Tallinna bolševistliku organisatsiooniga[3].

---

1 K.Erssi suuliste mälestuste põhjal. (K.Erssi aadress: Tallinn Niguliste 3-2.)

2 Eesti NSV ajalugu II, lk.519.

3 Sealsamas.

3. Soldati-aastad (1914-1917).

Jaanuaris 1914.a. võeti K.Ots sõjaväkke[1]. Selle perioodi kohta on põhilisteks allikateks K.Otsa 2 autobiograafiat[2], postkaardid ta õe Annile ja vanematele, kirjad sõber Edgar Isokile[3].

Niisiis, järgnevalt K.Otsa edasisest elukäigust ta "oma suu kaudu": 18.I 1914 - "Oeh! Mu sõbrad![4] Küll on imelik teine linn - kohe teine olemine, kõnelemine, söömine - kõik teised. Tallinnas räägitakse "kapsasupp ja klimbid sees" aga Baranovitšis[5] antakse paastu ajal: tangusupp ja seened sees..."[4]

"Kurat võtaks, ei jää haigeks ka, jääks ometi laatsaretti... Küllap jälle vist sellest tuleb, et minule palju tervisi saadetakse, haigus ei pääse ligi. Mineval ööl nägin juba unes, et Tallinnas prii poiss olin."[5]

---

1 Lisa I, lk.2. K.Otsa autobiograafia.

2 Lisa I ja II. (Lisa II = K.Otsa autobiograafia kirjutatud 1937.a. koopia.)

3 K.Otsa kirjavahetus Edgar Isokiga. (Kirjad on E.Isoki valduses. Aadress: Tallinn Graniidi 1-5.)

4 Paljud Edgar Isokile adresseeritud kirjad on mõeldud "Uku" seltskonnale lugemiseks. Kiri nr.1, 18(26) II 1914.

5 K.Otsa noorsõduri teenistusperiood toimus Lääne-Valgevenes Baranovitšis.

Samas kirjas (20.II 1914): "Hurraa! Kapsasupp ja ... heeringad sees!!! No mis häält Teie selle peale teete. Ja kodunt ei ole kõppu ega kippu kuulda, et pakk teel on. Kirjutasin, et midagi Tallinnast saadetaks, mis paastu ajal üleval hoiaks... Kuulda on, et 10-ndal märtsil vandumine on... siis saab ehk pisut kergem olema, praegu on põrgu elu.

... pigi nende riiete ja pesu parandamisega, päris räbal - sellele kulub kogu vaba aeg." Edasi järgneb humoorikas päevakorra kirjeldus ja toidunappuse siunamine. Olustiku taastamise mõttes tooksime mõned katkendid samast kirjast: "Hommikul on ainult "thee" ja sinna juurde ei saa muud kui musta leiba. Muidugi teada, et lõunaks kõigil kõhud tühjad... Kui siis see lõunasöök tuleb, siis on tema "momentalno" kadunud olgu mis seal on. Enamasti on seal ainult keedetud vesi, aga mitte midagi ei ole seal sees, mis isu ärataks. Tangupudru toodakse ka nõnda palju, et ainult üks kuni kaks lusikat saab... Pool seitse vahest pool kaheksa saab õhtust - niisamasugust laket." [1]

26.II 1914: "Minul on siin ka omad õpilased, leiti mind üsna "gramotno" olema ja pandi mind kohe (kirjaoskamatute) õpetajaks..." [2]

Järgnev katkend samast kirjast iseloomustab noorsõdur K.Otsa huumorimeelt ja soldatlikku leidlikkust:

---

[1] K.Ots - E.Isokile, kiri nr.1, 18(26) II 1914.a.

[2] Autori seletus.

"Mina kirjutan kirja, Mihkelson (lätlane)[1] teeb tamka lauda, millega mina hakkan äri tegema: kui omasugusega mängin, siis mängin oma veevedamise korrad kõik teiste kraesse, kui aga mängin "взводный"ga ehk "отделенный" ный' ga" siis mängin selle peale, et nemad mind vee järel ei saada. Aga see on kõik edaspidi, praegu pole veel nupud valmis."[2]

Ühest järgmisest kirjast leiame andmeid K.Otsa suhtumise kohta sõjaväeteenistusse: "... tuhanded mõtted, mis korratumalt läbi pea tormavad - aga valju healena kostab sealt hulgasti - "miks jaoks, - kelle pärast? Ärra siit!"[3]

Huvitav on K.Otsa kommentaar puhkenud I maailmasõja kohta: "... täna teatas kindral ise, et Saksamaa on meile sõda kuulutanud.

Verine näitemäng hakkab peale, millel püüneks on terve Õhtu-Euroopa pind ja tegelasteks 8 milj. püssitikku saavad olema... Kaotavad nad selle sõja, on Saksamaa suurriikide seast väljas ja Austriat jääb ainult veike lapike,"[4] - päris objektiivne pilt ja täpsed ennustused!

---

1 Autori täiendus. Selgub samast kirjast(nr.1).

2 K.Otsa kiri nr.1 Edgar Isokile.

3 K.Otsa kiri nr.4, 7.IV 1914.
Lisa I, lk.2. K.Otsa autobiograafias on samuti eitav suhtumine sõjaväeteenistusse tsaari armees.

4 K.Otsa kiri nr.5, 20.VII 1914. (Kuupäev on kirjutatud pliiatsiga hiljem juurde. Tindiga on teine kuupäev - 20.veebr. 1914.a., mis on vist ekslik.)

Karl Otsa teenistus sõjaväes algas 3-nda raudtee pataljoni 4-nda roodu reamehena[1]. Ka ta sõber Paul Press sattus kusagile naabrusesse K.Otsaga[2]. See võimaldas neil tihti kohtuda. On säilinud ka foto sellest ajast.

Foto nr.9. Fotol: x K.Ots ja xx P.Press,
2.II 1914.a. Baranovitšis.

---

1 K.Otsa kirjad kodustele 4.II 1914. Sama ka 1932.a. autobiograafias, vt. Lisa I.

2 K.Otsa kirjad kodustele nr.7.

Tähelepanuväärne on K.Otsa iseloomustus ühe ta võitluskaaslase kohta, mis näitab noore reamehe tähelepanelikku suhtumist sõpradesse. Kirjas on märgitud sõbra kohta: "üks huvitav tüüpus", kiri on määratud nähtavasti kas õele või vennale[1]. Ja edasi:

"See Satonov on iseäraline tüüpus. Otsaesine on temal kõrge ja lai, aga mitte õige - vaid tagaspidi vajunud. Silmad hallid ja kaunis suured terava ja "väge-va" vaatega. Nina sirge ja iluta, lõug veike ja ka taganenud õigest nurgast välja. Mõnel silmapilgul on temal niisugune väljanägemine nagu isikul, kes ka kuritegu peale valmis. Kui tema naerab, siis on kaunis kena, kui nalja teeb, siis on kaunis huvitav. Üldse on tema kaunis heade vaimuannetega, aga ilma hariduseta ja arenemata. Vähe lugenud ilma kindla ilmavaateta. Siiski on temal vahest omad impulsid. Sõnade peale on находчивый [2] ja suur naljatilk. Armastab kõiki teiste naeruks teha. Hirmus auahne: kui roodu komandör temale kiire töö andis, siis poeb tema kas või nahast välja, et aga ruttu valmis teha... Ta nutab ja palub, käsib ja karjub: скорее, скорее, ну скорее, давай ребята [3] jne. Sellepärast tema roodus armastatud ei ole. Temal on kena ja kõva bariton,

---

1 K.Otsa kirjad kodustele (ilma kuupäevata. Postkaart Lvovi vaatega).

2 - leidlik.

3 Vene keeles: "Kiiremini, kiiremini, noh kiiremini, poisid!"

kaunis kena muusikaline kuulmine - alati laulab. Minugi vaese patuse kohta on mõned sõnad laulnud[1]. Mina saan temaga kaunis hästi läbi. Olen tema silmis autoriteet mitme küsimuse juures... Olen teda palju kasinud histoorialikkude küsimustega. Minu kohta ei julge ta midagi paha ütelda. Aga kui temal kasu sellest on, müüb tema kas või oma parema sõbra ära. Huvitav tüüpus."

Niisiis Karl Ots kujunes mõningate kaaslaste silmis autoriteediks tänu oma suhteliselt laiematele teadmistele. Nagu näeme, on noormehel vahepeal kujunenud terav pilk, oskus mõista kaaslaste iseloomu ja omadusi - väga vajalikud jooned tulevasele majandusjuhile, kellel on vaja tegelda kaadri valikuga.

Raudtee pataljonis tuli reamees K.Otsal teha mitmesuguseid töid: ehitada ja remontida raudteeliine, sildu jne.[2] Esialgu töötas ta lihttöölisena materjalide transportimisel, siis rööbaste kohalepaigutamisel. Hiljem sai ta juba tehnilisi ülesandeid Sani jõel. Algul tulid jefreitoripaelad, seejärel unterohvitseri omad[3].

Sellest perioodist on ka üks foto (vt. nr.10).

---

1 Nähtavasti on mõeldud lööklaulu tšastuškat.

2 Lisa I, lk.2. K.Otsa autobiograafia koopia.

3 Sealsamas.

Foto nr.10. x - K.Ots, koos oma kaasvõitleja-tega. Lutskis 1915.a.

1916.-1917.a. töötas K.Ots vanemtöölisena liikuvas remonditöökojas[1], mis oli "ta enda poolt komplekteeritud"[2]. Remondi töökojast on säilinud foto,(vaata foto nr.11), mille tagaküljel on selle saamislugu, Karl Otsa poolt kirjutatud:

---

[1] K.Otsa kiri Edgar Isokile nr.8, 10.XII 1915.a.

[2] Lisa I, lk.3. K.Otsa autobiograafia.

Foto nr.11. Mehhaaniline liikuv töökoda-vagun.
10.X 1916.a. Fotol K.Ots vasakul.

"Meie töökoda on kõikide arvamise järele kõige parem... pataljonis. Sellel pildi peal pole veel ühte pinki, selle sain alles eile täiesti valmis. On minu joonistuste järel ehitatud - vindilõikamispink. Selle kapi taga, millel sildid peal, on meie elamise ruum... Siin on ka minu juhatuse järel kõik ehitatud, egas see siis muidu kõige parem töökoda ei ole. Minu seltsimehed on ka kõik head inimesed..."[1] Foto on saadetud õele Magdale, seepärast ka naljatlev, kiitlev toon kirjas.

Töökoda teenindas 12-liikmeline meeskond K.Otsa juhatusel[2]. Seda kasutati Arhangelski raudteel Mokše ja Lepše vahelisel lõigul kitsarööpalise tee ümberehitamisel laiarööpaliseks[3].

See töö oli juba K.Otsale "tehniliselt huvitav" ja meelepärasem[4].

Ülaltoodust selgub, et K.Ots saavutas teatud autoriteedi kaasvõitlejate seas tänu oma selgele mõistusele ja tehnilistele teadmistele.

Ka ülemuste poolt ei jäänud märkamata K.Otsa väljapaistvad omadused ja teda edutati teenistuses unterohvitseri aukraadi[5].

---

1 Tekst kirjutatud foto nr.11 originaali tagaküljele.

2 Lisa I, lk.3. K.Otsa autobiograafia.

3 Sealsamas.

4 Sealsamas.

5 Sealsamas.

Vanemtöölise amet liikuvas raudteetöökojas soodustas K.Otsa esimeste organisaatorlike kogemuste edasist arengut, mis oli saadud Tallinna laevaehitustöökodadest.

Mainitud asjaolud soodustasid K.Otsa autoriteedi suurenemist. Ta ümber hakkasid koonduma roodu "opositsiooniliselt meelestatud, et mitte öelda revolutsioonilised, seltsimehed"[1].

---

[1] Lisa I, lk.2. K.Otsa autobiograafia.

II p e a t ü k k

K.OTSA TEGEVUS PIHKVA KUBERMANGUS (1917 - 1921)

1. K.Ots Veebruarirevolutsiooni päevil.

27.veebruaril 1917.a. kukutati tööliste ja soldatite poolt tsaarivõim Petrogradis. Samal päeval hakkasid nad moodustama ka nõukogusid. Mõne päeva jooksul tekkis neid palju Venemaa mitmetes linnades.

Veebruarirevolutsiooni päevil viibis Karl Ots koos oma väeosaga Pihkva kubermangu Andreapoli raudtee jaamas[1]. Arvatavasti olid Andreapoli sündmused lokaalse tähtsusega ning sõltusid suurel määral võitluse tagajärgedest kubermangu suurematest keskustes. Kuna Karl Otsa saatus oli ka edaspidi seotud Pihkva kubermanguga kuni 1922.aastani, siis on oluline välja selgitada Oktoobrirevolutsiooni-eelne olukord kubermangus.

3.märtsil 1917.a. toimus Pihkvas suur miiting, kus teatati Nikolai I troonist loobumisest[2]. Tsaari rong

---

1 Lisa I, lk.6. K.Otsa autobiograafia. Vaata skeemi käesoleva töö lk. 44.

2 Иванов С.А., Красный Октябрь на псковщине , Л.1967, 1к.30. /Edaspidi: Ivanov, S.A./

saadeti Dno jaamast Pihkva raudtee jaama tupikusse pärast Nikolai II karistusoperatsiooni katse läbikukkumist[1].

Seejärel hakkasid töölised ja soldatid moodustama nõukogusid, kodanlus - ühiskondliku julgeoleku komiteesid. Esialgu tekkisid need Pihkvas, siis aga ka mujal kubermangus[2]. Nõukogude esindajad lülitati kodanlikesse komiteedesse, mis ohustas revolutsiooni süvendamist Pihkva kubermangus[3].

Veebruarirevolutsiooni puhkemise ajal viibis K.Ots, nagu oli juba mainitud, Pihkva kubermangu Andreapoli raudteejaamas. Ta töötas Livšitsi saeraamil vanemtöölisena. Nähtavasti kasutati raudteepataljoni sõdureid liiprite tootmiseks. Liipreid vajati rinde lähedastes piirkondades raudteede remondiks.

Arvatavasti olid veebruaripöörde korraldajateks Andreapoli raudteejaamas just 3.raudteepataljoni 4.roodu sõdurid, kuhu kuulus ka Karl Ots. Ta kirjutab oma autobiograafias: "Võtsin osa ohvitseridelt relvade ära võtmisest, kuulusin roodukomiteesse, hiljem aga 3.raudtee pataljoni komiteesse"[4].

---

1 Великая Октябрьская социалистическая революция. Хроника событий, т.I, 27.II - 6.У 1917. М.1957, lк.27,39.

2 Ivanov, S.A., lk.34-35.

3 Lisa I, lk.6. K.Otsa autobiograafia.

4 Sealsamas.

Kaksikvõimul Pihkva kubermangus oli mõningaid omapäraseid jooni. Kui mujal Venemaal koondusid bolševikud ja menševikud ainult ühistesse nõukogudesse, siis Pihkva bolševikud moodustasid menševikega esialgu ka ühise parteiorganisatsiooni - SDP[1]. Bolševike esialgset ühinemist menševikega SDP-organisatsioonis peavad kohalik ajaloouurija S.A.Ivanov ja Pihkva Pedagoogilise Instituudi vanem-õpetaja L.Veršinin - bolševike taktiliseks veaks[2].

Pihkva kubermangu SDP loomisel oli tõsiseid raskusi, mis tulenesid kohalikest oludest. Esiteks oli kubermang põllumajandusliku kallakuga (1 287 327 talup., 136 000 inim. elas linnades)[3]. Tööstus oli linnades nõrgalt arenenud, mille tagajärjel oli proletariaadi arv väike. Kuid nii linnas kui ka asulates oli suur käsitööliste kiht[4]. Käsitöölised, haritlased, ametnikud olid aga esialgu menševike mõju all. Pealegi SDP taastamine algas pärast Veebruarirevolutsiooni võitu legaalselt, kuna see oli purustatud reaktsiooni aastail. Bolševike võitlus masside poolehoiu eest alles algas ning

---

1 Ivanov, S.A., lk.36.

2 Vt. sealsamas; Вершинин Л., Становление советской власти во Пскове (методическое пособие), Псков 1966, 1к.4. (Edaspidi: Veršinin,L.).

3 Отс К.М., Очередные хозяйственные задачи Псковской губернии, Псков 1920, 1к.13.

4 Ivanov, S.A., lk.19 ja 36.

linlaste enamiku äratõukamine oleks võinud muutuda ohtlikuks Pihkva bolševikele.

Vaatamata ühise partei loomisele töötasid bolševikud ja menševikud rahvamasside hulgas eraldi.[1] Bolševikud võtsid osa Pihkva nõukogu töölissektsiooni tööst, töötasid ametiühingutes, organiseerisid soldatite komiteede valimisi, agiteerisid talurahvast võitlema maa eest[2].

K.Otsa revolutsiooniliste vaadete küpsemise perioodiks võib pidada 1917.a. juulipäevi, mil Ajutine Valitsus seoses pealetungiga rindel läks üle repressioonidele bolševike vastu. Sel ajal hakkas Ots teadlikult bolševikke toetama. Ta alustab agitatsioonilist tööd oma roodu soldatite seas, esialgu nähtavasti vestluste ja vaidluste vormis aktuaalsete sündmuste suhtes.

Nähtavasti ajavahemikul juulist augustini valiti K.Ots pataljoni komiteesse, mis asus Rezekne linnas[3]. Sealt aga oli ta saadetud strateegiliselt tähtsasse Pihkva kubermangu Novosokolniki raudteejaama, tõenäoliselt võitluse organiseerimiseks kornilovlastega. Novosokolniki raudteejaamas seati sisse läbisõitvate rongide kontrollimine[4].

---

1 Veršinin, L., lk.7-10.

2 Sealsamas.

3 Lisa I, lk.6. K.Otsa autobiograafia.

4 Ivanov, S.A., lk.93.

Juulis 1917.a. toimusid Pihkvas ja ka mujal kokkupõrked Ajutist Valitsust toetavate jõudude (kasakad, politsei, mustsajalased) ja revolutsiooniliste jõudude vahel[1].

Skeem nr.1[2].

K.Otsa elu- ja töökohad aastatel 1917-1922.

Ботническое
Турку
Хельсинки
Финский залив
Таллин
БАЛТИЙСКОЕ МОРЕ
Рижский залив
Лиепая
Рига
Даугава
Неман
Калининград
Каунас
Западная Двина
Витебск
Минск
Буг
Брест
Пинск
Припять
Луцк
Львов
Днепр
Смоленск
Могилев
Гомель
Чернигов
Десна
Брянск
Орел
Курск
Воронеж
Сумы
Харьков
Калуга
Тула
Рязань
Липецк
Тамбов
МОСКВА
Клинско-Дмитровская гряда
Канал им. Москвы
Владимир
Клязьма
Мещерская низина
Ярославль
Кострома
Иваново
Углич
Калинин
Рыбинское вдхр.
Молога
Вологда
Северо-Двинский канал
Белое оз.
Кубенское оз.
Мариинский канал
Онежское озеро
Ладожское озеро
Свирь
Петрозаводск
водопад Кивач
Суна
Онега
Северная Двина
Вага
Волхов
ЛЕНИНГРАД
Новгород
Мста
Чудское озеро
оз. Ильмень
Псковское озеро
Тарту
Псков
Рижский залив
Валдайская возвышенность
Среднерусская возвышенность
Окско-Донская низина
Ока
Дон
Цна
Десна
Припятское Полесье
Двина
Буг
Припять
Березина
Ловать
Западная Двина
Днепр
Вятка
Кама
Волга
Урал
Каспийское море
Черное море
Азовское море
Балтийское море
Белое море
Баренцево море
Карское море
Северный Ледовитый океан
Тихий океан
Индийский океан
Атлантический океан
Средиземное море
Красное море
Аравийское море
Персидский залив
Индия
Китай
Монголия
Иран
Турция
Египет
Ливия
Судан
Эфиопия
Сомали
Кения
Танзания
Мозамбик
Мадагаскар
Африка
Европа
Азия
Австралия
Новая Зеландия
Северная Америка
Южная Америка
Гренландия
Исландия
Великобритания
Ирландия
Франция
Испания
Португалия
Италия
Швейцария
Австрия
Венгрия
Румыния
Болгария
Греция
Югославия
Албания
Швеция
Норвегия
Финляндия
Дания
Германия
Польша
Чехословакия
Голландия
Бельгия
Люксембург
Канада
США
Мексика
Куба
Бразилия
Аргентина
Чили
Перу
Боливия
Колумбия
Венесуэла
Эквадор
Гватемала
Гондурас
Никарагуа
Коста-Рика
Панама
Ямайка
Гаити
Доминиканская Республика
Пуэрто-Рико
Багамские острова
Бермудские острова
Гавайские острова
Филиппины
Индонезия
Малайзия
Таиланд
Вьетнам
Камбоджа
Лаос
Бирма
Пакистан
Афганистан
Непал
Бутан
Бангладеш
Шри-Ланка
Мальдивские острова
Сейшельские острова
Маврикий
Реюньон
Коморские острова
Мозамбикский пролив
Мозамбикское течение
Гольфстрим
Северное течение
Южное течение
Перуанское течение
Бенгальское течение
Сомалийское течение
Мексиканский залив
Карибское море
Средиземное море
Красное море
Аравийское море
Персидский залив
Индийский океан
Атлантический океан
Тихий океан
Северный Ледовитый океан
Баренцево море
Белое море
Карское море
Балтийское море
Северное море
Ирландское море
Английский канал
Бискайский залив
Гибралтарский пролив

Juba 5.augustil lõhenes Pihkva SDP. Bolševikud löövad menševikest lahku[1]. 25.augustil alustas sõjavägede ülemjuhataja kindral Kornilov kadettide partei ja liitlaste toetusel avalikku võitlust sõjaväelise diktatuuri kehtestamise eest. Pihkva kubermang muudeti Petrogradile kallaletungi platsdarmiks.[2] Kindral Kornilov saatis rindelt revolutsioonilise Petrogradi vastu 3.ratsaväe korpuse, nn. "metsiku diviisi", mis paigutati Novosokolniki rajooni.

Sel ohtlikul momendil kutsus bolševike partei kogu rahvast üles revolutsiooni kaitseks ning organiseeris kornilovlaste purustamist. Eriti tähtis ülesanne kujunes Petrogradi ümbritsevate rajoonide bolševikel, kes olid mobiliseeritud kornilovlaste kinnipidamiseks.

Pihkva kubermangu bolševikud vastasid mässuvastase komitee organiseerimisega, hakkasid pidama miitinguid soldatite seas, saatsid agitaatoreid Pihkva-Dno raudteeliinile[3]. See aktiivne tegevus kandis vilja: kasakate ešelonid peeti kinni (Ussuuri ja Primorski polgud ning "metsik diviis")[4].

---

1 Ivanov, S.A., lk.38.

2 История гражданской войны в СССР, т.I, lк.38. М-1947.

3 Vt. Ivanov, S.A., lk.89-97.

4 Sealsamas.

Kahjuks ei selgu olemasolevate andmete põhjal, milline oli K.Otsa konkreetne ülesanne Kornilovi mässu likvideerimisel. Üks on aga kindel, et K.Ots võttis sellest osa, sest sel ajal toetas ta juba aktiivselt bolševikke[1].

---

[1] Vt. Lisa I, lk.6. K.Otsa autobiograafia.

2. K.Otsa osavõtt Suurest Sotsialistlikust Oktoobrirevolutsioonist.

Tervikuna võttes kujunes võitlus nõukogude võimu kehtestamise eest Pihkva kubermangus mitmel põhjusel küllaltki ägedaks. Esiteks, kubermang kuulus rindelähedasse piirkonda. Teiseks, ta strateegiline tähtsus oli seda suurem, kuna siit hargnesid raudteed mõlema pealinna suunas, moodustades nende ristumiskohtades tähtsaid raudteesõlmi, nagu Pihkva, Dno, Novosokolniki, Velikie Luki, Nevel[1]. Viimastes aga asus sõjaväe varustamisladusid, sõjaväeüksusi[2]. Kolmandaks oli tööstustööliste arv selles põllumajanduslikus kubermangus üsna väike, seni ühiskondlikku elu juhtinud kodanlus ja osa intelligentsist toetas Ajutist Valitsust.

Arvuka grupi töölistest moodustasid depoode töölised ja raudteelased, kes paiknesid kõikjal kubermangus, kus oli tihe raudteevõrk.

Pärast Kornilovi mässu edukat mahasurumist kasvas bolševike mõju kiiresti kubermangu tööliste seas ning sügisel toetavad nad kindlalt juba ainult bolševikke[3].

---

1 Vt. skeem nr.1, käesolev töö lk.44.

2 Ivanov, S.A., lk.25.

3 Veršinin, L., lk.9.

16.oktoobril 1917 toimus Pihkva kubermangu bolševike iseseisev konverents[1]. Umbes samal ajal moodustati Sõjarevolutsiooniline Komitee. 26.oktoobril aga valiti Pihkva nõukogus bolševistlik täitevkomitee. Areneva revolutsiooni käik aga muutus kohe kesrukamaks peale seda, kui Petrogradist põgenenud Kerenski saabus Pihkvasse, et organiseerida vägede saatmist rindelt ülestõusnud pealinna peale.

Siiski esialgu Kerenskil ei õnnestunud saada toetust, kuna sõjavägi oma enamuses oli juba bolševike mõju all[2].

Samuti saadeti laiali Sõja-Revolutsioonilise Komitee poolt kontrrevolutsiooniline "Kodumaa ja Revolutsiooni Päästmise Komitee", mis oli moodustatud Pihkvas esseeride ja menševike poolt.

Kuid kasakate korpuse kindral Krasnov toetas Kerenskit ning 26.oktoobril alustasid nad sõitu Gatšina suunas koos kasakate ešelonidega[3].

3. Pihkva läbinud ešeloni õnnestus ajutiselt peatada linna taga, sest rööpad olid lahtimonteeritud. Seejärel püüavad kasakad Pihkva linna ja Pihkva-Petrogradi

---

1 Veršinin, L., lk.12.

2 Ivanov, S.A., lk.122-124.

3 Sealsamas, lk.125-133. Kerenski jõudis Pihkva 25.oktoobri õhtul, kus asetses Põhjarinde staap, kuid ükski 3 rindest talle toetust ei andnud.

raudtee üle kontrolli sisse seada. Võitlus kestis vaheldava eduga 27.-31.oktoobrini. 1.novembriks aga läks kontroll Pihkva linna raudtee üle bolševike kätte[1]. Kasakad aga purustati Gatšina all Petrogradi revolutsioooniliste soldatite ja tööliste poolt[2].

Niisugune oli sündmuste käik Pihkva kubermangus Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni otsustavatel momentidel. Ühtlasi on ka ilmne, et saavutatud edu Oktoobrirevolutsiooni otsustavates lahingutes avaldas mõju võitlusele nõukogude võimu eest kõikjal üle kogu Venemaa, sealhulgas ka Pihkva kubermangu väikese asula Novosokolniki sündmustele, kus sel momendil viibis K.Ots.

Novosokolniki vanemate elanike mälestuse kohaselt oli asula tollel ajal "must ja räpane", elanike arvuga umbes 4000 inimest. Puudus elektrijaam[3].

Raudteede ristumise tõttu oli jaamas ka depoo umbes 500 töölisega. Sõja tingimustes kasvas Novosokolniki tähtsus veelgi, kuna seal paiknes intendandi ladu (nii toiduainete kui ka esemeline). Depoo aga teeninndas sõja tingimustes 5-6 sanitaarrongi öö-päevas.

Ajutine Valitsus pidas raudteejaama kaitseks Uraali kasakapolku ja selle komandör oli üheaegselt ka asula komendandiks.

---

1 Ivanov, S.A., lk.125-133.

2 Sealsamas.

3 Топтыгин В., Октябрь в Новосокольниках, "З урожай", I.III 1967, № 53.
(Novosokolniki rajoonikomitee ja rajooni TSN täitevkomitee häälekandja, 1963. aastast.)

Septembris 1917.a. valiti K.Ots bolševike delegaadina (ametlikult ta ei kuulunud KP-sse) Novosokolniki asula nõukogusse[1].

Oktoobrikuul (nähtavasti kuu lõpul) toimus kohaliku nõukogu bolševiseerimine. Novosokolniki töötajad valisid bolševike programmi pooldajaid enda esindajateks nõukogusse. Seejärel moodustati bolševike delegaatide poolt uus täitevkomitee, mille esimeheks valiti K.Ots[2].

Nagu K.Ots kirjutab autobiograafias: "Mul tuli vastu pidada kogu võitluse raskusele tugeva kohaliku esseeride organisatsiooniga..." ning need raskused õnnestus tal ületada "...tänu mehhaanilise töökoja revolutsioonilise meeskonna ning kohaliku garnisoni vägede toetusele"[3]. Ühtlasi valiti K.Ots ka Novosokolniki Revolutsiooni Komitee esimeheks ning nähtavasti pärast oktoobripöörde teostamist jaama ja asula komissariks[4].

Nagu eespool oli öeldud, ei kuulunud K.Ots ja teised bolševikena valitud delegaadid Novosokolniki nõukogusse, parteisse, nad olid vaid bolševike programmi pooldajate esindajad. Bolševike partei kohalik organisatsioon tuli alles luua.

---

1 "За урожай", I.III 1967, № 53.

2 Vt. fotokoopia nr.12, käesoleva töö lk.51.

3 Lisa I, lk.9. K.Otsa autobiograafia. Nähtavasti on tegemist K.Otsale alluva vagun-töökoja meeskonnaga.

4 "За урожай" , I.III 1967.

38

УДОСТОВЕРЕНИЕ № 8561

Пред'явитель сего Карл Мартович

О Т С

есть действительно Председатель Новосокольницкаго Исполнительнаго Комитета Совета Рабочих и Красноармейских Депутатов

что подписями с приложением печати удостоверяется.

„29" Ноября 1918 г.

Заведывающий Отделом Управления Ново-Сокольницкого Совдепа

Секретарь

Заведывающий отдел. Управления Ново-Сокольницкого Совдепа

Секретарь

Foto nr.12. Karl Otsa Novosokolniki täitevkomitee esimehe tõend 29.XI 1918. (Fotokoopia. Originaal asub Leningradi Riiklikus Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni Muuseumis.)

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

"Juba detsembris 1917.a. püüdsin koos mõningate teiste seltsimeestega: Brenson, Rjabov, Šestipalov - luua bolševike kohalikku organisatsiooni, kuid tookord see ei õnnestunud."[1]

Raske on leida seletust ebaõnnestunud katsele, kuid kõige tõenäolisem on see, et agitatsioonile ei pööratud küllaldast tähelepanu. Nähtavasti toimus paljude teadvuses murrang pisut hiljem. Arvatavasti see toimus otsustava võitluse käigus kohalike nõukogude võimu saboteerijatega kui ka üldrahvusliku võitluse käigus saksa vallutajate vastu. Eriti muutus klassivõitlus otsustavaks kohtadel pärast Asutava Kogu kui rahvavaenuliku organisatsiooni laiali saatmist ning III ülevenemaalise nõukogude kongressi töö lõppu.

8.-15.jaanuarini 1918.a. võtab K.Ots Novosokolniki delegaadina osa III ülevenemaalisest nõukogude kongressist[2].

Kongressi ajalooline tähtsus oli selles, et see kinnitas "Töörahva ja ekspluateeritava rahva õiguste deklaratsiooni", millega kinnitati kõik Nõukogude valitsuse tähtsamad dekreedid: rahu-, maa- ja tööliskontrolli dekreedid. Tähtsaks sündmuseks oli III ülevenemaalise talurahva saadikute kongressi ühinemine III ülevenemaa-

---

1 Lisa I, lk.9. K.Otsa autobiograafia.

2 K.Otsa dokumentide kollektsioonis on säilinud ta III ülevenemaalise nõukogude kongressi delegaadi pilet Nr. 36 tööliste saadikute kongressile ja Nr.5 talurahva saadikute nõukogu kongressile. Г. Музей ВОСР, ф.II, инв. № I582I.

lise tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute nõukogude kongressiga. See ühinemine kindlustas tööliste ja talupoegade liitu ning purustas kodanluse katsed vastandada töölistele talupoegi.

Seega bolševike partei muutus ainsaks töörahva huvisid väljendavaks parteiks ja ülevenemaaline nõukogude kongress - tõelisteks töörahva võimu esindusteks.

Võib arvata, et bolševike partei kohaliku organisatsiooni asutamine Novosokolnikis K.Otsa ja grupi seltsimeeste poolt, selle loomise õnnestumine ajavahemikul jaanuarist-juunini, pole juhuslik, vaid on tihedalt seotud ülal kirjeldatud sündmustega[1]. Novosokolniki parteiorganisatsiooni asutamise daatumiks peab K.Ots l.juunit 1918[2]. Ta kirjutab, et organisatsioon kasvas ja oli mõnda aega 120-liikmeline (1918.-1919.a.), kuid kommunistide mobilisatsioonid vähendasid selle koosseisu[3].

Novosokolniki raudteejaama ja valla parteirakukese moodustamisest on kirjutanud N.V.Sautin oma kandidaadi töös[4]. Neid andmeid kasutab ka S.A.Ivanov oma raamatus "Красный октябрь на псковщине", kuid Novo-

---

1 Lisa I, lk.6. K.Otsa autobiograafia.

2 Lisa I, lk.7. Топтыгин Л., Октябрь в Новосокольниках, "За урожай", I.III 1967. "I.VI было организовано I-ое парт-собрание".

3 Lisa I, lk.7.

4 Саушин Н.В., Борьба большевиков за развитие Советской власти в деревне на северо-западе России. Канд.диссерт., Л. 1960.

sokolniki asula parteiorganisatsiooni loomise ajalugu on jäänud selles väljaandes kõrvale[1].

18.veebruaril 1918.a. algas sakslaste pealetung. Tsaariarmee lagunes kiiresti. Kujunenud tingimustes hakkasid bolševikud organiseerima Punaarmeed.

Lagunes ka Novosokolnikis paiknenud tragunite eskadron, mille abil desarmeeriti koju sõitvaid ukrainlaste üksusi. Selle võitlusvõimet õnnestus K.Otsa mälestuste kohaselt säilitada "kuni 1918.a. 18.veebruarini"[2].

Erakordselt raskes olukorras õnnestus Novosokolniki Revolutsioonikomiteel organiseerida 15-nest vabatahtlikust "luuresalk". See saadeti sakslastele vastu nende liikumise kohta andmeid koguma. Kogutud väärtuslikud uudised teatati otse telefoni kaudu kindral Bonts-Brujevitši vahendusel Nõukogude valitsusele. Novosokolniki täitevkomitee alustas tollel ajal ka varanduste evakueerimist[3].

Teatavasti osutasid 23.veebruaril 1918.a. tööliste ja raudteelaste relvastatud salgad vastupanu pealetungivale vaenlasele Pihkva all, mida peetakse Punaarmee sünnipäevaks. Pihkva vallutati sakslaste poolt 23.veebruaril, kuid alles sügisel, 25.novembril, peale revolutsiooni puhkemist Saksamaal, puhastati Pihkva linn sakslastest ja valgekaartlastest.

---

1 Ivanov, S.A., lk.191.

2 Lisa I, lk.9. K.Otsa autobiograafia.

3 Sealsamas, lk.10.

Algas majanduselu taastamine rasketes kodusõja tingimustes ka Novosokolniki asulas ning vallas. Täitevkomitee organiseeris nüüd laupäevakuid ja pühapäevakuid, millele lõi noorsugu aktiivselt kaasa[1]. Üheks tähtsamaks probleemiks kogu Venemaal oli tollel ajal kütte kriis, mis puudutas ka Novosokolniki raudteejaama. Selle likvideerimiseks oli kaasa tõmmatud ka Novosokolniki elanikud: puid varuti raudteejaama vedurite kütteks.

Täitevkomitee päevakorras oli asula heakorrastamise küsimus. Veelgi enam - Karl Ots esitas taotluse Kubermangu Rahvamajanduse Nõukogu ees elektrijaama ehitamise kohta asulasse[2].

Ülevenemaaliseks probleemiks muutus kodusõja aastatel laste hulkurlus. Selle probleemi lahendamiseks organiseeriti lastekodusid. Ka Novosokolnikis asutati lastekodu[3].

Lõpuks tooksin ühe K.Otsa Novosokolniki perioodi võitluskaaslase-tšekisti hinnangu asula nõukogu töö kohta: "Novosokolniki nõukogu oli oma enamuses aktiivne ja töövõimeline. Milliseid ettevõtteid see ka ei alustanud, alati leidsid need toetust ja kinnitust

---

1 Гедвилло С., Так мы жили и боролись,"Новосокольницкая правда" № 58, I4.У I958.
(S.Gedvillo oli Novosokolniki nõukogu liige ja tšekist.)

2 "За урожай", I.III I967.

3 "Новосокольницкая правда",№ 58, I4.У I958.

Pihkva Kubermangu Nõukogu poolt, kui asjalikud, õigeaegsed ja õiged otsused. See ergutas. Tahtsime töötada veelgi paremini. Ise töötasime hästi ja hästi juhtisid kogu nõukogu tööd TSN täitevkomitee esimees Ots ja sekretär sm. Ivanov".[1]

Toodud faktilise materjali põhjal võib otsustada täitevkomitee töö sisu üle. Küsimuste ringi, millega Novosokolniki TSN tegeles, kuulusid nii keskorganite direktiivide täitmine kui ka kohaliku tähtsusega küsimuste lahendamine. Seda tööd võib nähtavasti pidada rahuldavaks, võttes arvesse eespool toodud Gedvillo hinnangut. Seda, et Karl Otsa pidasid võimekaks organisaatoriks ka kõrgemad organid, sellest kõneleb ta üleviimine "mahajäänud töölõigule" Opotška maakonda ning 3 kuu pärast edutamine Pihkva Kubermangu TSN Täitevkomitee esimeheks[2]. Sellest aga allpool.

Vaatamata K.Otsa eitavale suhtumisele sõjaväeteenistusesse tsaariarmees, astus ta Punaarmee ridadesse vabatahtlikuna 1919.a. kevadel ning ka sügisel, kui Judenitš ja kodanliku Eesti väed alustasid pealetungi[3].

1919.a. juulis kubermangu partei konverentsil valiti K.Ots Pihkva Kubermangu Partei Komitee liikmeks[4].

---

1 "Новосокольницкая правда", № 58, I4.У I958.

2 Lisa I, lk.10.

3 Sealsamas, lk.11.

4 Sealsamas. Vt. K.Otsa Parteikomitee kandidaadi tõendit käesoleva töö lk.57.

РОССИЙСКАЯ

КОММУНИСТИЧЕСКАЯ ПАРТИЯ

(большевиков).

Псковский Губ. Комитет.

„ 8 " Января 1919 г.

№ 59.

гор. Псков.

Пролетарии всѣх стран, соединяйтесь.

59

УДОСТОВЕРЕНИЕ.-

Дано сие тов. Отс .....

..... в том, что он действительно состоит Кандидатом в Члены Псковскаго Губернскаго Комитета Российской Коммунистической Партии |большевиков| с 27 Декабря 1918 года, что подписью с приложением Партийной печати удостоверяется.-

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ

СЕКРЕТАРЬ

57

Foto nr.13. K.Otsa Pihkva Kubermangu Parteikomitee kandidaadi tõend. 27.XII 1918. (Fotokoopia. Originaal asub Leningradi RSSOR Muuseumis.)

Pihkva Kubermangu Partei Komitee suunas K.Otsa Opotška maakonna partei organisatsiooni, kus ta valiti sekretäriks. Sama aasta septembris valiti ta juba täitevkomitee esimeheks[1].

Karl Otsa suunamisele eelnes Opotška parteiorganisatsiooni sekretäri arreteerimine ja seejärel nõukogude aparaadi töötajate "puhastus", nagu see ilmneb kubermangu ajalehe veergudelt.[2] Samas artiklis kurdetakse ka ustava kaadri ja ideeliste töötajate vähesuse üle.

Seega on tõenäoline, et K.Ots suunati Opotška maakonda kohaliku kaadri tugevdamiseks kui kogenud organisaator. Seda tõestab ka Opotška TSN Täitevkomitee protesti kiri seoses kavatsusega saata K.Ots kubermangu täitevkomiteesse tööle. Kirjas rõhutatakse, et "tänu K.Otsa erakordsetele pingutustele ja energiale on täitevkomitee praegusel tasemel"[3].

---

1 Lisa I, lk.10. K.Otsa autobiograafia.

2 "Псковский набат", 5.III 1919.

3 Vt. fotokoopia nr.14, käesolev töö lk.59.

ПРОТОКОЛ

Внеочередного заседания Опочецкого Уездного Исполнительного Комитета

22 Ноября 1919 года.

Присутствовали: Александров, Машнев, Романовский, Лебедев, Шпынев, Щеголев.

Председательствовал АЛЕКСАНДРОВ

Секретарь ВАСИЛЬЕВ

Заседание открыто в 5 ч.40м. вечера.

Порядок дня:

1/ О посылке второго делегата на 8 Губернский Съезд Советов.

1/ СЛУШАЛИ: Доклад тов.Александрова, в котором он указывает, что имеются некоторые сведения о том, что тов. Отс может быть оставлен в Губисполкоме и предлагает в связи с этим послать на Съезд дополнительно еще одного делегата, на что Уисполком, согласно Конституции имеет право, принимая в расчет численность населения города.

1/ПОСТАНОВИЛИ: Делегировать на Съезд тов.Шпынева Ф.И., которому поручить самым решительным образом протестовать перед Съездом против оставления тов.Отс в Губисполкоме по следующим обстоятельствам:
В связи с партийной мобилизацией и по некоторым другим обстоятельствам из состава Уисполкома, выделенного 7 ст. Уездным Съездом Советов, выбыли все наиболее видные деятели, как т.т. Громов, Крылов, Иванов, Аристов и Кийс и работа Уездисполкома поддерживается на настоящем уровне лишь благодаря исключительным усилиям и неисчерпаемой энергии тов.Отс, уход которого угрожает Опочецкому Уездисполкому весьма печальными последствиями, т.к. заменить тов.Отс на посту Председателя Исполкома решительно некем.

Заседание Закрыто в 6 ч.30 м. вечера.

Подлинный Подписали: Председатель Александров.
Секретарь Васильев.

С подлинным верно:

Секретарь: Васильев

Foto nr.14. Opotška maakonna TK erakorralise istungi protokoll, millega taotletakse K.Otsa jätmist endisele töökohale. (Fotokoopia. Originaal asub Leningradi RSSOR Muuseumis.)

On ilmne, et K.Ots tuli oma uuel töökohal hästi toime, sest peagi valiti ta kubermangu partei komitee liikmeks. Kolm kuud hiljem (novembris 1919.a.) valiti ta aga Pihkva kubermangu kongressil täitevkomitee esimeheks ning VII ülevenemaalise nõukogude kongressi delegaadiks.[1]

---

1 On säilinud K.Otsa Pihkva kubermangu TSN Täitevkomitee esimehe tõend Nr.5017 1.-4.oktoobrist 1921.a., s.o. teine tõend K.Otsa uueks ajaks valimise järgi saadud.(Originaal asub: Гос. Музей ВОСР, ф.II, инв. 1581)

Samas kollektsioonis asub K.Otsa VII ülevenemaalise nõukogude kongressi pilet Nr.0866.

3. Karl Ots Pihkva kubermangu TSN Täitevkomitee esimehena (dets.1919 - veebr.1922).

Foto nr.15. K.Ots Pihkva kubermangu TSN Täitevkomitee esimehena 1920.a. (Originaal asub K.Otsa perekonnas.)

Järgneval kahel aastal juhtis Karl Ots sõjast laastatud ja nälgiva Pihkva kubermangu nõukogude ja linna majanduse ülesehitustööd, mis kulges erakordselt rasketes tingimustes.

Selleks, et mõista paremini Pihkva kubermangu TSN Täitevkomitee tegevust 1919.-1921.aastani, peaks meenutama üldriiklikku olukorda sel perioodil.

Need olid kodusõja kriitilised aastad, kus kogu riigi juhtimine oli äärmiselt tsentraliseeritud. Tsentraliseerimine lubas arvele võtta kõik riigi sisemised ressursid ning võimaldas organiseerida vaenlase purustamist, sellele peamisele eesmärgile oli allutatud kogu maa siseelu.

30.nov. 1918.a., mil moodustati Töölis-Talupoegade Kaitsenõukogu, toitlustuse korraldamiseks moodustati samal aastal Rahva Toitlustuse Komissariaat, mille osakonnad asusid kubermangudes. Need organiseerisid maale toitlustusrühmi, kes tegelesid vilja ja toiduainete konfiskeerimisega kulakutelt, kui need rikkusid kehtivaid eeskirju.

1919.a. märtsis toimunud Kommunistliku Partei VIII kongressi otsuste kohaselt tugevdati liitu keskmikega. Keskmikke hakati mobiliseerima Punaarmeesse. Sama aasta detsembris ilmus Nõukogude valitsuse dekreet "toiduainete andmise" kohta. Dekreediga laiendati ka keskmikele leivavilja müümise kord kindlate riiklike hindadega. See abinõu lubas sisse seada riigi monopoli leivavilja-

ga kauplemises, kergendas tööstustööliste toitlustamist ja vähendas viljaga spekuleerimise võimalusi. Seati sisse üldine töökohustus ning kehtestati põhimõte, "kes ei tee tööd, see ei pea ka sööma". Toiduaineid hakati jagama "tööpajukitena" töötasuks[1]. See tähendas ülemineku sõjakommunismi poliitikale tagalas.

Loetletud abinõud aitasid parandada üldist rasket toitlustusolukorda:

1918.a. varuti 110 milj. puuda leivavilja
1919.a. " 220 " " "
1920.a. " 285 " " " [2]

Ühtlasi lubas vilja varumise suurendamine toita kasvavat Punaarmeed.[3]

1920.a. algul kujunenud rahulikku hingetõmbe perioodi kasutas Nõukogude valitsus majanduse korrastamiseks.

10.veebruarist 1920.a. ilmub valitsuse dekreet kohaliku tähtsusega tööstuse allutamise kohta Kubermangu Rahvamajanduse Nõukogudele[4]. Nende ettevõtete finantseerimine viidi ka kubermangude eelarvesse.

1921.a. märtsis Venemaa Kommunistliku (bolševike) Partei X kongressil loobuti sõjakommunismi poliitikast

---

1 Pihkva kubermangus seati sisse toidupajukid 30.aprillil 1920.a. IO лет власти советов в Псковской губернии, Псков I927, 1к.73.

2 Lenin, V.I., Teosed, 32.kd., lk.434.

3 Sealsamas.

4 Директивы КПСС и советского правительства, М.I957.

ning võeti suund uuele majanduspoliitikale (nepile).

Niisiis peatuksin esialgu Pihkva kubermangu TSN Täitevkomitee tegevusel nn. sõjakommunismi perioodil (1919-1921).

Teatavasti Nõukogude Venemaa majanduspoliitika põhijooned töötati välja peamiselt partei ja nõukogude kongressidel. Väljatöötatud otsused olid seadusteks (ellurakendamiseks sunduslikud) kohtadel.

Karl Ots viibis Pihkva kubermangu esindajana VK(b)P IX kongressil ja nõukogude VIII ja IX kongressidel.[1]

Seega oli ta partei ja valitsuse poliitikaga otseselt kursis ning oli üheks selle ellu rakendajaks.

Üksikasjalikuma ülevaate Pihkva TSN Täitevkomitee tegevuse kohta 1919.a. detsembrist kuni 1920.a. oktoobrini saab kubermangu IX nõukogude kongressi materjalide põhjal. Sellel kongressil esines aruandekõnega K.Ots, mille tõi ära oma veergudel kohalik ajaleht pealkirja all "Järjekordsed nõukogude ehituse ülesanded"[2].

Ettekandest selgus, et täitevkomitee kolis Judenitši pealetungi ajaks Velikije Lukisse ning saabus Pihkva tagasi peale selle vabastamist 1919.a. detsembris.

Raskusi tekitas kubermangu allasutuste normaalse töö taastamine, kuna 2154 ametnikust oli jäänud vaid 1252, s.o. 40 %.

---

1 Lisa I, lk. 11.

2 Отс К., Очередные хозяйственные задачи советского строительства, "Псковский набат", 8.X 1920, № 327.

K.Ots meenutas võitlust plekilise soetõvega, mis oli võtnud ähvardava ulatuse. Elementaarse arstiabi puudumise tingimustes õnnestus siiski päästa 24 550-st registreeritud haigest 22 786 (suri 1774 inimest)[1].

Kõiki soetõve vastu võitlemise meetodeid pole teada, kuid kubermangu ajalehe veergudel võib kohata regulaarselt sanitaarpropaganda-teemalisi artikleid, mis käsitlesid nii haiguse ravi küsimusi kui ka profülaktikat.

Kohalikku majandust juhtivate organisatsioonide töö kohta ütles K.Ots oma kõnes: "Polnud ühtset majandusplaani ja majandusorganid haarasid kõige järgi, kuid midagi ei lõpetanud... Lõputud nõupidamised võtsid juhtivatel töötajatel tihti kogu aja, kuna mõni päev tuli ette 4–7 koosolekut. Olukorra parandamiseks olid võetud tarvitusele abinõud."[2]

Tähtsal kohal oli kubermangul keskuse tellimiste täitmine. Ettekandja mainis, et vaatamata kõigile raskustele täidetakse metsavarumise plaan edukalt. Tellitud 406 000 süllast on enne talve tulekut langetatud juba 267 783 sülda, millest 123 927 sülda oli välja veetud.

Aruande perioodil organiseeris TSN täitevkomitee uusi osakondi: töökohustuse osakond, kommunaalmajanduse osakond, ametkondade vahelised nõupidamised[3].

---

1 "Псковский набат", 8.X 1920, № 327.

2 Sealsamas.

3 Sealsamas.

Tööpajukid seati sisse Pihkva kubermangus 30.aprillist 1920.a. täitevkomitee sellekohase otsuse järgi[1].

Toitlusasjanduse korraldamiseks osutati suurt tähelepanu. "Vaatamata mõningatele kõrvalekaldumistele oli toitlustus kubermangus üldiselt ehkki mitte küllaldane, kuid enamvähem talutav."[2]

Bürokratismi vastu toitlustussüsteemis võideldi rangelt. Järgnevalt tooksin sellise näite ühe jämeda bürokratismi akti kohta Pihkvas. Juhtum leidis kajastamist ka kohaliku ajakirjanduse veergudel.

25.juulil 1920.a. ilmus kohalikus ajalehes TSN täitevkomitee esimehe K.Otsa artikkel "Toitlustusvarustaja, pinguta end!", mis oli suunatud TSN toitlustusosakonna inertse ning momendil isegi kuritegeliku tööstiili vastu.

Sõja tingimustes 2 kuud kestnud Pihkva töötajate nälgimise järgi ei suutnud toitlustusosakonna töötajad 2 nädala jooksul organiseerida keskusest saadetud vilja jahvatamist ja töötajatele jagamist. Seda tehti alles pärast täitevkomitee vahelesegamist.

Süüdlasi karistati valjult. Toitlustuskomitee jaotusosakonna ülemat Ivanovi karistati 14-päevalise arestiga sundtöödel ja asetäitjat Timofejevit 30 öö-päevaga[3].

---

1 Белинский И.М., IO лет власти советоы в Псковской губернии, Псков I927, 1к.73.

2 Sealsamas.

3 Отс К., Продовольственник подтянись!"Псковский набат" 25.УIII I920.

Artikli autor pöördus toitlustustöötajate poole: "Seltsimehed, toitlustusorganisatsioonide töötajad, ärge unustage, et te töötate rahva jaoks, aga mitte vastupidi!"[1]

Toitlustusprobleemi kohta käib ka 1920.a. 11.septembril kohalikus ajalehes ilmunud artikkel. Selles kirjutatakse: "Kubermangu linnad organiseerivad ametiühingute toitlustussalku. 5 % saadud toiduainetest antakse vastavatele ametiühingute organisatsioonidele, kust salk on välja saadetud."

Samas artiklis tuuakse ära ka momendi ülesanded:

1) Punaarmee toetamine (KP ridadest saata 10 % rindele); 2) transpordi taastamine; 3) toitlustusküsimuse lahendamine ja 4) kütteprobleemi lahendamine.[2]

Sama ajalehe "Töötajaskonna elu" rubriigis mainitakse mitmesuguste erialade töötajate nõupidamisi, kus arutati jooksvaid küsimusi ning töötati välja momendiülesanded erialade järgi. Nende seas toimusid nõukogude töötajate (ametnike) kongress ja ehitajate konverents[3].

Nagu ülaltoodud artiklid tõendavad, toimus TSN täitevkomitee allasutustes ja teistes tööstusettevõtetes elav päevaprobleemide arutelu ning töötajate laiade masside organiseerimine nende lahendamiseks.

---

1 "Псковский набат", 25.УIII I920.

2 "Псковский набат" ,II.IX I920.

3 "Псковский набат", 2I.IX I920.

Eespool toodud Karl Otsa aruandekõnest IX kubermangukongressil selgus, et keskuse metsavarumisplaani täitmine oli üheks tähtsamaks ülesandeks. Nagu selgub K.Otsa abikaasa Maria Marozova-Otsa mälestustest, kasutati küttepuidu väljavedamiseks noorsoo tööjõudu[1]. Nendest laupäevakutest võttis osa linna töötav noorsugu ja punaarmeelaste üksused. Maria Otsa mälestuste järgi olid need rasked tööpäevad hästi lõbusad, kuna neiud ja noormehed (punaarmeelased) võisid siin koos töötada, töövaheaegadel aga tantsida ja mängida (puhkpilli orkester oli alati kaasas). Võib arvata, et töö laabus hästi ja noored olid rahul. Ka täitevkomitee esimees Karl Ots võttis ise aktiivselt osa nii laupäevakute organiseerimisest kui ka otsesest tööst. 28-aastane täitevkomitee esimees innustas noori isikliku eeskujuga ning, olgu vahemärkusena öeldud, võitis ta oma tulevase abikaasa Maria Marozova südame just neil laupäevakutel[2].

Laupäevakute soodustamiseks oli Pihkva TSN täitevkomitee vastu võtnud eraldi otsuse, mis keelas laupäeviti kella 17.oo-23.oo kõik istungid, peo- ja puhkeõhtud. Rahvaharidusosakonnale ja ametiühingutele anti korraldus organiseerida puhkeõhtuid pühapäeviti. Laupäevakutest osavõtjate sissepääs nendele puhkeõhtutele aga seati eelistatud olukorda.[3]

---

1 Maria Morozova-Otsa kirjavahetus autoriga, kiri nr.1, 9.III 1968.a. (Autori valduses).

2 Sealsamas.

3 Отс, Свердлов, Селина..., Решение Псковского исполкома, "Псковский набат", 29.VI 1920.

Huvitavaks algatuseks tuleb lugeda kubermangu rahvamajandusnäituse korraldamist seoses IX kubermangu nõukogude kongressi avamisega 6.oktoobril 1920. Hea ülevaate selle kohta saab kohalikust ajalehest ühe tundmatu näitusekülastaja artikli kaudu[1]. Ta kirjutab: "5.oktoobril avati esimene kubermangu nõukoguliku ülesehitustöö näitus rahvamajanduse, hariduse ja juhtimise alal. Näituse eksponaadid kajastasid TSN osakondade tööd. Seal esinesid: kultuuriharidusala osakond, Kubermangu Rahvamajanduse Nõukogu ja kubermangu maaosakond. Vaataja pilku köidab mitmesuguste eksponaatide rohkus: rahvamajanduse arengule pühendatud diagrammid, põllumajanduse saadused, töötleva tööstuse produktid - kõik see moodustab hea teadusliku ja agitatsioonilise materjali."

Artikli autor kirjeldab ka näituse pidulikku avamist, kus esines avakõnega TSN täitevkomitee esimees K.Ots ja rahvaharidusosakonna juhataja B.A.Popov.

K.Ots rõhutas, et näitus annab "piltliku ülevaate sellest suunast ja vormidest, milles väljendub töötajate ja talurahva võimu ehitamine Pihkva kubermangus".

B.A.Popov tõi esile näituse teadusliku tähtsuse ning rääkis näituse korraldamise raskustest. Lõpuks avaldas ta tänu näituse korraldamise büroole.[2]

---

1 Открытие первой губернской выставки, "Псковский набат", 9.X I920, № 328.

2 Sealsamas.

Väljapanek oli korraldatud "Talurahvamaja" ruumes ning näituse avapäeval esineti külastajate ees ka kontserdiga. Esines rahvaharidustöötajate koor. Juba esimesel päeval külastas näitust 600 inimest.[1]

Ehkki pole täpseid andmeid, milline võis täitevkomitee osa olla näituse korraldamisel, kuid on ilmne, et ilma selle abita poleks tolle aja tingimustes nii suur üritus üldse võimalik olnud.

Võib arvata, et näitus oli kubermangu elus suureks sündmuseks, mille korraldamine nõudis organiseerijatelt kindlasti rohkesti revolutsioonilist entusiasmi ja visadust. Pealegi toodud artikli põhjal võib otsustada, et näitus kui poliitkasvatuslik üritus oli hästi läbimõeldud ja seotud "Talurahvamaja" kunstiliste üritustega.

Järgnevalt peatuksin mõningatel andmetel, mis on võetud K.Otsa IX kubermangu nõukogude kongressil peetud ettekandest. Need peegeldavad TSN täitevkomitee ja selle allasutuste töö tulemusi, mida tuleb pidada tolle aja tingimustes küllalt headeks. Nimelt täitevkomitee korralduste täitmise protsent kohalike nõukogude ja allasutuste poolt ulatus 67-ni, kubermangu sotsiaalkindlustusosakonnal, sõjakomissariaadil ja tööarmeel aga 100 %-ni[2].

Täitevkomitee juhtimisosakonna töö parandamise perspektiivülesandeid võib leida selle osakonna aruande-

---

1 "Псковский набат" 9.X I920, № 328.

2 Sealsamas.

kõne kohta vastu võetud resolutsioonist:

1) täiendada kubermangu administratiivaparaati;

2) tugevdada juhtimisosakonda, võtta tarvitusele abinõusid valla- ja külanõukogude õigeks organiseerimiseks, üle anda neile täielikud tööinstruktsioonid;

3) valla- ja külanõukogude autoriteedi taastamiseks meenutab kongress, et nad oma territooriumi piires kõrgemaks võimuks oleksid, et kõik sel territooriumil töötavad organisatsioonid peavad neile alluma.[1]

Kubermangu IX nõukogude kongressi teesid kajastavad ka püüdlust lahendada kohaliku majanduse momendiülesanded. Seal on kirjutatud: "Võtta arvele ettevõtte tagavarad ja ressursid. Kongressile esitatakse seaduslikuks kinnitamiseks eelnõu ametkondade vaheliste majandusnõupidamiste kohta kui uue töövormi kohta. Nende 3-kuuline eksisteerimine oli positiivselt mõjunud majanduse juhtimisele ning ära hoidnud ülalmainitud "nõupidamiste stiihia".[2]

Järgnevalt tooksin Pihkva Töörahva Saadikute Nõukogu otsuse majandusnõupidamiste (Губэкосо - губернское экономическое совещание) kinnitamise kohta[3]:

---

1 Тезисы по докладу Губисполкома, "Псковский набат", IO.X I920, № 329.

2 Sealsamas.

3 Sealsamas.

"I Kinnitada põhimäärus kubermangu majandusliku nõupidamise kohta, mis ühendab:

1) kubermangu rahvamajanduse nõukogu,
2) kubermangu maaosakonda,
3) kubermangu toitlustusosakonda,
4) kubermangu kommunaalmajanduse osakonda - täitevkomitee esimehe eesistumisel;

II Kinnitada põhimäärus kubermangu administratiivmajanduse nõupidamise kohta, mis ühendab:

1) kubermangu juhatuse,
2) kubermangu erakorralise komitee (TõK),
3) kubermangu justiitsosakonna,
4) kubermangu VKP(b),
5) kubermangu sõjakomissari - täitevkomitee aseesimehe eesistumisel;

III Kinnitada kubermangu haridusala nõupidamine, mis ühendab:

1) kubermangu rahvaharidusosakonda,
2) kubermangu kultuuriosakonda,
3) kubermangu ametiühingute nõukogu,
4) kubermangu poliitharidusala osakonda,
5) kubermangu sõjakomissariaadi,
6) kubermangu Kommunistliku Noorsoo Ühingu,
7) kubermangu komitee administratiiv-propaganda osakonna ja talle alluvad:

Rosta

Kubermangu agentuur,

"Riiklik kirjastus",

IV Võtta kasutusele abinõud tööalaste ametkondadevaheliste nõupidamiste lõpetamiseks, mis õõnestab asutuste plaanipärast tööd. 10.X 1920.a."[1]

Nagu näeme, korrastas täitevkomitee 10.X 1920.a. otsusega kubermangu juhtivate organite ühefunktsioonilise asutuste töö ja nende vahelised asjaajamised majandusnõupidamiste raames. Seda otsust tuleb pidada suure praktilise tähtsusega algatuseks, paljude paralleelsete organite dubleeriva tegevuse likvideerimisel, kuna seesugused nõupidamised olid üheks esimesteks VNSFV-s, ning alles 2 kuud hiljem, detsembris 1920.a., muudetakse need üldiselt kohustuslikeks kõigis kubermangudes VIII ülevenemaalise nõukogude kongressi otsusega.[2]

Pihkva kubermangu IX nõukogude kongressil kinnitati ka esimene kubermangu rahvamajanduse arendamise plaan 1920-1921 majandusaastaks.

Perspektiivplaan ilmus eri väljaandes brošüürina Karl Otsa allkirjaga.[3] Ka kubermangu IX kongressi päevil ilmus see plaan kohaliku ajalehe veergudel ilma olulisteta muudatusteta.

Brošüür "Pihkva kubermangu järjekordsed majandusülesanded" koosneb neljast peatükist. Esimeses ja tei-

---

1 "Псковский набат", IO.X I920, № 329.

2 Директивы КПСС советского правительства, М.1957, Iк.I88. Vt. ka Lisa II, lk.3.

3 Отс К.М., Очередные хозяйственные задачи Псковской губернии (Предпосылки к губернскому хозяйственному плану на I920 г.), Псков I920.

ses peatükis on antud kubermangu majandusliku arengu analüüs, mis hõlmab eelrevolutsioonilist perioodi võrdlevalt revolutsioonijärgse perioodiga. Selgub, et minevikus on olnud kubermangu tähtsamateks ekspordiartikliteks lina, puit ja loomasööt. Sisse veeti leivavilja (1 900 000 puuda aastas loomakasvatussaadusi ja juurvilja).

Brošüüri autor näitab, et sõja-aastate jooksul on linakasvatuse ja teiste kultuuride külvipind pidevalt vähenenud.

1916.a. oli lina all 124 565 tiinu
1917.a. - " - 101 690 "
1919.a. - " - 33 234 "

"Väljaarvatud Petseri, Isborski ja Iloboda maakonnad" (K.Otsa märkus), need alad olid 1919.a. ajutiselt okupeeritud ning andmeid ei saadud.

Linakasvatuse ergutamiseks soovitati järgmisi vahendeid:

1) määrata küladele külvinormid,
2) vahetada lina vastu petrooleumi.[1]

Loomakasvatuse ja loomasööda suurendamiseks peab autor vajalikuks suurendada üldist külvipinda, kuna see on katastroofiliselt vähenenud. Üldine külvipind vähenes 52 % võrreldes sõjaeelse pindalaga ja kesa vähenes 18 % võrra. Loomade arv oli vähenenud 15 % võrra. Autor kavandab teaduslikult üldist külvipinna suurendamist seoses loomakasvatuse suurendamisega. Samas on kavandatud

---

[1] Petrooleum oli sõja-aastail defitsiitne kaup.

toiduainete ja toorainete varumise hõlbustamise eesmärgil asutada piima ja loomakasvatus-saaduste vastuvõtu punkte igas vallas. Hiljem aga igas põllumajandusühistus. Neis vastuvõtupunktides soovitatakse valmistada juustu ja võid. Vastuvõtupunktide organiseerimine tehti TSN maaosakonnale tähtsamaks ülesandeks.

Järgnevalt on toodud andmed, mis näitavad põllumajandusartellide arvu suurenemist 1920.a. kuude viisi:[1]

jaanuaris	oli	109	artelli
veebruaris		123	"
märtsis		147	"
aprillis		170	"
mais		176	"

Artellide arvu kavandatakse suurendada 1,2 korda, mis on küllaltki ettevaatlik kavatsus, kuid sõja tingimustes vast õigustas end.

Planeeritud oli ka kursuste organiseerimine mitmevälja süsteemiga tutvumiseks, kuhu pidi saadetama igast külast 1 liige.

Kolmas peatükk on pühendatud metsamajandusele. Karl Ots näitab, et Pihkva kubermangu loodusvara - mets - on täieliku hävinemise ohus. Ta tõi andmeid, et viimase 12 aasta jooksul on metsad vähenenud 50 % võrra ning praegune tarvitamine ületab loodusliku juurdekasvu 15-17 korda.[2]

---

1 Отс К.М., Очередные хозяйственные задачи..., 1к.7.

2 Sealsamas, lk.7-11.

Edasi kavandab autor metsa säilitamiseks mitmesuguseid abinõusid: 1) turba kasutusele võtmine kütusena, puidu asemel; 2) põllumajandushoonete rajamisel üle minna samaani (savi-õlg plokid) kasutamisele; 3) rakendada karmimaid seadusi metsa omavolilise raiumise vastu; 4) normeerida rangemini metsa tarbimine; 5) industrialiseerida metsatööstus, et viia kaod miinimumini.[1]

Kirjeldatud abinõud on metsamajanduse poliitika üldise iseloomuga ja on mõeldud perspektiivülesannetena rakendamiseks pikemaks ajaks. Muidugi pole selles plaanis metsaistutamisest juttugi, mis kodusõja kitsastes tingimustes oleks liigse luksusena võinud näida. Kuid nii pakutud probleemi lahendusi kui ka üldse selle probleemi ülestõstmist tuleb pidada igati heaperemehelikuks algatuseks.

Neljas peatükk on pühendatud toiduainete varustuse kontrollarvudele.

Autor näitab, et revolutsioonieelsel perioodil vedas Pihkva kubermang sisse 1 800 000 puuda leivavilja (1910.a.), kusjuures kõnesoleval finantsaastal 1919/20 ainult 226 000 puuda. Samas jätkab autor, et käesoleval aastal ei saa enam üldse loota leivavilja juurdeveole väljast, seoses ikaldusega keskkubermangudes. See on ka varumisplaani mitmekordse suurendamise põhjenduseks.

Järgneb leivavilja varumise tabel aastate viisi:

---

1 Отс К.М., Очередные хозяйственные задачи..., 1к.II-I2.

1918/19.a. varuti 170 000 - 180 000 puuda vilja
1919/20.a. " 329 000 " "
1920/21.a. planeeriti varuda 1300 000 " "
(rukis, nisu, kaer, oder, hernes).

Planeeritud oli ka marjade ja seente varumine.

Ühtlasi hoiatab plaani koostaja varustusorganeid möödunud aasta vigade kordamise eest varumisel, s.o. laoruumide ja taara halva ettevalmistamise eest ja rõhutab õigeaegsete ettevalmistuste vajadust. Ta juhib tähelepanu vajadusele toiduaineid paremini säilitada. "Teha kõik ettevalmistused kuivatamise, soolamise, konserviseadeldiste korrastamiseks."[1]

Ülaltoodud varumisperspektiivplaani IV peatükis suunab autor õigustatult tähelepanu sisemiste reservide täielikumale ärakasutamisele. Ta kavandab laiendada teravilja varumist, arvestab seente ja marjade varumisega. Muide, jõhvikate varumisest haiglatele mainib autor eraldi.

Samas on toodud 29 varumisartiklit, millest peale heina, õlgede ja linaseemne on kõik toiduained.

Kokkuvõtteks esimeste Pihkva kubermangu põllumajanduse kontrollarvude kohta võiks öelda, et neis on küllalt heal tasemel ja enamasti põhjendatult ära toodud põllumajanduse, loomakasvatuse, metsamajanduse arendamise põhisuunad, millele on ka rajatud aasta varumisplaan. Siiski oma sisult on mainitud perspektiivplaan põllumajandussaaduste tarbimisplaani iseloomuga, kuna kohaliku töötuse toodangu plaan puudub.

---

1 Отс К.М., Очередные хозяйственные задачи..., 1к.12.

Vaatamata toodud puudusele, tuleb pidada esimest planeerimise katset Pihkva kubermangus igati väärtuslikuks algatuseks, mis edaspidisel planeerimisel võis olla teatud kogemuste allikaks.

1921.a. kevadel enne X ülevenemaalist partei kongressi toimusid kohalikud partei konverentsid kubermangudes.

Pihkvas algas 8.kubermangu partei konverents 1.märtsil 19al.

Kongressi päevakorras olid järgmised küsimused: kubermangu partei komitee senise töö aruanne, lähemad ülesanded ning parteiehituse küsimused.

Sm.Gornostajev oma aruandekõnes iseloomustas senist kubermangu partei komitee tööd kui üleminekut"sõjaaegsetelt lahinguülesannetelt rahulikule ülesehitustööle". Ta seadis üles tähtsamate ülesannetena toitlustuse, kütte- ja külvikampaania küsimuste lahendamise.

K.Otsa ettekanne oli pühendatud majandusülesannete lahendamisele[1]. Ta vaagis põllumajanduse ees seisvaid probleeme kubermangu IX nõukogude kongressi valguses. Seoses külvikampaania lähenemisega seadis ta kohalikule tööstusele ülesandeks valmistada 26 000 sahka koos tagavaradetailidega.

Metsamajanduse küsimuste juures peatudes, ütles K.Ots, et "1 miljonist tiinust metsast on säilunud veel vaid 600 000 tiinu". Ta hoiatas selle tendentsi jätku-

---

1 Отс К.М., Очередные задачи хозяйственного строительства, № 55, I.III 1921.

mise ohtlike tagajärgede eest ning soovitas "alustada metsaistutamist".

Küttevarumist takistas K.Otsa sõnade järgi pikemat aega saaniteede puudumine.

"Praegu on 120 000 k. sülda metsa langetatud", jätkas ta "ja kui me oskame selle välja vedada, siis oleme kütusega varustatud."

K.Ots soovitas tõsta talurahva majanduslikku huvi seoses üleminekuga uuele majanduspoliitikale.[1]

K.Otsa ettekanne kutsus esile ka vaidlusi ning vastuväiteid. Üks soovitas kütte kokkuhoiu eesmärgil telliskivide asemel toota tsementi, teine kahtles K.Otsa arvuliste andmete tõelisuses, kolmas soovitas anda külvipinna suurendamise preemiaks mitte vilja vaid tööriistu, neljas viitas selle plaani nõrgale sidemele üldriikliku elektrifitseerimisplaaniga. K.Ots vastas kõigile küsimustele, selgitades, et tsemendi tootmist kohapeal takistab mergli leiukohtade puudumine, et arvud pole "spetside" väljamõeldis vaid baseeruvad statistikale, et kütuse ja aurumasinate puudumine ei võimalda elektrifitseerimise probleemi otsekohe lahendada. "Orienteeruda tuleb valgele söele - veele", ütles K.Ots.[2]

---

1 "Псковский набат", № 55, I.III 1921.
Maaosakonna ettekandest selgub, et istikute kasvatamine tehti ülesandeks sovhoosidele.

2 Sealsamas.

Kubermangu komiteesse valiti 33 kandidaadist 15, nende seas ka Karl Ots.[1]

Kuu aja pärast, 2.aprillil 1921.a., toimus Pihkva kubermangu X nõukogude kongress. Kongressi alguseks avati ka juba traditsiooniline TSN täitevkomitee osakondade töö näitus.

Delegaatidele oli reserveeritud kaks võõrastemaja: "London" ja "Petrograd" ning veel "Talupoja maja".

Kohaliku ajalehe veergudel on toodud huvitav kuulutus, milles TSN täitevkomitee tegi ettepaneku vabastada kongressi ajaks 10 % Pihkva töölistest ja teenistujatest, et nad võiksid külastada nõukogude kongressi istungeid.[2]

TSN täitevkomitee aruandekõne esitas samuti K.Ots[3]. Ta tegi kokkuvõtteid senisest TSN täitevkomitee tegevusest. K.Ots pidas korraldatuse majandusnõupidamisi kordaläinuks. Ta kandis ette VII ülevenemaalise nõukogude kongressi poolt väljatoodud abinõude põllumajanduse ja talupoegade majandite tugevdamise ja arendamise kohta elluviimisest Pihkva kubermangus.[4]

---

1 "Псковский набат", I.III I92I, № 55.

2 "Псковский набат", I.IУ I92I, № 64.
(TSN täitevkomitee esimehe K.Otsa ja sekretär Jaroševitsi allkirjaga.)

3 Отс К., Отчетный доклад, "Псковский набат", 5.IУ I92I,№ 68.

4 Решения партии и правительства по хозяйственным вопросам, М. I967, стр.206.
VIII ülevenemaaline nõukogude kongress, mis toimus 28.dets. 1920.a. võttis vastu spetsiaalse otsuse kevadkülvi määrustiku väljatöötamise kohta kubermangudes hiljemalt 20.veebruariks.

Kubermangu TSN täitevkomitee töötas juba veebruari alguses, s.t. ettenähtud tähtajaks välja vastava määruse põllumajandusliku olukorra parandamise kohta.

K.Ots kõneles ka valla asjaajamisraamatute (šnurkovaja kniga) sisseseadmisest dokumentatsiooni ja statistika korrastamiseks.

Peatudes kohalike nõukogude töö analüüsil tõi ta ära ka kohalike nõukogude isikulise koosseisu statistilisi andmeid.[1] Sellest selgub, et maakondade nõukogudes töötas 148 inimest, kellest 50 % olid talupojad, 31 % töölised. Seega talupoegade ülekaal pole eriti suur. 148 töötajast on 67 % kommunistid.

Peatudes 1920.a. toitlustuskampaania ülesannete lahendamise küsimuste juures, märkis K.Ots, et toiduainete varumisplaani keskmine täitmine kubermangu ulatuses võrdub 42,3 %. Ta nimetas plaani edukamalt täitnud maakondade seas Pihkva ja Velikie Luki maakonda, mahajääjate seas aga Ostrovi maakonda, kus plaan täideti vaid 31,3 %. Selgub, et Pihkva kubermangu keskmise plaanitäitmise näitaja kiskus alla liha, või ja teiste toiduainete madal varumise protsent. Selle põhjuseks võiks pidada loomakasvatuse allakäimist kodusõja aastail.

Võib märgata, et vahe toitlusplaani täitmise keskmise näitaja ja kõige väiksema näitaja vahel pole eriti suur (42,3 % - 31,3 %). Sellest võib oletada võimaluste üldist piiratust.

---

1 "Псковский набат", 5.IУ I92I, № 68.

Üldiselt andis K.Ots täitevkomitee tööle rahuldava hinnangu. Plaani mittetäitmise põhjuste seas nimetas ta administratiiv-tehnilise aparaadi puudulikku komplekteerimist ja transpordi üldist mitterahuldavat olukorda. Samas ütles ta, et toiduainete jõuga võtmise juhtumeid ei esinenud. See oli sõja tingimustes keskmike suhtes õige taktika.

Toitluskampaania probleemidel peatus detailsemalt toitlustusosakonna töötaja A.Ivanov.[1] Ta tõi järgmisi võrdlevaid andmeid 1920. ja 1921.a. vahel:

leivavilja varumine	kasvas		326 %
kartuli	"	"	730 %
liha	"	"	160 %.

Ta ütles, et need saavutused ei kata veel kaugeltki vajadusi.

Karl Ots seletas kubermangu tööstuse plaani täitmata jätmist kütuse kriisiga[2] (maksimumplaan täideti 21,1 %, miinimumplaan 68,4 %).

1921.aastal lahkas K.Ots ka kuritarvituste statistilisi andmeid. Kuritegevuse põhilisteks vormideks olid alkoholiga liialdamine ja riiklike korralduste mittetäitmine. Viimane tendents aga kasvas kiiresti. See tõestas veelkordselt senise majanduspoliitika aegumist.

"Sidepidamiseks kohtadega oli 25-st kubermangu TSN täitevkomitee liikmest 7-8 pidevalt komandeeringutes

---

1 "Псковский набат", 5.IУ I92I, № 68.

2 Sealsamas.

keskuse korralduste täitmise kindlustamiseks (kütuse-, toiduainete varumine). 4 töötas alaliselt maakondades..."[1] Peale selle organiseeriti 3 kontrollkomisjoni abiks kohalike töötajate asjaajamise korrastamise instrueerimiseks.

Poliitiline olukord kubermangus K.Otsa sõnade järgi "pole aruande perioodi jooksul halvenenud, mida tõestasid toitlustus ja kütte kampaania..." rahuldav läbiviimine. Erandiks oli talurahva (külvi)kruntide valimistest keeldumise juhtumid klassivaenlase agitatsiooni tulemusena. Kõneleja ütles kokkuvõtteks, et vaatamata mõningaile väärkallakutele oli üldine TSN täitevkomitee suund - s.o. talurahva initsiatiivi ergutamine - õige.

Läbirääkimistel esinenud sm.Levin (Velikie Luki) ja Grigorjev kritiseerisid mõningaid puudusi, kuid nõustusid, et mõni teine täitevkomitee koosseis poleks suutnud asju ajada paremini. K.Ots vastas küsimustele. Momendi kõige tähtsamaks ülesandeks pidas ta külvikampaaniat[2]. Kongressil esinesid põhiettekannetega tähtsamate TSN täitevkomitee osakondade töötajad. Sm.Semjonov tegi ettekande teemal: "Põllumajanduse tootmise organiseerimine ja kevadkülvi kampaania". Ta ütles, et kubermangu põhiliseks põllumajanduse ülesandeks on selle"muutmine tarbivast tootvaks". Ta pööras peatähelepanu linakasvatusele, soovitades külvata lina miinimum 22 000 tiinu, milleks

---

1 "Псковский набат", 5.IУ I92I, № 68.
(nn. tagantlükkajad - толкачи).

2 Sealsamas.

seemneid jätkub, ning maksimum - 40 000 tiinu, kui saab seemneid juurde väljast poolt.

Uue 1921-1922.a. majandusplaaniga tutvustas delegaate sm.Mansin.[1] Ta püstitas põhiülesanded: varuda külmaldaselt tooraineid ja kütust tööstuse töö kindlustamiseks. Ta peatus ka tööstusharude uutel ülesannetel.

Töökomitee (Трудком) aruandega esines sm.Ratnek. Ta märkis ära, et eeloleval aastal peab loobuma massilistest mobilisatsioonidest tööarmeedesse, kus põhiliseks jõuks on olnud talurahvas, sest talurahva kasutamine tööstuse huvides pidurdavat põllumajanduse arengut. Seepärast seadis ta eesmärgiks minna üleüldisele 2-päevasele töökohustusele tükitöö alusel. Niisugune süsteem lubab 20 000 mobiliseeritud töölise asemel läbi ajada 6000 alalisega.

Läbirääkimistel soovitas sm.Levin (Velikie Luki saadik) toitlustusmaksu elluviimist otsekohe.

Enne uue täitevkomitee valimist võttis sõna Pihkva kubermangu Partei Komitee esimene sekretär sm.Gei. Ta soovitas laiendada parteitute rühma täitevkomitees. Uude Pihkva kubermangu TSN Täitevkomiteesse valiti 10 liiget endisest rohkem, s.o. 35 liiget ja 7 kandidaati[2].

Huvi pakub Pihkva kubermangu TSN Täitevkomitee bülletään nr.1, mis ilmus koos ajalehega tavalise lisa asemel[3]. Teadaannete seas on tähelepanuväärne juhend Pihkva

---

1 "Псковский набат", 6.IУ 1921, № 69.

2 Sealsamas.

3 Официальная бюлетень № I, Орган Псковского Губисполкома. Ilmus kohaliku ajalehe " Псковский набат" lisana 1921.

kubermangu põllumajandusnäituse korraldamise kohta, milles "...kõik Pihkva kubermangu asutused ja kõik kodanikud võivad osa võtta vabatahtlikkuse alusel".

Näitusekomitee rõhutab, et näitus vajab mitte niivõrd väljapaistvaid eksponaate, kuivõrd kõike seda, mida olemasolevates tingimustes toodetakse Pihkva kubermangus.

Näituse komitee esimeheks oli määratud agronoom B.B.Kemõtski, aseesimeesteks: M.Ivaštšenko, A.A.Austrum, G.A.Ožogin; sekretäriks on V.V.Krõžanovskaja. Näitus paigutatakse Irkutski kasarmute juures asuvas maneežis ja teda ümbritsevates ehitustes.

Juhendis on määratud kindlaks näituse 13 osakonda ning kubermangu täitevkomitee ja allasutused, kelle osavõtt näitusest on sunduslik. Osakondade seas võiks nimetada: põllumajandusosakond, loomakasvatusosakond, aiandusosakond, tehnikaosakond jne.

30.sept. 1921.a. toimus Pihkva kubermangu põllumajandusnäituse avamine[1]. Tööstusnäitus aga paigutati "Talupoja majja", erinevalt esialgsest kavatsusest. Tööstusnäituse avamine oli määratud ka 30.septembrile[2].

Näitused olid mõeldud Pihkva kubermangu XI nõukogude kongressi delegaatidele, sest siit võisid nad ammuta-

---

1 "Псковский набат", 30.IX I92I, № 2II.

2 "Псковский набат", 29.IX I92I, № 2IO.

da eesrindlikke kogemusi (kongress pidi algama ametlikult 29.sept. 1921.a.)[1].

Näituste korraldamine nõukogude kongresside ajaks muutus traditsiooniks.

Kui 1921.a. kevadnäituse korraldajad matkisid nähtavasti 1920.a. sügisnäituse eeskuju, siis 1921.a. sügisel avati laiaulatuslik põllumajandusnäitus, mis oli paigutatud juba mitmesse paviljoni ning võttis enda alla suurema territooriumi.

Arvatav näituste idee autor K.Ots võis võtta eeskujuks Eesti ja Liivi kubermangus korraldatavaid põllumajandusnäitusi, sest sealsed näituste traditsioonid kuulusid juba XIX-ndasse sajandisse.

XI Pihkva kubermangu nõukogude kongress algas terve nädala varem kui eelmine.

Nähtavasti oli muudatus seotud keskuse korraldusega, lõpetada põllumajandussaaduste varumine hiljemalt 20.septembriks 1921, mis arvatavasti oli tingitud näljahäda tagajärjel Kesk-Venemaal ja Volgamaal.

Varumisplaani täitmine Pihkva kubermangus venis siiski mitmesugustel põhjustel. Üks neist oli keskmike ja jõukamate talupoegade sabotaaž, kes ei täitnud normide ja maksude tasumise korraldusi. Nagu kohalik ajaleht teatas, parandas saboteerijate arreteerimine pisut olukorda, kuid rukki varumine suurenes selle tagajärjel vaid minimaalselt (50-53 %)[2].

---

1 "Псковский набат", 29.IX I92I, № 2IO.

2 "Псковский набат", I8.X I92I, № 20I; 29.IX I92I, № 2IO; 28.IX, I92I, № 209.

1.oktoobriks, s.o. majandusaasta lõpuks suudeti varuda 67 % plaanist (848 635 puuda - 1 500 000 ts.)[1].

Enne kubermangu nõukogude kongressi toimusid maakondade kohalikud nõukogude kongressid, milliste tööd raskendas see, et paljud delegaadid olid seotud varumiskampaaniaga[2].

Näiteks Pihkva maakonna kongressil esines K.Ots kritiseerides maakondade majandusnõupidamiste mitte nõutava vormikohast aruandlust[3].

XI nõukogude Pihkva kubermangu kongress algas hilinemisega, s.o. alles 1.okt. 1921.a., kuna paljud delegaadid hilinesid seoses varumiskampaania venimisega[4].

Avapäeval selgitas K.Ots oma kõnes maakondades asuvate tööstusettevõtete juhtimissüsteemi "nepi" tingimustes.

Kui võrrelda Pihkva kubermangu nõukogude kongressi päevakorda aasta tagasi toimunud IX kongressi päevakorraga, siis leiame suuri muudatusi. Esiteks, põhiettekanne-

---

1 "Псковский набат", 5.X 1927, № 215.

2 "Псковский набат", nr-d 200, 209, 210 - 17.,28., 29.IX 1921.

3 **Majandusnõupidamised maakondades seati sisse Pihkva kubermangus peale vastava Üleliidulise Kesktäitevkomitee määruse ilmumist 30.VI 1921. Vt.** Постановление ВЦИК 30.VI 1921, Директивы КПСС советского правительства, М.1957, 1к.243.

4 Отс К.М., О подчинении уездной промышленности, "Псковский набат", 29.IX 1921, № 210.

tega esinesid XI kongressil juba TSN täitevkomitee osakonnad, kuna IX kongressil oli põhiettekanne TSN esimehel. Teiseks oli ettekannete arv XI kongressil suurem. Kolmandaks, osakondade ettekanded olid põhjalikud majanduslikud uurimused, nende perspektiivne planeerimine kujutab endast abinõude teaduslikku kompleksi.

Kokkuvõtteks võiks öelda, et K.Otsa juhtimisel muutusid Pihkva kubermangu TSN osakonnad tugevateks ja elujõulisteks. Selleks aitas kaasa nähtavasti ka K.Otsa poolt teostatud oskuslik kaadri valik.

Pihkva TSN töö tulemusena korrastati 1921.a. jooksul ka kohalike nõukogude tööd. Arendati välja meiereide süsteem.

Põllumajandusalaste teadmiste propaganda eesmärgil hakati korraldama põllumajandusnäitusi.

Juhtimise korrastamiseks aga moodustati majandusnõupidamised, mis leidsid rakendamist üleliidulises ulatuses.

III p e a t ü k k

K.OTSA TEGEVUS RAHVAMAJANDUSE TAASTAMISE JA SOTSIALISTLIKU INDUSTRIALISEERIMISE AASTAIL (1922-1930)

1. Karl Ots Volhovi hüdrojaama komissarina (veebr.1922 - märts 1924).[1]

Karl Ots määrati 13.veebruaril 1922.a. Volhovi hüdroelektrijaama ehitusele Loode Tööstusbüroo (Северо-Западное Промбюро) volinikuna järelvalve teostamiseks tööde kalenderplaani täitmiseks ja ehitusel tekkivate arusaamatuste ja takistuste likvideerimiseks[2].

Partei usaldas Karl Otsale väga tõsise ülesande, kuna kodusõjas laastatud Venemaal polnud kerge rajada pooleldi käsitsi maailma suurimat hüdrojaama, tundes puudust nii ehitusmaterjalidest, toiduainetest kui ka spetsialistidest. Riik kulutas hüdrojaama ehitamiseks miljoneid ja iga ülekulutatud ehitusmaterjali tonn, iga raisatud tööpäev tähendas lisakulutusi, milleks vaba raha leida oli tollel ajal suureks raskuseks.

---

1 Lisa I, lk.12. K.Otsa autobiograafia.

2 Vt. foto nr.16, käesoleva töö lk.90.

Р. С. Ф. С. Р.

Высший Совет Народного Хозяйства.

СЕВЕРО-ЗАПАДНОЕ ПРОМЫШЛЕННОЕ БЮРО.

ПРЕЗИДИУМ.

13. Февраля 1922 г.
№ 954.

Петроград, Тучкова наб., 2-б.

Адрес для телеграмм—Севзаппромбюро.

При ответе ссылаться на № 94
настоящего отношения.

М А Н Д А Т.-

Предъявитель сего тов. О Т С, Карл Мартович является уполномоченным Сев.-Зап.Промбюро при Управлении работами по сооружению Волховской Гидроэлектрической Станции и на месте производства работ при ст. ЗВАНКА Сев.жел.дор.для осуществления надзора над выполнением утвержденной календарной программы работ и устранения на месте недоразумений, тормозящих сооружение станции.-

Для выполнения указанных функций тов. О Т С имеет право:

1. требовать и получать от администрации работ все необходимые справки,сведения и материалы, касающиеся сооружения станции и хода работ;
2. сноситься непосредственно с учреждениями, подведомственными Президиуму Промбюро, по вопросам снабжения постройки материалами, денежными средствами и рабочей силой, с одновременным уведомлением Главного Инженера

./.

и Председателя Промбюро;
3. Привлекать к ответственности всех лиц связанных с сооружением станции, уличенных в волоките, нераспорядительности, бесхозяйственности и т.п., в каждом отдельном случае доводя до сведения Главного Инженера и Председателя Промбюро;
4. общие мероприятия по улучшению хода и качества работ тов.ОТС проводит исключительно через соответствующих администр.-технических лиц, ответственных за ход работ,и лишь в исключительных случаях распоряжения хозяйственного и организационного содержания отдает непосредственно, согласовывая таковые с Главным Инженером.-

Настоящий мандат действителен по 1-ое Января 1923 года.-

Председатель Севзаппромбюро:

Начальник Организационно-Административного Управления:

./.

Кн.н. 4902/145- ФП 15821/19.

Foto nr.16. K.Otsa Loode-Tööstusbüroo voliniku mandaat. (Fotokoopia. Originaal asub Leningradi RSSOR Muuseumis.)

Volhovi hüdrojaama rajamine oli üks nõukogude rahva kangelastegusid sotsialismi vundamendi rajamisel.

VIII nõukogude kongressi poolt (mis toimus märtsis 1920) vastu võetud Venemaa elektrifitseerimise plaanis nähti ette asuda kohe 7 tähtsama elektrijaama ehitamisele. Esimese seitsme jaama hulka kuulus ka Volhovi elektrijaam.

Vaatamata välismaisele interventsioonile 1918.a. kevadel assigneeris Nõukogude valitsus 13.juulil 1918 17 100 000 rbl. Volhovi hüdroelektrijaamale sisseseadete muretsemiseks välismaalt ning muudeks eeltöödeks.[1] Nii suurte kulutuste teostamine riigile äärmiselt raskel aastal on seletatav Petrogradi kütuse probleemi teravnemisega I maailmasõja ajal, millal merd mööda söe juurdevedu muutus praktiliselt võimatuks. Probleemi võis lahendada vaid võimsa elektrijaama rajamine Petrogradi lähedale.

Hüdroelektrijaama hakati rajama vene inseneri Heindrich Ossipovitš Graftio originaalse projekti järgi[2]. Pärast valmimist pidi Volhovi hüdroelektrijaama võimsus võrduma 40 000 hobujõuga ja asendama 1 200 000 inimese töö[3].

---

1 Решения партии и правительства по хозяйственным вопросам, М.1967, т.I 1917-1929, lк.102.

2 Винтер А.В., От первых гидростанций к великим стройкам коммунизма. "Вопросы экономики" 1951, № I, lк.55.

3 Развитие электрификации советской страны (сборник документов) 1920-1926, lк.91.

M-1956.

Sellel riiklikult esmajärjekordse tähtsusega ehitusel olid Karl Otsale antud suured volitused. Ta võis kõikidesse ehitusega seotud küsimustesse vahelesegada, ehkki mitte otseselt, kuid administratsiooni kaudu[1].

Kuue kuu pärast, 16.aug. 1922.a., pandi K.Otsale ka ehituse poliitilise komissari kohustused[2]. Niisiis sai K.Otsast võitluses sotsialismi eest ühe otsustava rindelõigu poliitiline komissar. Uued kohustused muutsid ta, arvatavast keskuse "tagant lükkajast", ehituse koosseisuliseks töötajaks, ehitajate poliitiliseks kasvatajaks.

---

1 Vt. K.Otsa volituste mandaati, foto nr.16, käesoleva töö lk.90.

2 Vt. Petrogradi Partei Komitee korraldust foto nr.17, käesoleva töö lk.93.

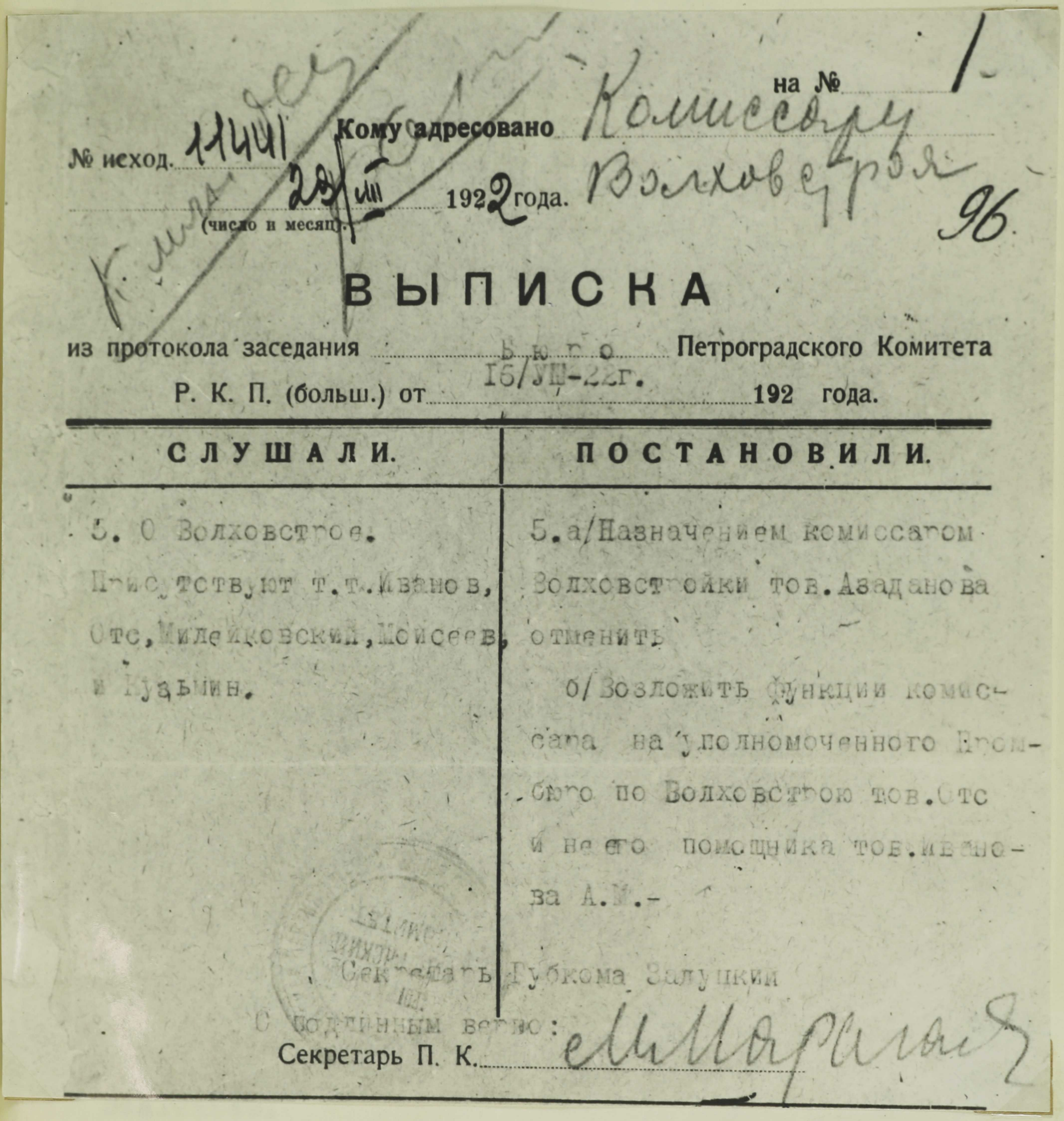

на № 1

№ исход. 11441 Кому адресовано Комиссару Волховстроя

29/VIII 1922 года.

(число и месяц).

96

ВЫПИСКА

из протокола заседания Бюро Петроградского Комитета Р. К. П. (больш.) от 16/VIII-22г. 192 года.

СЛУШАЛИ.	ПОСТАНОВИЛИ.
5. О Волховстрое. Присутствуют т.т. Иванов, Отс, Милейковский, Моисеев, и Кузьмин.	5. а/Назначением комиссаром Волховстройки тов. Азаданова отменить б/Возложить функции комиссара на уполномоченного Промбюро по Волховстрою тов. Отс и не его помощника тов. Иванова А.М.-

Секретарь Губкома Залуцкий

С подлинным верно:

Секретарь П. К. [signature]

Foto nr.17. Väljavõte Petrogradi Partei Komitee protokollist K.Otsa määramise kohta Volhovi hüdroelektrijaama komissariks. (Fotokoopia. Originaal asub Leningradi RSSOR Muuseumis.)

Eriti mahukad ja rasked olid mulla-, betoneerimise ja kessoonitööd. Näiteks 1923.a. teostati 35 % mullatöödest (27 000 kuupsülda) ja 1924.a. 45 % (34 000 kuupsülda)[1]. Müüritöödest teostati aastail 1922-1923 17 % ehk 4000 kuupsülda ja 1924.a. 46 % ehk 11 000 kuupsülda. Betoneerimistöid tehti 1924.a. 2 400 kuupsülla ulatuses[2]. Töö toimus põhiliselt käsitsi. Mullatöödel ja betoonikatte toimetamisel hakati rakendama ka juba mehhanisme. K.Ots kirjutab ühes oma esimestest ettekannetes: "Seal, kus on vähegi võimalik, tuleb inimeste raske, kurnav füüsiline töö asendada masinatega. Kogu häda ongi selles, et meil on veel vähe masinaid."[3]

K.Otsa viibimine ehitusel langeb kokku kõige pingsama tööperioodiga hüdroelektrijaama rajamisel. Järgnev tabel peegeldab tööjõu ja rahaliste kulutuste rakendamise dünaamikat kogu Volhovi hüdroelektrijaama ehitamise vältel[4]. /Vt. tabel nr.1, lk.95./

---

1 Графтио Г.О., Волховстрой-1928, lк.8.

2 Sealsamas.

3 Любарский А., Жизнь прожитая для коммунизма, "Советская Эстония" 18.VII 1962, № 167.

4 Развитие электрификации..., lк.17 - on toodud andmed tööjõu rakendamise kohta.
"Промышленность и торговля" 1926, 5/6, lк.103 - on toodud andmed kapitaalmahutuste kohta.

Tabel nr.1.

Tööjõu ja rahaliste kulutuste rakendamise dünaamika Volhovi hüdroelektrijaama rajamisel aastatel 1919-1926.

Aastad	Tööliste arv	Kapitaalmahutused rublades
1919	270	-
1920	574	-
1921	959	-
1922	3 783	3 670 000
1923	9 423	16 500 000
1924	12 145	25 000 000
1925	7 944	20 000 000
1926	4 779	12 000 000

Nagu tabelist näeme, langes ehitustööde raskuspunkt 1922.-1924.aastale, s.o. K.Otsa komissarina töötamise aastatele.

Avalikkuse informeerimiseks tööde käigust ja ehitajate elust, hakkasid Volhovi hüdroelektrijaama ehitajad välja andma 1923.a. novembrist spetsiaalset bülletääni "Kuidas ehitatakse Volhovi hüdroelektrijaama"[1]. Toimetuse kolleegiumi kuulusid G.O.Graftio (peainsener), V.I.Pugovkin (insener) ja K.M.Ots (komissar).

---

1 "Как строится Волховская гидроэлектрическая станция". Бюллетень Волховстроя, Л. 1923.

Väljaande esimene number koosnes 75-st leheküljest, mis olid varustatud jooniste ja fotodega, jagatud viieks peatükiks: 1) teaduslik-tehniline, 2) ehituse kroonika, 3) tehniline statistika, 4) tööliste elu ja 5) kroonika (koostaja "K.O.")[1]. Võib arvata, et K.Ots oli üks bülletääni trükkimise algatajaist, kuna spetsialistid olid niigi koormatud oma erialase tööga ja võisid teha vaid kaastööd.

Kroonika rubriigis antakse ülevaade mitmesugustest jooksvatest sündmustest hüdrojaama ehitajate elus. Näiteks: lasteaia avamisest, ehitajate rahalisest abist üliõpilastele, ühiskondlikeks vajadusteks kasutatavate ruumide laiendamisest jne., normeerimise ja konfliktide komisjoni tegevusest. Kroonika lõpus paiknes kirjanduslik nurk (Volhovstroi lööklaulud - tšastuškad ning D.Bednõi värsid ehitajate kohta).

Bülletääni on paigutatud ka üks aruanne möödunud 7 kuu kohta, milles kirjutatakse: "7 kuu jooksul polnud ehitusel ühtki venitamist ega ühtki konflikti, mis oleks lõppenud "pilliga", s.o. venitamisega. VKP(b) kollektiivil on tohutu suur autoriteet ja populaarsus töötavate masside seas..." Samas artiklis räägitakse vajadusest võidelda uue olustiku loomise eest ning kuulutatakse välja "Naiste austamise kaksnädal"[2].

---

1 "K.O." on arvatavasti lühend Karl Otsa nimest.

2 "Как строится...", Бюллетень № I, lк.72-75.

Karl Otsa nähti ehitusel alati seal, kus oli kõige raskem, "põlvini poris" püüdis ta kõike näha, et anda oma hinnang toimuvale[1].

Möödunud 7 kuud olid ühtlasi ka K.Otsa esimesed töökuud Volhovi hüdroelektrijaama ehitamisel, mis möödusid, nagu eelpool toodud artiklist ilmneb, ilma "venitamisteta ehitustöödes ja asjaajamises". Seega võib arvata, et K.Ots täitis talle partei poolt usaldatud ülesanded.

Võib arvata, et edukas tööde käik sõltus ka palju kommunistidest ja kommunistlikest noortest, kelle arv ehitusel ei olnud just suur, kuid nad olid oma tööga silmapaistvad inimesed. Näiteks kuulus VKNÜ-sse 600-st noorest (alla 23-aasta vanusest töötajast) 60, s.o. 10 % (seisuga 1.jaan. 1923)[2].

Volhovi hüdroelektrijaama partei organisatsiooni, mille büroo liikmeks oli ka Karl Ots,[3] kuulus 1924.a. jaanuaris 150 liiget, neist rõhuv enamus töötas otseselt ehitusel. Parteilaste autoriteet ehitusel oli kõrge[4].

---

1 Talva, J., tsit.artikkel, "Rahva Hääl" 3.XI 1966.

2 Развитие электрификации..., 1к.102-103.

3 Lisa I, lk.12. K.Otsa autobiograafia.

4 "Как строится...," Бюллетень № I, 1к.64.

97 63
№ .....

Р. С. Ф. С. Р.

Высший Совет Народного Хозяйства

ПРЕЗИДИУМ

„ 1 • IX 19 22 г.

Москва,

Варвар. пл., Делов. дв., 1-й под'езд.

Телефоны: 3-04-31. 2-29-10.

В УПРАВЛЕНИЕ ДЕЛАМИ СОВЕТА НАРОДНЫХ КОМИССАРОВ.

Президиум ВСНХ просит пропустить тов. К. Ц. Отс

на заседание Малого Совета Народных Комиссаров

от 1/IX по вопросу о Коллегиях

Председатель ВСНХ. [подпись]

Секретарь ВСНХ. [подпись]

(без печати не действителен).

Foto nr.18. Luba K.Otsale NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu istungile. (Fotokoopia. Originaal asub Leningradi RSSOR Muuseumis.)

Nagu eeltoodust kaudselt ilmneb, oli K.Otsa töö ehitusel vajalik ja kasulik, ehkki kogu ta tegevust olemasolev materjal ei suuda peegeldada.

"Volhovstroi" ehitustööde käigust tuli K.Otsal aru anda Rahvakomissaride Nõukogu istungitel. Neil kodusõja-järgseil aastail oli suuri raskusi ehituse varustamisega nii ehitusmaterjalide kui ka toiduainetega. Samuti oli raske nii administratiiv- kui ka tehniliste töötajate materiaalne olukord.

Kord tahtnud keegi "heatahtlik" majandusmees "abistada" ka Otsade perekonda ja lubanud "kasutada anda" oma lehma[1]. Arusaadav, et mehikese katse komissari ära osta, jäi tulemusteta[2].

Volhovi hüdroelektrijaama ehitamine oli suureks kooliks nii nõukogude inseneridele kui ka majanduse ja ideoloogia ala töötajatele, nende hulgas ka Karl Otsale.

K.Otsale, kes tuli edukalt toime raskete ülesannetega Volhovi hüdroelektrijaama ehitusel, usaldas partei peagi veel vastutusrikkamaid ülesandeid. K.Otsa üleviimine uuele töökohale oli nähtavasti seotud mahukate ehitustööde valmimisega.

---

1 Anni Otsa suuliste mälestuste järgi.

2 Andmed samalt.

Foto nr.19. K.Ots Volhovi hüdrojaama komissarina 1922.-1924.a. (Originaal on K.Otsa abikaasa valduses.)

Foto nr.20. Volhovi hüdrojaama ehitamisel 1922.-1924.a. K.Ots paremalt esimene, keskel insener H.Pukovkin. (Originaal on K.Otsa abikaasa valduses.)

2. Karl Ots Leningradi trusti "Tremass" juhatuse esimehena (1924 - 1930).

NSV Liidu rahvamajanduse taastamine hakkas 1925.a. jõudma lõpule. Edukalt arendati GOELRO plaani raamides elektrijaamade ehitust. Kašira, Šatura, "Krasnõi Oktjabri", Kizeli ja Nižninovgorodi elektrijaamad olid juba käiku lastud. Volhovi elektrijaama ehitamine oli täies hoos. Päevakorda kerkis maa sotsialistliku industrialiseerimise ülesanne.

ÜK(b)P XIV kongressi otsuste kohaselt tuli alustada NSV Liidu majandusliku sõltumatuse kindlustamist sotsialistliku raske- ja masinaehitustööstuse rajamisest. See tähendas uute tööstusharude loomist, uute tehaste ehitamist ja vanade ettevõtete tehnilist rekonstrueerimist.

Et kindlustada sotsialistliku industrialiseerimise kursi järjekindlat elluviimist, suunati Leningradi S.M.Kirov, kes 1926.a. valiti Leningradi kubermangu komitee ja ÜK(b)P KK loodebüroo sekretäriks. S.M.Kirov muutus Leningradi ja kogu Loode-Tööstusrajooni sotsialistliku industrialiseerimise tõeliseks juhiks.

Selleks, et realiseerida industrialiseerimise plaani, pidi nõukogude rahvas toetuma sisemisele kapitali akumulatsioonile. 1926.a. aprillis pöördus VK(b)P

KK üleskutsega kõigi parteiorganisatsioonide poole, asuda teostama ranget kokkuhoiurežiimi. Partei püstitas loosungi "Näoga tootmise poole".

19.aprillil 1926.a. esines S.M.Kirov Leningradi kubermangu metallistide VIII kongressil, kus ta kriipsutas alla Leningradi tööstuse erilist tähtsust kogu maa industrialiseerimisel. Ta seostas ka tööliste palga ja elamuehituse probleemid kokkuhoiurežiimiga ning tootlikkuse tõstmisega[1].

Esinedes kubermangu kommunistliku noorsooaktiivi ees 12.mail 1926.a., esitas S.M.Kirov konkreetse kokkuhoiu programmi (20 milj. rubla), mis lubaks katta uusehituse finantsplaani puudujäägi[2].

Nii algas S.M.Kirovi juhtimisel Leningradi kubermangus sotsialistliku industrialiseerimise poliitika elluviimine.

Karl Ots määrati 14.märtsil 1924.a. Leningradi tehaste trusti "Tremass" juhatuse liikmeks (Тремасс - Трест Массового производства). Sama aasta 13.novembril edutati ta juba trusti juhatuse esimeheks[3].

---

1 Киров С.М., Избранные статьи и речи, М.1957, lк.271-277.

2 Sealsamas, lk.299.

3 Vt. foto nr.21, käesolev töö lk.104.

Р.С.Ф.С.Р.
-:-
Высший Совет Нар.Хоз.
-:-
Северо-Западное Промыш.Бюро
-:-
Управление Делами.
-о-

13/XI-1924 года.

ТРЕМАССУ.

В Ы П И С К А

из протокола заседания № 35 Президиума Севзаппромбюро от 13-го ноября 1924 г.

Слушали:	Постановили:
4.Об откомандировании Председателя Правления Тремасса тов. Тахтаева,К.П.в Сев.-Зап.Промбюро.	132.Тов.Тахтаева,К.П.назначить Зам.Заведывающего Экономическим Отделом вместо тов.Михельсона,А.Ф.с 13-го ноября с.г., поручив ему все дела по тресту сдать тов. СТСУ установленным порядком.
5.О назначении Председателя Правления Тремасса.	133.Зам.Пред.Правления Тремасса тов.ОТС, К.М.назначить Председателем Правления вместо тов.Тахтаева,К.П.с 13-го Ноября с.г поручив тов.ОТСУ принять все дела от т.Тахтаева установленным порядком.

Верно:
/Завед.Канцелярией /подпись/

Верно:
Делопроизводитель Правления
ТРЕМАССА

Foto nr.21. Väljavõte Loode-Tööstusbüroo Presiidiumi protokollist K.Otsa määramise kohta "Tremassi" juhatuse esimehe kohale 13.XI 1924. (Fotokoopia. Originaal asub Leningradi RSSOR Muuseumis.)

Trusti koosseisu kuulusid aastail 1926-1928 järgmised tehased:

1) "Krasnõi gvozdilštšik",
2) Mehhaaniline stantsimistehas,
3) "Vulkaan" (väike valutehas),
4) Metallitoodete tehas (1.X 1927 liideti "Hüdraulika" tehasega),
5) "Hüdraulika" (hüdroseadmete tehas).

1.VII 1928.a. liideti trustiga tehased "Krasnõi Oktjabr" ja "Elektroenergia"[1].

Niisiis tehase trusti "Tremass" koosseisu kuulus 6 tehast. Tööliste arv oli trusti ettevõtetes 1926/27.a. 3892 inimest, kasvas aga juba järgmisel majandusaastal 5139 inimeseni.

"Tremassi" ettevõtetes toodeti: tulekustutajaid, mootorpumpasid, pumpasid, tõstukeid, elektriseadeldisi, raadiopatareisid ja kuivelemente, raudtraate, terastraati, mitmesuguseid vasevalutooteid, tuletõrjeautosid ja nööpe

"Tremassi" IV tootmiskonverentsile esitatud aruandes on ettevõtete nomenklatuurile pühendatud eraldi

---

1 Краткий обзор деятельности Ленинградского треста заводов массового производства "Тремасс" за 1927/28 гг. (Отчет правления IУ производственной конференции рабочих и служащих треста 26-28 апреля, Л. 1929, 80 с.).
Тезисы отчета треста Ленинградских заводов массового производства. Третьей производственной конференции рабочих и служащих "Тремасс" 4.У 1928.

2 Vt. "Tremassi" juhatuse aruanne 1927/28. majandusaasta tegevuse kohta.

peatükk[1]. Ettevõtete rentaabluse huvides oli võetud suund töömahukamale toodangule, et katta suuremaid kulutusi tooraine juurdeveole Leningradi kaugematest rajoonidest.

"Tremassi" kõige väiksemas tehases "Hüdraulika" töötas 1924/25.majandusaastal 184 töölist.

Trusti tehased ületasid pidevalt plaani:1926/27.a. - 118 %, 1927/28.a. - 115 %.

Trusti "Tremass" ettevõtete toodangu kasv kaasnes suurte kapitaalmahutustega (vt. järgnev tabel).

Tabel nr.2.

Trusti "Tremass" kapitaalmahutused aastail 1924-1928.

Aastad	Kapitaalmahutused rublades	Kulutuste % võrreldes eelneva aastaga
1924/25	285 000	23 %
1925/26	1 210 000	53 %
1926/27	1 351 000	74 %
1927/28	3 371 000	83 %

1927/28.majandusaastal kulutati 56 % kapitaalmahutustest kolme uue tsehhi ehitamiseks (kuumvaltsimistsehh, terastraadi tsehh, tuletõrjeautode tsehh)[2].

---

1 Тезисы отчета треста..., I925/26 г., 1к.I-I2. Краткий обзор деятельности треста ..., I927/28, 1к.58.

2 Тезисы отчета треста..., 1к.3.
Краткий обзор деятельности треста..., 1к.I3-73.

Seoses "Tremassi" uute tsehhide ehitamisega tekkis vajadus ka sisseseade hankimiseks. Nende tellimiseks käis K.Ots 1925. ja 1927.aastal Saksamaal ja Tšehhoslovakkias[1].

Neil aastail rakendati maailma suuremates tööstusettevõtetes juba tootmispsühholoogiat. Ka "Tremassi" juurde moodustati 1925.a. laboratoorium[2]. Pole teada, kas see oli just tootmispsühholoogia laboratoorium, kuid juba 1927.aastal tal kindlasti niisugune olemus. Laboratoorium tegeles: tööprotsessi ja tootja tundmaõppimisega, uute ja katseliste tööde tundmaõppimisega ning tööjõu sobivuse määramisega[3].

Seoses mootorrataste tootmise juurutamisega trusti tehases "Promet" (Промет) 1929/30.majandusaastal saadeti K.Ots nende tootmisega tutvuma Saksamaale, Prantsusmaale ja Inglismaale[4](vt. ka foto nr.22, lk.108).

Tehase "Promet" tervituskirjas K.Otsale, seoses mootorrataste eduka katsetamise lõpuga, õnnitleti K.Otsa kui nõukogude mootorrataehituse organiseerijat[5].

---

1 Lisa I, lk.12. K.Otsa autobiograafia.

2 Kutse K.Otsale kui tehase laboratooriumi asutajale-initsiaatorile "Krasnõi gvozdilštšik" juhtkonnalt seoses laboratooriumi 10.aastapäeva tähistamisega 1935.a. Гос. Музей ВОСР, № I582I/48, Архив К.М. Отс.

3 Краткий обзор деятельности..., 1927/28 г., Iк.25.

4 Lisa I, lk.13. K.Otsa autobiograafia.

5 Vt. foto nr.23, käesolev töö lk.109.
Üks mootorratas anti K.Otsale kasutamiseks. Гос.Музей ВОСР, II, № I582I.

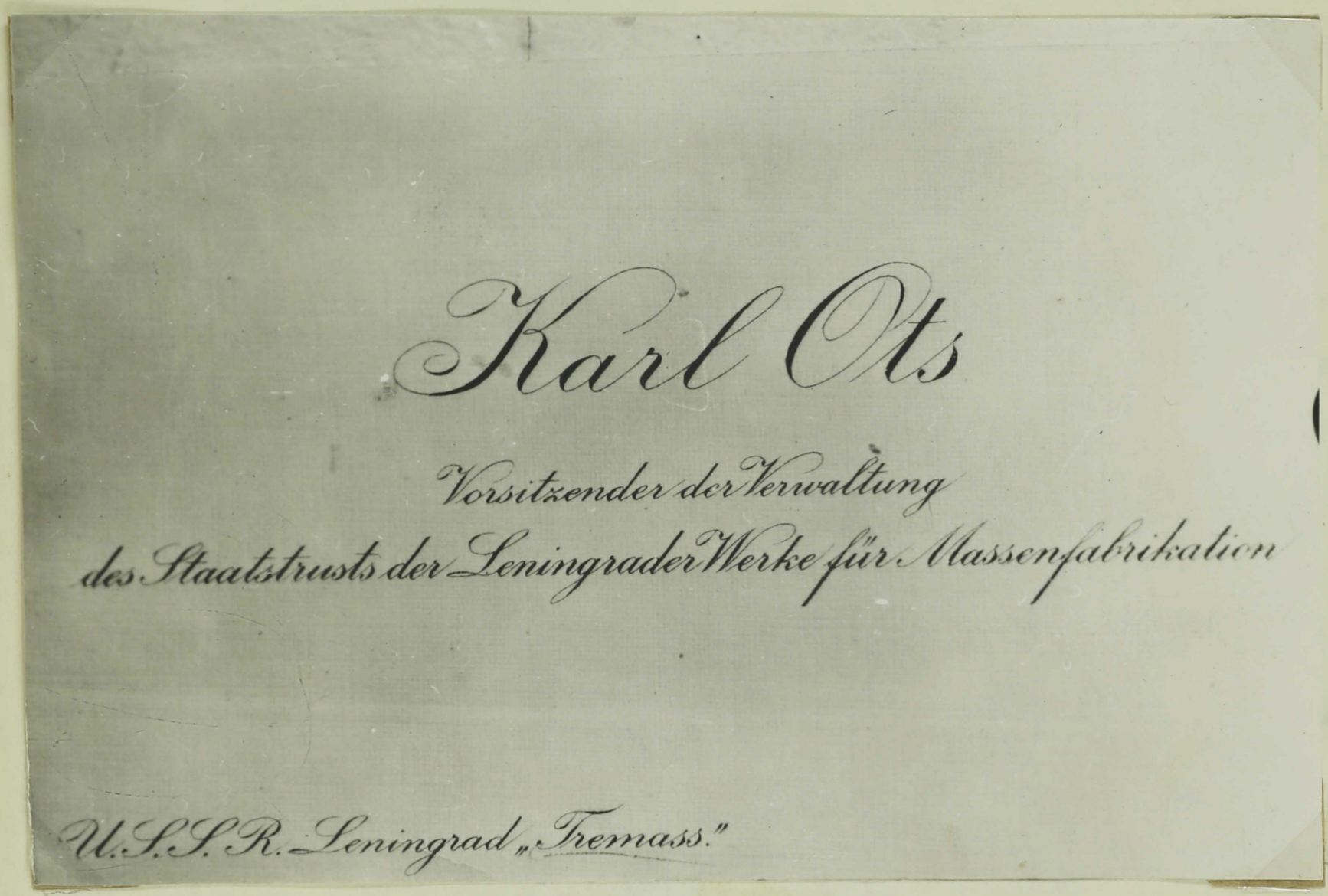

Foto nr.22. K.Otsa visiitkaardi näidis, mis oli tema käsutuses välismaareisil. (Fotokoopia.)

ОРГАНИЗАТОРУ РАБОТ ПО ИЗГОТОВЛЕНИЮ ОПЫТНОЙ ПАРТИИ МОТОЦИКЛОВ.

Тов. О Т С У К.М.

Заводоуправление и Общественные Организации Завода "ПРОМЕТ" поздравляет ВАС с блестящим окончанием пробега Советских мотоциклов производства Завода ПРОМЕТ и "КРАСНЫЙ ОКТЯБРЬ" по маршруту Ленинград-Москва, Харьков, Киев, Псков -Ленинград 18 Сентября - 11 Октября 1930 г.

ВАША исключительная энергия, как инициатора и руководителя Советского мотоциклетостроения преодолела все препятствия и привела несмотря на исключительные трудности к блестящему успеху первых Советских Мотоциклов.

ЗАВОДОУПРАВЛЕНИЕ
Зав. "ПРОМЕТ"

БЮРО КОЛЛЕКТИВА ВКП/б/

КОЛЛЕКТИВ ВЛКСМ

ЗАВКОМ

БЮРО ИТК

Foto nr.23. Tervituskiri K.Otsale seoses mootorrataste tootmise katsetuste eduka lõpetamisega. (Fotokoopia. Originaal asub Leningradi RSSOR Muuseumis.)

Foto nr. 24. K.Ots 1930.a. koos tehase "Promet" töötajatega.
(Originaal K.Otsa abikaasa M.Morozova valduses.)

Juunis 1930.a. valiti K.Ots Leningradi oblasti III parteikonverentsil oblasti parteikomitee koosseisu. Ta võttis läbirääkimistel sõna VK(b)P oblastikomitee ettekande kohta. Oma sõnavõtus kritiseeris K.Ots teravalt oblasti tööstuse planeerimise praktikat. Ta näitas, et senine planeerimine desorganiseerib tehaste tööd, kuna varustusplaanid hilinevad 3-4 kuud ja saabuvad suurte muudatustega. Samuti kritiseeris ta ettevõtete alluvuse lubamatult sagedast vahetamist, tuues näiteks "Tremassiga" liidetud tehaste alluvuse vahetusi[1]. Ta lõpetab oma ettekande sõnadega "XVI /partei/ kongress peab andma direktiivi, et kesksetele tsentraalsetele planeerimise organitele, et nad lõpetaks tehaste töö desorganiseerimise"[2].

K.Otsa töötamise aastail "Tremassi" juhatuse esimehe kohal suurenes üldtoodangu väärtus 1924.-1930.a. 5 milj. rublalt 65 miljoni rublani, s.o. 13-kordseks[3]. Trusti tehastes juurutas K.Ots kõrget tootmiskultuuri, seati päevakorda rentaabluse küsimus.

Ülaltoodust selgub, et Leningradi trusti "Tremass" kollektiiv, kelle juhiks oli K.Ots aastail 1924-1930

---

1 "Ленинградская правда" II.VI,1930, № 195.

2 "Красная газета" II.VI 1930, № 133(3681).

3 "Красный Путиловец" 28.X 1930, № 86.

reageeris kiiresti partei majanduspoliitika nõuetele. Trusti töötulemuste põhjal võib järeldada, et K.Ots oli muutunud möödunud aastate jooksul kogenud majandusjuhiks, kes oli suuteline lahendama veelgi raskemaid ülesandeid.

Foto nr.25. K.Ots 1928.a. koos trusti "Tremass" juhtivate töötajatega.

IV peatükk

K.OTS SOTSIALISTLIKE SUURETTEVÕTETE JUHINA ESIMESTEL VIISAASTAKUTEL (1930 - 1937)

1. Karl Ots Kirovi-nimelise tehase direktorina (okt. 1930 - mai 1936).

Esimese viisaastaku teisel aastal oli maal kollektiviseerimiskampaania jõudmas haripunkti. Põllumajandus vajas võimalikult rohkem traktoreid. Seepärast VK(b)P otsusega 25.VII 1929.aastast suurendati riigi suurima tehase "Krasnõi Putilovetsi" traktorite tootmise programmi 3000-ndelt traktorilt (möödunud aasta toodang) - 10 000-nde traktorini. Tehase juhtkond pidas aga uut programmi olemasolevate võimaluste juures ebareaalseks.

Novembris 1929.a. toimus tehases tootmisnõupidamine, kus viibis Leningradi oblasti Parteikomitee sekretär S.M.Kirov ja BCHX esimees V.V.Kuibõsev. Tehase töölised võtsid vaimustusega vastu VK(b)P üleskutse. Nad püstitasid oma vastuprogrammi, lubades aasta lõpuks valmistada 12 000 traktorit. Vaatamata tehase tööliste ennastsalgavale tööle 1929/30.majandusaasta lõpuks õnnes-

tus toota vaid 8935 traktorit[1].

Jäänud maha tehase kollektiivi liikumisest, sattus direktor (V.Gratšev) kõigi tootmisnõupidamiste ja konverentside terava kriitika alla. See viis ta autoriteedi langemisele nii tsehhide töötajate seas kui ka juhtkonnas. Tehase ajaloost loeme:

"1.oktoobrist 1930. Vassili Gratšev vabastati tehase direktori kohustustest ja suunati ehitatavale Stalingradi tehase direktoriks.

"Krasnõi Putilovetsi" direktoriks sai Karl Mardi p. Ots. Teda tunti oskusliku ja initsiatiivika bolševiku-na-majandusmehena veel Volhovi hüdroelektrijaama tellimiste täitmise ajast"[2]. (Vt. ka foto nr.26, lk.115.)

28.oktoobril 1930.a. ilmus tehase lehes uut direktorit tutvustav artikkel, kus oli ära toodud lühike artikkel K.Otsa elutegevuse kohta[3].

On säilinud S.M.Kirovi soovitus K.Otsale asuda tehase "Krasnõi Putilovets" direktoriks. See oli kirjutatud nähtavasti 1930.a. septembris, siis kui ilmnes, et putilovlaste traktorite programm jääb täitmata. Lehel on kirjutatud: "Asja juurde tuleb asuda kõhklemata, bolševistlikult. Asi on äärmiselt tähtis." (Vt. foto nr.27, lk.116).

---

1 Костюченко С., Хренов И., Федоров Ю., История Кировского завода, М.1966, 1к.317-344.

2 История Кировского завода, 1к.344-345.

3 "Новый красный директор" , "Красный путиловец" 28.X 1930, № 86.

Пролетарии всех стран, соединяйтесь! *Строго секретно*

Всесоюзная Коммунистическая Партия (большевиков). Ленинградский Областной Комитет

ПОДЛЕЖИТ ВОЗВРАТУ

№ СЛК/13-40. „ 21" сентбяря 0 193 г.

ЦК ВКП(б) т.Москвину.
т.т.Афанасьеву, Серганину, Смирнову С., Сорокину С., Жезлову и Отс.

Выписка
из прот.№13 зас.Секретариата Областкома ВКП(б) от 19.IX-30 г.

Слушали:

40. О директоре завода "Красный Путиловец".
т.т.Чудов, Афанасьев И. и Жезлов.

Постановили:

40. а) Освободить т.Отс от обязанностей председателя ТРЕМАСС,а и утвердить его директором завода "Красный Путиловец
б) Отозвать т.Отс немедленно из отпуска и предложить ему немедленно приступить к работе на заводе "Кр.Путиловец".
в) Вопрос поставить на утверждение ЦК ВКП(б).

Секретарь Областкома ВКП(б): Чудов.

г.7.

Foto nr.26. Väljavõte Leningradi Oblasti Parteikomitee protokollist K.Otsa vabastamise kohta "Tremassi" juhatuse esimehe kohustustest ja määramise kohta tehase "Krasnõi Putilovets" direktoriks. (Fotokoopia. Originaal asub Leningradi RSSOR Muuseumis.)

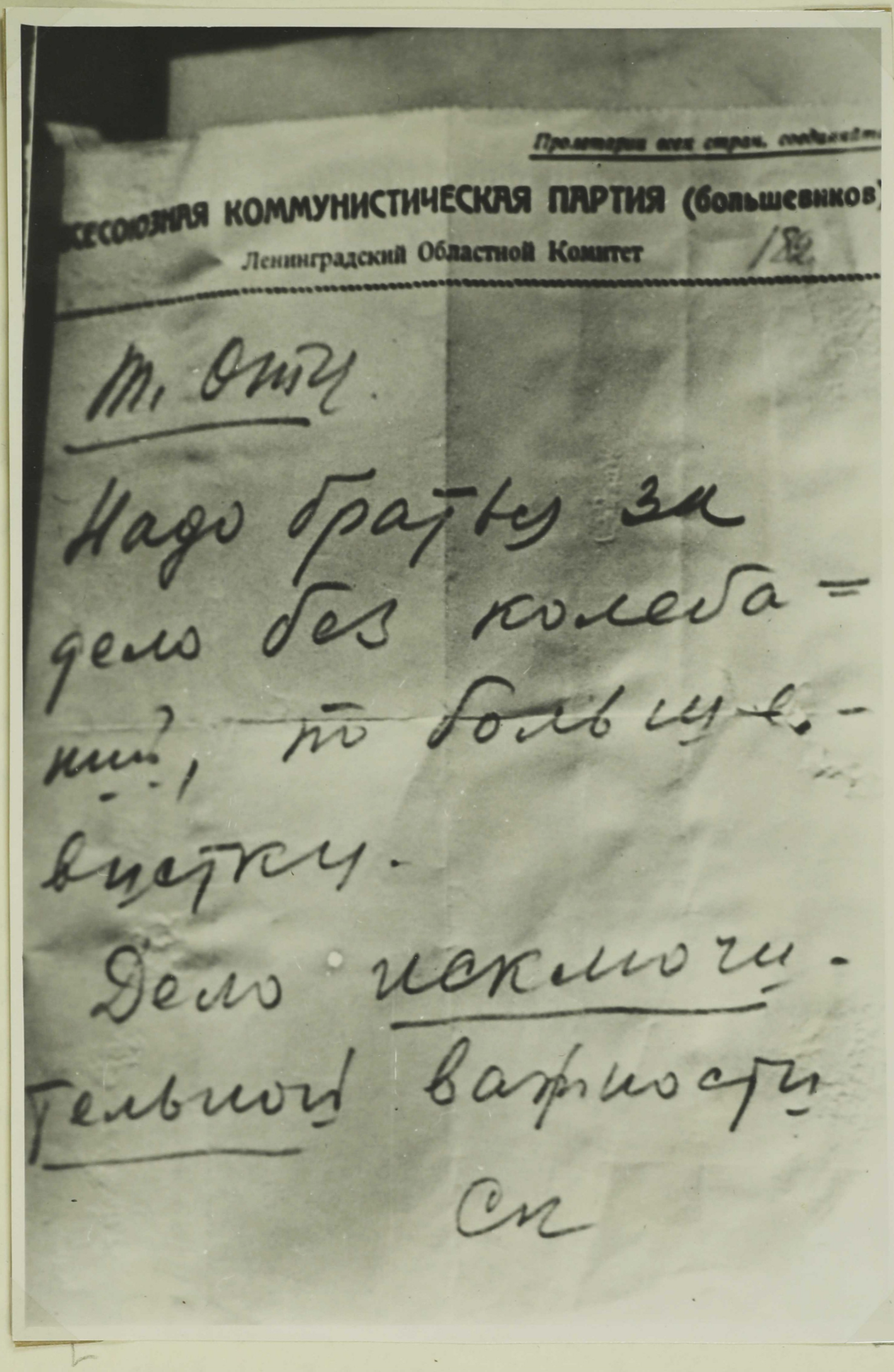

Foto nr.27. S.M.Kirovi kiri K.Otsale tööle asumisel tehase "Krasnõi Putilovets" direktori kohale (1930.a.). (Fotokoopia. Originaal asub Kirovi-nim. tehase muuseumis.)

S.M.Kirovi valikut tuleb lugeda parimaks hinnanguks Karl Otsa senise töö ja võimete kohta, kuna teda edutati NSV Liidu suurima tehase direktoriks, kus töötas koos ehitustöölistega kuni 30 000 inimest.

K.Ots ei petnud oma suure õpetaja sm.Kirovi lootusi. Ta asus partei ülesannet realiseerima otsekohe, toetudes töötajate võitlusvaimule. 1930.a. viimane kvartal kuulutati lööktöökvartaliks, mille käigus seati ülesandeks valmistada 3900 traktorit ja tagavaraosi 4500 rbl. eest.[1]

Lööktöökvartalit alustati "lööktöölise päevaga". Sel päeval astus parteisse 108 töölist, organiseeriti 88 uut lööktööliste brigaadi, mis haarasid 957 inimest ja 7 brigaadi-kommuuni - 53 liikmega.

K.Ots seadis oma "Leningradi Pravda" artiklis ülesandeks parandada ka tehase juhtimist, mille kohta lähemad seletused puuduvad. Töö organiseerimise parandamiseks pidas ta aga vajalikuks luua 6 päeva detailidevaru, et montaažitööd ei katkeks metallilõikamistsehh töö katkemise puhul. Teiste ülesannete seas püstitati direktori poolt veel kvaliteedi parandamise ülesanne traktorite detailide valmistamisel, vähendada nende omahinda 10 %, anda kevadkülvi alguseks, s.o. 1.aprilliks 1931.a. 60% aasta tagavaraosade programmist, jooksva kvartali lõpuks suurendada traktorite päevast monteerimist ligi 2 korda

---

1 Отс К., Красный путиловец в ударном квартале, "Ленинградская правда" I5.X I930, № 285.

(47-48 traktori asemel 80-85 traktorit).[1] Lööktöökvartali lõpuks toodeti 3900 traktori asemel 4051, s.o. 125 traktorit üle plaani[2]. Seega lõppes uue direktori võimete proovi eksam edukalt.

1931.a. pidi tehase "Krasnõi Putilovi" traktorite osakond saavutama projekteeritud võimsuse 30 000 traktorit aastas. Tehase töölised võtsid vastu tootmisnõupidamisel otsuse - toota 1931.aastal 32 000 traktorit vastuplaanina, lootes uue sisseseade paigaldada traktorite montaažitöökotta veel samal aastal "lööktöökvartalis". Ent importseadeldiste hilinemise ja ehitustööde venimise tõttu programmi täitmine muutus. Olukorra päästis monteerimistööde forseerimine. Uus töökoda komplekteeriti kolmekuuga (detsember-veebruar).[3] Saksa spetsialistid, kes külastasid tehast, pidasid niisuguse tsehhi sisseseade ülesseadmise minimaalseks ajaks neli kuud. Saksa külalised ei uskunud ka seda, et uue tsehhi sisseseadmed olid kohale monteeritud ilma ameerika spetsialistide abita.

Samas artiklis toob K.Ots näiteid vastutustundetu suhtumise kohta tootmisvahenditesse, mis läks kokkuvõttes tehasele kalliks. Näiteks tööline Filippov, parandades detaili mõne vasaralöögiga, rikkus välismaalt too-

---

1 "Ленинградская правда" I5.X I930, № 285.

2 История Кировского завода, 1к.366.

3 Отс К., За 30 000-ую тракторную программу,"Ленинградская правда" 5.IУ I93I, № 8I62.

dud täpsed kontrollplaadid. Kalleid puure kulutati 50 asemel 400 tükki kuus. Praak oli suureks lisakulutuste allikaks.[1]

Samas näitas K.Ots, et on tekkinud vajadus spetsiaalse töökoja järele, kus võiks praaki parandada - kas valupraagi kinnikeevitamise või jootmise teel.

Ühtlasi seadis K.Ots ülesandeks edaspidises tootmise planeerimisel ja töönormeerimisel toetuda löök-tööliste töönäitajatele.[2]

1931.a. 1.maiks tehas mitte ainult ei täitnud aprillikuu tootmisprogrammi, vaid ka ületas 103 % võrra. Sellest saavutusest raporteerisid tehase kollektiivi nimel Nõukogude valitsusele direktor K.Ots, tehase parteikomitee sekretär P.Lõssakov ja ametiühingu esimees Telõškov. Rapordis teatati, et tehase toodang kasvas aprillis 20 % võrreldes märtsiga. Traktoreid toodeti 1900, plaani ületati 100 traktori võrra[3]. Võib arvata, et saavutatud edu pandiks oli tehase juhtkonna poolt püstitatud ülesannete realiseerimine.

1931.a. töötas tehases "Krasnõi Putilovets" juba 36 000 töölist ja kogu produktsiooni väärtus oli kasvanud 1400 milj. rublani.

Traktorite päevane keskmine toodang kasvas 1931.a. oktoobriks 76-ni. Oktoobripidustuste päevil laskis tehas konveierilt välja 34 000-nda traktori, millega täideti viisaastaku plaan.

---

1 "Ленинградская правда" 5.IУ I93I, № 8I62.

2 Sealsamas.

3 Отс К., Красный путиловец твердо держит боевые темпы третьего решающего , "За индустриализацию" I.У I93I.

1932.a. veebruaris sai tehas "Krasnõi Putilovets" ülesande hakata tootma detaile tankitööstuse jaoks. Tehasele Nõukogude valitsuse poolt antud ülesanne oli seotud rahvusvahelise olukorra teravnemisega.

7.veebruaril 1932.a. toimus tehases tsehhi ülemate nõupidamine, kus direktor Karl Ots informeeris tehase juhtkonda tootmisülesandest. Uue tellimise täitmine pandi põhiliselt turbiinitsehhile. Ülesanne oli tõsine ja seepärast läksid K.Ots ja tsehhiülem Titov järgmisel päeval S.M.Kirovi juurde. S.M.Kirov rõhutas veel kord ülesande tähtsust ning palus rakendada kõik jõud selle täitmiseks.[1]

1932.a. 1.maiks valmisid esimesed tankidetailid. 1932.a. oktoobris sai tehas tellimuse juba uue konstruktsiooniga tankidele "T-28", nende tootmiseks loodi uus masinaehitusosakond. Tankide tootmisel vajalike terasdetailide omahinna ajas kõrgeks suur praagi protsent. kuna suure praagiprotsendi tõttu kujunes legeeritud terasest detailide omahind kalliks. Probleemi lahendas insener V.Baranovi poolt leiutatud uus teras " ПИ "[2].

Uue terasesordi leiutaja S.Baranov ja selle tootmisse juurutaja tehase direktor K.Ots said kõrgeima autasu - Lenini ordeni. K.Otsa autasustamise kohta on säilinud Rasketööstuse komissariaadi teadaanne (vt. foto nr.28, lk.121).

---

1 История Кировского завода, М.1966, lк.388.

2 Sealsamas, lk.389.

198

СС СР

НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ТЯЖЕЛОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

Москва пл Ногина Деловой Двор — Для Телеграмм: Москва НКТП

Сектор ... № телефона ...	Телефоны К. 1-02-00. Справ. Бюро. Упр. Дел. 542-00 Тек. Счет. №8153 Мос. Обл. к-ра Госбанк	При ответе ссылайтесь на № 0121936 „3" ноября 1932 г.

ВОПРОС: Д-Т ОТС. 6 НОЯ 32 № дела

З-д " Красный Путиловец".

г. Ленинград

т.т. ОТС К.М. и БАРАНОВУ С.М.

Постановлением ЦИК от 27.X- с.г. Вы награждены орденом ЛЕНИНА.

Секретариат Коллегии НКТП просит прилагаемые анкеты заполнить и ,заверив таковые,вернуть непосредственно в Секретариат ЦИК СССР на имя тов. СОТСКОВА.

Одновременно просьба прислать автобиографии, ~~характеристики В/ работы~~ и по 2 фотографических карточки, размером 4 х 5 сант.

О времени вызова Вас для вручения Вам орденов будет сообщено дополнительно по получении требуемых материалов.

Приложение : 2 анкеты

ОТВ.СЕКРЕТАРЬ КОЛЛЕГИИ НКТП СССР (СЕМУШКИН)

РУКОВОД.ГРУППЫ ТЕХНИЧ. ОБСЛУЖИВАНИЯ (ПАВЛОВА)

Foto nr.28. Rasketööstuse Rahvakomissariaadi teadaanne K.Otsa autasustamise kohta Lenini ordeniga. (Fotokoopia. Originaal asub Leningradi RSSOR Muuseumis.)

"Krasnõi Putilovetsi" tehase rekonstrueerimine esimesel viisaastakul nõudis ka selle tohutu tootmisginandi juhtimissüsteemi moderniseerimist. Selle ülesande lahendamisele asus Karl Ots kohe pärast tehase direktori kohale määramist. Juba 1931.a. lõpul algas tehase juhtimise detsentraliseerimine. Tehas jagati 9-ks isemajandavaks üksuseks. Tehase administratsioonile jäid ainult tooraine ja metallide varumise ja toodangu realiseerimise, samuti finantseerimise ja rekonstrueerimise funktsioonid. K.Ots kinnitab, et juhtimise detsentraliseerimine oli igati õigustatud.[1]

Tehase "Krasnõi Putilovets" direktor soovitas ka teistel keskmistel ja suurtel masinaehitusettevõtetel alustada juhtimise reorganiseerimist kahes suunas:
1) alustada isemajandavate üksuste loomist, muutes vastavalt trustide põhikirju; 2) kuivõrd tehase tootmisfinantsplaanis pole eraldi isemajandavate üksuste finantsplaane, siis soovitati need luua, andes direktoritele õigus avada isemajandavatele osakondadele pangas oma jooksev arve.[2]

Üheks eriti teravaks probleemiks tehases "Krasnõi Putilovets" oli tööliste voolavus, mis oktoobris 1932.a. kasvas 500 inimeseni. Võideldes voolavuse vastu, pidas K.Ots õigeks töölt lahkuvatelt isikutelt ära võtta tehase toidukaardid[3].

---

1 Отс К., Проблемы управления, снабжения и амортизации, "За индустриализацию" I.II 1932.

2 Sealsamas.
НКТП - Народный Комиссариат Тяжелой Промышленности.

3 Отс К., Организуем снабжение 100 000 человек, "Ленинградская правда" 6.XII 1932, № 284.

Teise viisaastaku plaani täitis tehas "Krasnõi Putilovets" kolme aasta ja seitsme kuuga, s.o. keskmiselt kolme kuu võrra varem kui teised NSV Liidu masinaehituse ettevõtted. Viisaastaku lõpuks toodeti tehases 3947 traktorit, 4331 kombainimootorit, 37 auruturbiini, 166 mootorvedurit, 40 raudteekraanat, sadutuhandeid tonne lehtterast, palju mitmesuguseid muid masinaid ja metallkonstruktsioone. Hoolitseti ka töötajate tervise ja heaolu eest: 1932.a. puhkas sanatooriumides ja puhkekodudes 3400 töötajat, 2000 töötajat kasutasid tehase puhkebaasi. Tehase juurde loodi nn. "tervise tsehh", kuhu kuulus 33 arsti. Nad tegelesid haiguste raviprofülaktikaga, sanitaaralaste küsimustega, samuti professionaalse valiku probleemidega. Tehase tööliste laste jaoks avati lasteaedu ja lastesõimi.

Tehase juhtkond hoolitses ka töötajate haridusliku taseme tõstmise eest. 18 885 inimest õppis mitmesugustes ringides, käis kvalifikatsioonitõstmise kursustel, koolides, kõrgemates õppeasutustes. Heakorrastati ka töölisrajooni Narva linnaosas, kuhu rajati uued tänavad: Traktornaja ja Turbinnaja. Uutesse elamutesse majutati 2000 tehase töötajat.[1]

Teisel viisaastakul pöörati suurt tähelepanu nõukogude majanduskaadri kindlustamisele.

Pärast ÜK(b)P KK ja KRK otsuse avaldamist partei puhastuse kohta toimus ka tehases "Krasnõi Putilovets"

---

1 История Кировского завода, 1к.394-398.

12.jaanuaril 1933.a. parteikoosolek.[1]

23.mail avaldati tehase ajalehes "Krasnõi Putilovets" partei puhastuse komisjoni liikmete nimekiri, komisjoni koosseisu kuulus ka K.Ots. Kokku kontrolliti ligi 5000 kommunistide pere tegevust ja ustavust.

"Puhastusest" käis läbi ka Karl Ots ise. Ta jutustas töölistele oma elust, tööst tehases, peatus avameelselt puudustel. Töölised esitasid direktorile üle 40 küsimuse. Karl Ots andis neile ammendavad vastused. Nähtavasti rahuldasid K.Otsa vastused töölisi, sest koosoleku lõpul, kui komisjoni esimees teatas, et sm.Otsa tegevust võib kontrollituks pidada, vastas saalitäis rahvast üksmeelse aplausiga.[2]

Üldse kontrolliti kuni 15.novembrini 1933.a. tehases 5324 partei liikme ja kandidaadi kommunistlikku tegevust ning 779 heideti parteist välja. Puhastuse käigus tehti ka vigu, nimelt heideti parteist välja ka kõik nn, passiivsed[3].

Võib arvata, et üldiselt teostatud partei ridade puhastus aktiviseeris tehase kommunistide tegevust ning tõstis nende autoriteeti, kuna partei ridadesse jäeti kõige aktiivsemad töötajad, kes olid suutelised masse organiseerima.

---

1 История Кировского завода, 1к.437.

2 Проверяется большевик-директор, "Красный путиловец" 21.VIII 1933.

3 Talva, J., Revolutsiooni reamehest..."Rahva Hääl" 3.XI 1966 - on toodud putiilovlaste mälestustest kokkuvõtteid.

Tõepoolest, Karl Ots andis kogu oma jõu ja energia tehase töö korraldamiseks. Uute tsehhide käikulaskmise ajal, uue toodangu juurutamisel ei lahkunud direktor koos töölistega tihti tehasest mitme vahetuse jooksul.

Direktor tundis isiklikult paljusid töölisi ja meistreid ning vestlustes nendega huvitus ka nende isiklikest muredest. Karl Otsal olid ka kindlad kõnetunnid tööliste vastuvõtmiseks.[1]

ÜK(b)P XVII konverentsil kinnitati tehase II viisaastaku plaan, mille täitmise tulemusena tehase toodang pidi kasvama võrreldes esimese viisaastakuga 24,-kordseks. Tehas pidi suurema võimsusega tootma turbiine, kraanasid, autosid ja relvastust Punaarmeele.

Et kindlustada vastutusrikaste tootmisülesannete edukat täitmist, jätkas K.Ots tehase juhtimise reorganiseerimist.[2] Kaks aastat tagasi teostatud juhtimise detsentraliseerimine oli andnud positiivseid tagajärgi. Isemajandavate osakondade juhid - endised töölised - olid omandanud majandamise kogemusi ja neid võis edaspidi kasutada tootmisjuhtidena. K.Ots analüüsis kriitiliselt isemajandavate osakondade negatiivseid külgi, nagu administratiivpersonali suurenemine 1450 inimese võrra, kelle ülalpidamine suurendas tootmise omahinda 5 % võrra, võrreldes 1930.aastaga; isemajandavates osa-

---

1 Lisa VII, T.Mäsesi mälestused. Elukoht: Tallinn Nurme 55-1.

2 Отс К., За укрупненный хозяйственный цех, "За индустриализацию" 31.IУ 1933, № 93.

kondades ilmnes separatismi tendentse, mis olid vastuolus tehase üldiste huvidega.[1]

K.Ots mõistis mõningate osakondade direkrorite separatistliku hoiaku otsustavalt hukka ja pidas vajalikuks tehase kui ühtse terviku säilitamist. Küll soovitas ta liita ühesuguse profiiliga jaoskonnad suuremateks tsehhideks, suurendades tsehhiülema tähtsust ja tugevdades tsehhide juhtivat aparaati. Iga tsehhi juurde tuli rajada tehnoloogiline büroo, kontor, laod; tsehhide majandus tuli viia täieliku isemajandamise alustele.[2]

Tehase keskaparaadi kätte tuli koondada selle projekti kohaselt kogu realiseerimine, varustamine ja finantseerimine. Näiteks autoehituse juhtimiseks tuli asutada peainseneri koht alluva aparaadiga; metallurgiatsehhide tehnoloogiliseks juhtimiseks aga asutada metallurgiaosakond eesotsas osakonna ülema ja peametallurgiga. Kogu energeetikamajandus ja jooksevremont tuli koondada tehase peamehhaaniku alluvusse. Tema käsutusse tuli anda järgmised tsehhid: kesk-remondi tsehh, ehitusremonditsehh ja energeetika tsehh.[3]

Kõik kohalikud remonditöökojad anti tsehhidele üle. Isemajandavate osakondadena jäid alles transpordiosakond, tehasekool (Ф 34) ja ehitusosakond.[4]

---

1 Отс К., За укрупненный хозяйственный цех, "За индустриализацию" 3I.IУ I933, № 93.

2 Sealsamas.

3 Sealsamas.

4 Sealsamas.

Üldjuhtimise tsentraliseerimise tingimustes jäi tehases isemajandavaks vähimaks ühikuks tsehh, mis varasematel aastatel oleks olnud võimatu, kuna uus tehnika polnud siis veel omandatud. Ka massiline töökultuuri-liikumine lubas kujundada tsehhist isemajandava ühiku.

Esimene viisaastak oli näidanud, et "Krasnõi Putilovets" suutis auga lahendada kõik Nõukogude valitsuse poolt antud ülesanded. Koos uue tehnika omandamisega oli kasvanud tehase insener-tehniline kaader ja tööalased kogemused.

Kodumaine autotööstus Moskvas monteeris algul "Fordi" autosid, kuid võimsamaid autosid osteti algul välismaalt valuuta eest. Viimane asjaolu viis tehase "Krasnõi Putilovets" spetsialistid mõttele - alustada mitmesilindriliste sõiduautode tootmist traktoritsehhi baasil.[1] Kogu vastutus katsepartii valmistamise eest pandi tehase tehnilise direktori Ter-Assaturovile. Ülesanne oli väga raske, sest uus kaheksa-silindriline ja 104-hobujõuline sõiduauto "Л-1" koosnes 5450 detailist. Putilovlased otsustasid valmistada sõiduauto "Л-1" peamiselt kodumaistest detailidest.

---

1 История Кировского завода, 1к.401; "Кировец" 9.X 1964, № 79 (5281); Отс К., Автомобиль Л-1, "За индустриализацию" 1.У 1 1933.

Tehas valmistas 1.maiks 6 sõiduautot " -1". Edu saavutati tänu oskusliku tehasesisese koopereerimise ja teiste Leningradi ja NSV Liidu tehaste kooperatsiooni kaasatõmbamise tulemusena.[1] Karl Ots kirjeldas ajalehe veergudel tööd uue sõiduauto tootmisel, pidades edu pandiks head ettevalmistustööd ning kogu tehase tööliste ja tehnilise personali tohutut entusiasmi kõigi raskuste ületamisel.

Autode katsepartii võttis osa 1.mai paraadist ning kutsus esile leningradlaste vaimustuse.[2]

19.mail 1933.a. alustasid sõiduautod "Л -1" suuremat katsesõitu 1500 km. marsruudil: Moskva - Leningrad, mis lõppes täieliku eduga. Moskvas jäid spetsialistid uue sõiduauto kvaliteediga rahule. K.Ots märkis, et: "" Л-1" on 100 % nõukogude masin - täiesti ilma importdetailideta, välja arvatud süütesüsteem, mõõteriistad ja kuullaagrid".[3]

K.Ots seadis tehase ette ülesande, toota aasta lõpuks veel 60 sõiduautot ja 1934.a. - 2000.[4]

---

1 Отс К., Автомобиль"Л-I", "За индустриализацию" I.У I933.

2 История Кировского завода, 1к.408.

3 Отс К., Автомобиль"Л-I", "За индустриализацию" I.У I933.

4 Sealsamas.

Foto nr.29. Üks sõiduautodest " -1", mis anti K.Otsa kasutusse.
(Originaal on K.Otsa abikaasa valduses.)

Sõiduautode tootmine anti siiski üle Moskva autotehasele.[1]

Päevakorda kerkis veel universaalse traktori väljalaskmine. See oli "Propašnik" ehk "Universaal-1" (Y-1), mille lõid nõukogude konstruktorid ameerika traktori eeskujul, mis pidi rahuldama puuvilla-, õlitaimede- ja peedikasvatajate vajadusi.[2] Uue traktori tootmisse juurutamine pidi toimuma 7 kuu jooksul: 1.septembrist 1933.a. - 1.aprillini 1934.a.[3] 1934.a. kavatseti toota 1000 uue konstruktsiooniga traktorit, 1935.a. aga juba 5000 traktorit.[4] Nende traktorite massiline tootmine lubab edaspidi loobuda niisuguste traktorite impordist.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 16.aastapäeva puhul, 7.novembril 1933.a., esines Karl Ots tehase ajalehes "Krasnõi Putilovets" üleskutsega eelmise aasta töötulemustest pealkirja all: "Tõusta kaasaegse tehnika tippudele"[5].

---

1 "Ленинградская правда" I.XI 1933, № 253.

2 Отс К., Советский пропашник, "Ленинградская правда" I.XI 1933, № 253.

3 **Sealsamas.**

4 **Sealsamas.**

5 Отс К., подняться на вершины современной техники, "Красный Путиловец" 7.XI 1933.

Ta peatus üksikute tsehhide saavutustel. Näiteks, metallurgiatsehhidelt ei oodanud ta tehnilisi imesid, nende ees seisis palju elementaarsem ülesanne, nimelt, omandada kaasaegne tootmiskultuur, muuta tsehhid puhtuse eeskujuks tugeva korra ja distsipliiniga ja selle poolest jõuda Euroopa metallurgiatööstuse tasemele.[1]

Osas tsehhides oli juba alanud võitlus tootmiskultuuri tõstmise eest. Nii administratiiv-tehniline personal kui ka töölised olid siin omandanud tõe, et puhtuse ja korra hoidmine tsehhis on tootmisprotsessi lahutamatuks osaks.[2]

Direktor märkis, et tehases kogu aasta kestnud sotsialistlik võistlus korra, puhtuse ja töödistsipliini eest oli andnud juba positiivseid tulemusi, suurendanud tööviljakust ja vähendanud plaanilist omahinda.[3]

Tootmise huve peeti silmas ka 110 inseneri ja tehniku suunamisega administratiivaparaadist tootvale tööle, mille tulemusena üle 60 % insener-tehnilisest personalist töötas vahetult tsehhides.[4]

Töötajate heaolu aitas tõsta Oktoobripühadeks valminud tehase vabrik-köök, mis pani aluse kollektiivi kultuursele toitlustamisele[5].

---

1 Отс К., Подняться на вершины современной техники, "Красный Путиловец", 7.XI 1933.

2 Sealsamas.

3 Sealsamas.

4 Sealsamas.

5 Sealsamas.

1932.a., kui spetsialiseeritud Stalingradi ja Harkovi traktoritehased saavutasid oma projekteeritud võimsuse, lõpetas tehas "Krasnõi Putilovets" traktorite tootmise[1] ning jätkas ainult nende tagavaraosade tootmist.

K.Ots võttis keskajakirjanduse veergudel sõna traktorite tagavaraosade tootmise probleemide kohta.[2] Ta kritiseeris ebamajanduslikku lähenemist tagavaraosade tootmise planeerimisele, mis tõi riigile miljonilisi kahjusid. K.Ots soovitab loobuda vanast planeerimise praktikast, mis põhineb tellimiste laekumisele ja välja töötada teaduslikud detailide kulumise ja amortisatsiooni kindlad normid, mis oleksid kõigile tarbijatele seaduseks.[3] Samuti soovitas ta tõsta tagavaraosade hindu, mis oleks tootjale kasulikum ja sunniks MTJ-sid hoolikamalt suhtuma tagavaraosadesse.

ÜK(b)P XVII partei kongressi eel kritiseeris K.Ots tööstuslike peavalitsuste püüdlust ära kasutada tehase "Krasnõi Putilovets" tootmisbaasi kitsalt ametkondlikes huvides.[4] Samuti kritiseeris planeerimisorganeid vigade eest traktorite tagavaraosade tootmise planeerimisel, kuna oli tellitud suurtes kogustes vähe kuluvaid detaile.[5]

---

1 Отс К., Красный путиловец сегодня, "Правда" 24.VI I934, № I72.

2 Отс К., Проблема тракторных запасных частей, "Правда" I2.I I934, № I2.

3 Sealsamas.

4 Sealsamas.

5 Sealsamas.

Ta kavandab uute muudatuste läbiviimist juhtimissüsteemis. Tehnoloogilise planeerimise osakonnad tuli koondada ja planeerimine üle anda tootmisosakonnele, tööjõu planeerimine tuli anda üle plaani-ökonoomilisele osakonnale, tehnoloogilise iseloomuga uurimistööd - kesklaboratooriumile. Edasisele trentraliseerimisele kuulus ka tsehhide juhtiv aparaat.[1]

Üks K.Otsa artikleid oli pühendatud Leningradi Oblasti Parteikomitee esimehele, Sergei Mironovitš Kirovi tegevusele[2]. K.Ots meenutas artiklis oma esimest tööaastat 1931.aastal tehases "Krasnõi Putilovets" ja S.M.Kirovi sooja ning abivalmis suhtumist temasse, kui tal väheste kogemustega direktorina oli raskusi tootmisplaani täitmisega. S.M.Kirov võttis aktiivselt osa ka tehase juhtimissüsteemi täiustamisest. Artikkel lõppes sõnadega: "...Leningradi bolševikud eesotsas niisuguse juhiga nagu sm.Kirov lähevad... vastu veel suurematele võitudele teisel viisaastakul".[3]

Pärast S.M.Kirovi traagilist surma omistati tehasele "Krasnõi Putilovets", mille kollektiivi S.M.Kirov oli aastate kestel kuulunud, 18.dets. 1934.a. Kirovi nimetus.[4] Tehase kollektiiv eesotsas K.Otsaga pidas jäädavalt kalliks S.M.Kirovi mälestust ja järgis tema õpetusi.

---

1 К.Отс, Укрепить единоначалие главка, "За индустриализацию" I4.I I943, № I2.

2 Отс К., Сталинский стиль, "Комсомольская правда" I7.I I934, № I5.

3 Отс К., Красный Путиловец сегодня, "Правда" 24.УI I934,№ I72

4 Малая Советская Энциклопедия, т. IV lk. 784.

K.Ots, iseloomustades Kirovi väsimatut võitlust Leningradi oblasti majanduse arendamise eest, kirjutas: "Meie, Mironovits, sinu õpilased ja kaasvõitlejad ei unusta seda kunagi".[1]

Teisel viisaastakul kuulusid tehase tootmisplaani ka gaasiturbiinid Magnitogorski jaoks. Traktorite "Y-1" tootmine jäi samal ajal kuu-pooleteise võrra graafikust maha aeglase projekteerimise tõttu. Seepärast toodeti 1.juuniks 500 traktori "Y-1" asemel vaid 92.[2]

Uue toodangu pidev juurutamine tingis tehases keskse projekteerimisbüroo nn. "Krasnoputilprojekt" loomise, kuhu kuulus 450 konstruktorit.[3] See oli ainulaadne NSV Liidus, kuna peale tehniliste jooniste töötati seal välja kogu tehnoloogiline protsess, tootmise-, montaaži-, lao-, instrumentide- ja remondimajandus. Tema käsutuses oli ka eksperimentaaltsehh.

1933.-1934.a. vabanes isemajandavate osakondade likvideerimisega ligi 1300 teenistujat ja 2000 töölist[4]. 40 % vabanenud insener-tehnilisest personalist suunati tootvale tööle.[5]

---

1 Отс К., Наш Киров, "Красная Татария" 3.XII I935.

2 "Правда" 24.УI I934, № I72.

3 Отс К., Мы перешли в новый класс техники, "Правда" 24.IX I932, № 264.

4 Sealsamas.

5 История Кировского завода, 1к.455.

Tsehhimeistri osatähtsus tootmises tõusis.

VII-nda üleliidulise nõukogude kongressi eel (1935) pühendas K.Ots esimesele Nõukogude Rasketööstuse komissarile Sergo Ordžonikidzele artikli: "Ei kannata valet ja keerutamist"[1]. Artiklis toodi esile Sergo kui juhi ja seltsimehe parimad omadused: "Kõige enam hämmastab sm.Ordžonikidze terav mõistus, mis lubab tal eriti kiiresti orienteeruda segastes küsimustes ja leida tarku lahendusi mitmesuguste ettevõtete ja tööstusrajoonide vaidlustes kapitalimahutuste suuruse ja uute ettevõtete organiseerimise üle. Vastaspoolte tõestustes oskab ta avastada kolkapatriotismi ja seda paljastada". Ja jätkab: "Veel on Sergo iseloomus üks suurepärane joon, mis on iseloomulik partei parimatele esindajatele - leppimatu suhtumine valesse ja keerutamisse. Ta nõuab tingimusteta ausust ja õiglust kõigilt töötajailt. Avameelsete töötajate jaoks leiab ta alati häid seltsimehelikke sõnu ja osutab vajalikku abi. Kuid halb, kui ta tunnetab kasvõi väikestki ebasiirust. Ta mäletab seda kaua, ja taastada Sergo usaldust on võimalik ainult ennastsalgava tööga."[2] Artiklis on räägitud ka S.Ordžonikidze kokkupuudetest Kirovi-nim. tehasega.

---

1 Отс К., Не терпит неправды, увертливости, "За индустриализацию" 24.I 1935, № 20.

2 Sealsamas.

Foto nr.30. S.Ordžonikidze ja K.Ots NSV Liidu nõukogude VII kongressil 1935.a. (Fotokoopia ajalehest "Leningradskaja Pravda" 1.II 1935.a.)

K.Otsa artiklit tuleb hinnata eriti sellę tõttu, et tollal olid juba Stalini isikukultuse esimesed sümptoomid täiesti silmnähtavad. Seega S.Ordžonikidze asjalikud ja inimlikud iseloomujooned olid artiklis esile tõstetud nagu vastandamiseks Stalini negatiivsetele iseloomujoontele.

VII üleliidulisel nõukogude kongressil võis K.Ots raporteerida, et Kirovi tehas on loobunud täielikult impordist ning projekteerib ja valmistab ise kõik vajaliku.[1] Kongressil esines K.Ots kirovlaste nimel: "...meie programm on suurendatud võrreldes möödunud aastaga 25 %, kuid teda võib suurendada veelgi, sest meie reservid on suured."[2]

VII üleliidulisel nõukogude kongressil valiti Karl Ots ÜKTK Liidu Nõukogu liikmeks.[3]

Teine viisaastak oli NSV Liidu tööstuses uue tehnika omandamise ajastu, mil nõukogude tööstus alustas võitlust tööviljakuse tõusu ja rentaabluse eest, kerkis esile loosung: "Kaadrid otsustavad kõik!"

Ka Kirovi tehases otsiti uusi teid toodangu kvaliteedi parandamiseks. Sellele probleemile pühendas direktor Karl Ots artikli tehase ajalehes.[4] Ta rõhutas,

---

1 Отс К., Успехи Кировского завода, "Известия ЦК" 3.II I935.

2 Отс К., Ликвидировать наследство буржуазной подлости, "Правда" 3.II I935, № 33.

3 "Известия ЦК" 7.II I935, № 33 (5586).

4 Отс К., Организовать борьбу за качество, "Кировец" 3.IУ I935 № 55.

et on vaja välja töötada uued tehnilised normid ja näitajad toodangu rahuldava, hea ja väga hea kvaliteedi määramiseks.[1]

Toodangu kvaliteedist pidi olenema ka töötasu. K.Ots soovitas kehtestada premiaaltöötasu ja kvaliteetse toodangu eest kõrgendada töölisel kategooriat, ka meistri palk pidi olenema tsehhi tööst: Lisatasu väljamaksmiseks soovitas K.Ots kasutada vahendeid, mis on kokku hoitud praagi vähendamisega, samuti sotsialistliku võistluse ning lööktöö fondide arvel.[2]

Kirovi tehast külastasid tihti majandusjuhid nii välismaalt kui ka NSV Liidust. On säilunud foto Nõukogude valitsuse delegatsiooni külaskäigust tehasesse. (Vt. foto nr.31, lk.139.)

K.Ots kirjeldas autotehase direktori Lihhatšovi ja ühe Euroopa suurima autotehase omaniku külaskäiku Kirovi tehasesse ja rääkis nende imestusest muudatuste üle, mis tehases olid toimunud. Välismaalast huvitas tööliste miiting, kuid ta pettus sügavalt, sest seal ei kirutud tehase juhatust.[3]

---

1 Отс К., Организовать борьбу за качество, "Кировец" 3.IУ I935, № 55.

2 **Sealsamas.**

3 Отс К., Гениально-простое решение, "Ленинградская правда" II.У I935.

Foto nr.31. Nõukogude valitsuse delegatsioon külastamas tehast "Krasnõi Putilovets" 1933.a.: M.N.Tuhhatševski (vasakult esimene), S.M.Kirov, K.Ots ja K.J.Vorošilov, ( ). (Originaal K.Otsa abikaasa M.Morozova valduses.)

Foto nr.32. Karl Ots ja Sergo Ordžonikidze Kirovi-nimelises tehases. (Originaal asub K.Otsa M.Morozova valduses.)

Selle näite abil läks K.Ots üle uute inimeste iseloomustamisele, keda tehas oli kasvatanud. Juba tollal oli 55 inimest omandanud kõrgema hariduse, lahkumata tootvalt töölt.[1] K.Ots seadis ülesandeks suunata tehniliste teadmiste täiendamisele mitte ainult insener-tehnilist kaadrit, vaid kõiki töölisi.[2] Ta tõi konkreetseid näiteid tohututest kahjumitest, mida tehas sai töötajate harimatuse ja madala tööoskuse tõttu: "Meil on raudtooriku hind 16 rbl. kallim kui tehases "Punane Oktoober". Raudtee platvorm-vagun... mida meie toodame, maksab 8 700 rbl., aga Jegorovi-nimelises tehases - 5 800 rbl., spetsialiseeritud tehased teevad vaguni 4 400 rbl. eest. Traktor "Y-1" maksis meile endile 5 300 rbl., kuid meile makstakse 4 500 rbl., kusjuures iga traktor kaalub rohkem kui eeskujuks olnud ameerika traktor."[3] K.Ots väitis kindlalt, et kui tehases oleks oma asja hästitundvaid spetsialiste külluses, siis niisuguseid puudusi ei esineks: "Peab ainult teadma, kuidas võtta"[4] /s.t. tehnikalt rohkem toodangut - P.E./.

Siit kerkis esile kaadri parema ettevalmistamise vajadus, millele tehases pöörati suurt tähelepanu.

Uue tehnika omandamisel oli suur tähtsus stahhaanovlikul liikumisel. 1935.a. I üleliidulises stahhaa-

---

1 Отс К., Гениально-простое решение, "Ленинградская правда" II.V 1935.

2 Sealsamas.

3 Sealsamas.

4 Sealsamas.

novlaste IV kongressist Moskvas võttis osa ka K.Ots koos Kirovi tehase ratsionalisaatorite ja eesrindlastega. Ordžonikidze andis Karl Otsale sõna.

K.Otsa ettekandest selgub, et Kirovi-nim tehas saavutas projekteeritud võimsuse juba mais 1935.aastal, kusjuures arvestuste kohaselt aasta lõpuks projekteeritud võimsused ületatakse 30 %. Stahhaanovlaste entusiasm lubas aga tehase tootmisprogrammi suurendada 50 %.

Kirovlaste suureks töövõiduks oli 75-tonnilise avariikraana valmimine 6.novembriks 1935. Kirovi-nim. tehase 1936.a. iga kvartali toodang pidi võrduma 1930. aasta kogu toodangu väärtusega. Ettekande lõpul teatas K.Ots, et Kirovi-nimeline tehas lõpetab II viisaastaku nelja aastaga. Nõupidamisel viibinud J.Stalin avaldas veendumust, et kirovlased tulevad Otsa juhtimisel sellega toime.[1]

Hinnates K.Otsa tegevust Kirovi-nim. tehases võiks aluseks võtta Rasketööstuse Rahvakomissari sm.Ordžonikidze käskkirja, milles avaldatakse K.Otsale tehase väljaarendamise eest kiitust, seoses K.Otsa üleviimisega uuele töökohale (vt. foto nr.33, lk. 143).

Rasketööstuse Rahvakomissari käskkirjas on ära märgitud, et K.Otsa kuueaastase töö perioodil Kirovi-nim. tehase direktorina, kasvas tehase toodang neljakordseks. Kui 1930.a. tehase toodangu väärtus oli 7,5 milj. rbl., siis 1936.a. andis tehas toodangut juba 28 milj. rbl. eest.

---

1 "Известия" I7.XI I935.

ПРИКАЗ
ПО НАРОДНОМУ КОМИССАРИАТУ ТЯЖЕЛОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

В связи с назначением мною тов. **Отса К. М.** директором Ижорского металлургического и машиностроительного завода для усиления руководства последним,— отмечаю особые заслуги на посту директора Кировского завода тов. **Отса,** за 6 лет работы которого завод достиг выдающихся успехов: средне-месячный выпуск с 7,5 млн. рублей в 1930 году вырос до 28 млн. руб, в апреле 1936 г., т. е. в 4 раза; организовано производство специальных сталей, турбин, компрессоров, пропашных тракторов, ответственного оборудования для железнодорожного транспорта, московского метро, канала Москва—Волга и др. Завод стал вполне современным предприятием Советского Союза с высокой техникой организации и управления, со сплоченным коллективом старых и молодых рабочих и инженерно-технических кадров.

За умелую и энергичную работу об'являю благодарность тов. **Отсу К. М.** и предлагаю учредить на Кировском заводе мемориальную доску, на которую занести тов. **Отса К. М.,** как организатора передового предприятия.

Народный комиссар
тяжелой промышленности
С. ОРДЖОНИКИДЗЕ.

Москва, 28 мая 1936 г.

Foto nr.33. S.Ordžonikidze käskkiri K.Otsa mälestuse jäädvustamise kohta seoses ta lahkumisega tehasest. (Fotokoopia ajalehest "Leningradskaja Pravda" 29.V 1936. Originaal on ka Kirovi-nim. tehase muuseumil.)

Selle aja jooksul organiseeriti kvaliteetsete terasesortide, turbiinide kompressorite, traktorite tootmine. Täideti tellimusi raudteetranspordi, Moskva metroo ja Volga-Doni kanali ehituste jaoks.

Käskkirja lõpus tehti ettepanek avada Kirovi-nim. tehases memoriaaltahvel, millele kanda Karl Otsa nimi.[1]

Hinnates K.Otsa kuueaastast tööd Kirovi-nim. tehase direktorina (1930-1936) tuleb märkida, et sel perioodil toimus tehase põhjalik moderniseerimine. K.Otsa juhtimisel toimus uue tehnika edukas omandamine. Ta toetus oma töös töölismasside initsiatiivile, täiustas pidevalt tehase juhtimisaparaati, juurutas kõrget töökultuuri, viies Kirovi tehase maailma eesrindlikumate suurettevõtete tasemele. K.Otsa juhtimisel saavutas tehas 1935.a. projekteeritud võimsuse ja alustas võitlust selle ületamise eest.

Eeltoodud Rasketööstuse Rahvakomissari käskkirjast ilmneb, et K.Otsa teeneid tehase väljaarendamisel hinnati kõrgelt. Mis sundis aga edukalt töötavat direktorit üle viima teisele töökohale, jääb esialgu lahendamata probleemiks. Võib ainult oletada, et K.Otsa üleviimise põhjuseks olid kahtlustused K.Otsa "liberaalsuse" vastu rahva suhtes, kes rikkusid tanke (mõningane praak esines aga lihtsalt töölohakuse tagajärjel).[2]

---

1 Memoriaaltahvlit seni tehases avatud ei ole.

2 История Кировского завода, Ік.538.

2. K.Ots Ižorski tehase direktorina

(mai 1936 - mai 1937).

24.mail 1936.a. avaldati NSVL keskajalehtedes Rasketööstuse Rahvakomissari G.Ordžonikidze käskkiri, millega vabastati ametist Ižorski tehase direktor Belov ja tehniline direktor Šestopalov tööülesannetega mittetoimetulemise tõttu. Uueks direktoriks määrati K.Ots.[1]

K.Ots, olles asunud uuele töökohale, iseloomustas seda peagi "Leningradskaja Pravda" veergudel: "Ainult 30 km kaugusel teisest pealinnast, Leningradist, kus on esmaklassilised masinaehitustehased /Kolpinos/, asub Ižorski masinaehitustehas, kuid nii erinev on Ižorski tehas-gigant Leningradi eesrindlikest tehastest. Provintslikkuse pitser lasub kogu sellel suurel tehasel. Seda võib tunda juba Kolpinos endas, kus on korrastamata tänavad, puudub kanalisatsioon ja veevärk."[2]

---

1 Приказ Народному Комиссариату тяжелой промышленности, М., 23.У I936, № 868. Народный комиссар тяжелой пром. С.Орджоникидзе, "За индустриализацию" 24.У I936.

2 Отс К., Записки директора, "Ленинградская правда" I8.УI I936, № I39 (6424).

Juba oma esimesel ringkäigul mööda tehast avastas K.Ots koos asetäitjaga Paduroviga rohkesti korralagedust, töödistsipliini avalikku rikkumist ning tehase väljaehitamise puudusi. Samuti osutus vananenuks tehase juhtimissüsteem, vähemalt 3-4 aasta võrra võrreldes Leningradi eesrindlike tehastega.[1] K.Ots mõistis, et need olid tehase tööd takistavad asjaolud, mis tuli kiiremas korras likvideerida.

Uus juhtkond alustas tsehhide organiseeritud puhastamist üleliigsest kolust . Alustati "sõda" ka provintslikkuse ja võhikluse vastu kõikides tehase juhtimise lülides. "Me otsustasime võtta töö aluseks tehases kindla kalenderplaani, luua tugev tehniline ja tehnoloogiline aparaat, alustada tingimuste loomisega, mis kasvataksid armastust, väärikuse- ja uhkusetunnet oma tehase vastu."[2]

K.Ots asus energiliselt oma programmi ellu viima. Peamehhaanik vallandati selle eest, et ta ei suutnud varustada tööpinke tagavaraosadega. Suurim tähelepanu suunati tehase sisseseade korrashoiule. "Nüüdsest peale olid kõik tsehhi ülemad kohustatud isiklikult pärast jooksvat remonti kogu sisseseade vastu võtma. Puhkepäevadel pidi tehniline direktor isiklikult kontrollima seadmete korrasolekut." Alustati ka tehnilise osakonna reorganiseerimist, et see kujuneks "tehase südameks tehnilise progressi, tehnilise mõtte ja initsiatiivi reali-

---

1 Отс К., Записки директора, "Ленинградская правда" I8.УI I936, № I39 (6424).

2 Sealsamas.

seerimisel."[1] Tehases reorganiseeriti ka dispetseriteenistus Kirovi tehase eeskujul. Endise 26 töötaja asemel jäeti sellesse osakonda ainult 6, kusjuures osakonna profiilile mittevastavad funktsioonid anti üle teistele osakondadele.[2]

Tööliste heaolu parandamiseks kavatses K.Ots alustada Kolpinos elamuehitust esmajärjekorras tehnilisele personalile. Sel juhul säästaksid nad iga päev 3-4 tundi, mis kulus tööle- ja kojusõitudeks.[3]

"Praegu", märkis K.Ots oma artiklis "täidab tehniliselt põhjendatud norme paljudes tsehhides vähem kui pool töölisi, kuid pärast tehnilise juhtimise reorganiseerimist, hakkab tehas ka uusi norme täitma."[4] Juba lühikese ajaga õnnestus K.Otsal saavutada tehase praktilise töö paranemist: "Kui mais 1936.a. täitis tehas plaanist ainult 74 %, siis juunis me ületame plaani 5 % võrra."[5]

Tõsiseks küpsuseksamiks oli tehasele unikaalse 1 750-tonnilise viimistlustööpingi valmistamine, millisele tellimusele olid pretendeerinud USA firmad.[6]

---

1 Отс К., Записки директора, "Ленинградская правда" I8.УI I936, № I39 (6424).

2 Sealsamas.

3 Sealsamas.

4 Sealsamas.

5 Sealsamas.

6 Sealsamas.

K.Ots küpse majandusmehena töötas oma plaanide ellurakendamisel väsimatu järjekindlusega. Ta mõistis, et endise tehase juhtkonna põhiliseks veaks oli kogu tähelepanu kontsentsentreerimine uute võimsuste käikulaskmisele.[1] "Otserünnaku" ülehindamine, kusjuures kõik muu jäi tagaplaanile. K.Otsa juhtimisel alustati Ižorski tehases võitlust ka tootmiskultuuri tõstmise eest. Komplekssel tuli lahendada agregaatide kasuliku tööaja pikendamise küsimus koos uue tehnoloogia omandamisega rekonstrueeritud martäänahjude ekspluateerimisel. Nende abinõude ellurakendamine kindlustas praagi vähenemise ja tootmis ülesannete eduka täitmise: "Kui varem kulus martäänahju kapitaalremondiks 30-40 ööpäeva, siis nüüd kulub selleks vaid 10-15 ööpäeva."[2]

Ühtlasi õpetati töölisi 2-3 korda hoolsamalt hoidma tööpinke, millistel nad töötasid. Iga tööpäeva lõpul võeti töölistelt tehase tehnilise juhtkonna poolt iga tööpink ja agregaat eraldi vastu ja kontrolliti selle korrasolekut ning puhtust. Seniste ainult suurte pühade eel tsehhides läbiviidud puhastuskampaaniate (техдневки) asemel viidi sisse regulaarne igapäevane ja -nädalane koristamine, mille tulemusi puhkepäeval kontrolliti tehnilise direktori poolt. K.Ots astus otsustavasse võitlusse stahhaanovlastest uljaspeadega, kes püüdsid plaani ületada tehnika rikkumise hinnaga.[3]

---

1 Отс К., Ижорская металлургия на подъеме, "Ленинградская правда" 30.X 1936, № 251 (6536).

2 Sealsamas.

3 Sealsamas.

Ka stahhaanovlik liikumine võttis tehases uut hoogu "niipea kui said kõrvaldatud välised takistused ja korrastatud tootmisprotsessi juhtimine".[1] "Inimesed on hakanud uskuma oma jõusse" - kirjutab K.Ots.[2]

K.Ots peatus ka praagiprobleemil. "Kuni juulini /1936.a. - P.E./ läks mõningatel juhtumitel 50-60 % detailidest praaki ja nimelt ka viimistlemisel." Seega eelnev metallurgide töö oli kulutatud asjata. K.Ots saavutas viimistlusoperatsioonis "karmima" kontrolli tulemusena praagiprotsendi vähenemise 1-2%-le.[3] Kui juulis 1936.a. oli kogu tehase keskmine praagiprotsent 19 %, siis oktoobris langes see juba 9 %-ni.[4]

Suuremat abi vajas endiselt tehase masinaehitustsehhe, millel oli raskusi plaani täitmisega.

K.Otsa artikkel "Millest me alustaksime" valgustab tehases tehtud suurt organiseerimistööd, et kindlustada kvaliteetse toodangu andmist. Tehaselt nõuti kõrgema kvaliteediga toodangut, mis seadis tehase ette uute terasemarkide tootmise ülesande. Esimesed katsed tõid aga rohkesti praaki.

Alustati sellest, et kesklaboratoorium töötas välja uue tehnoloogia. Kontroll uute tehnoloogiliste nõuete täitmise üle pandi tehnilisele osakonnale. Valume ist-

---

1 Отс К., Ижорская металлургия на подъеме, "Ленинградская правда" 30.X 1936, № 251.

2 Sealsamas.

3 Sealsamas.

4 Sealsamas.

rite tasu seostati terasekvaliteediga. "Väga hea" hinde puhul sai tööline märkimisväärse lisatasu.[1]

Uusi terase happelisuse vähendamise meetodeid hakati Ižorski tehases kasutama pärast terasevalutsehhi ülema insener Polikarpovi välismaareisi. Mai lõpust kuni oktoobrini 1936.a. viidi kvaliteetterase sulatamisele üle 4 martäänahju. 1937.aastaks kavandati veel 3 ahju rekonstrueerimine. Ümberkorralduste tulemusena kvaliteetterase osa kogutoodangus kasvas 27 % - 38 %-ni.

1936.a. viimases kvartalis seadis tehas endale ülesandeks anda 5,43 t terast tavaliste ahjude igalt ruutmeetrilt ja 3,8 t kvaliteetterast rekonstrueeritud ahjude m^2-lt. Mais 1936.a. andsid tehase martäänahjud keskmiselt 3,175 t igalt ruutmeetrilt. Niisiis edusammud olid märgatavad. Teiseks tähtsamaks kvaliteetterase toodangu suurendamise eelduseks oli kvaliteetterase sulatamisaja lühendamine senise 14 tunni asemel 10-11 tunnile.[2]

Kogu tootmis-tehnilise personali materiaalse huvi seostas K.Ots toodangu suurendamise ja selle kvaliteedi tõusuga, rakendades progressiivset tükitöötasu. "Kui terast saadakse 23 000 tonni /kuus/ ja igalt martäänahju ruutmeetrilt 5,81 tonni, siis valutsehhi tehniline personal saab 3-kordse töötasu. Kui sulami kontrollimisel

---

1 Отс К., Ижорская металлургия на подъеме, "Ленинградская правда" 5.XII1936, № 258.

2 Отс К., С чего мы начали? "За индустриализацию" 5.XI I936, № 258.

ja katsetel praaki ei esinenud, võis tehniline personal saada veel 5-kordse töötasu."[1]

Et kindlustada tehast vajaliku arvu spetsialistide juurdekasvuga rõhutas K.Ots oma artiklis kutsekooli avamise vajadust Kolpinos metallurgia erialal.[2]

Foto nr.34. Karl Ots Ižorski tehases (1936.a.).
(Originaal on K.Otsa abikaasa M.Morozova valduses.)

---

1 Отс К., С чего мы начали? "За индустриализацию" 5.XI I936, № 258.

2 Sealsamas.

Ülaltoodust selgub, et K.Otsa umbes aasta kestnud tööperioodil toimusid Ižorski tehases suured muudatused. Tehase kollektiiv K.Otsa juhtimisel lahendas edukalt kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse poolt püstitatud ülesandeid uue tehnika täiuslikumal omandamisel ja metallurgiatööstuse arendamisel. Selguvad ka K.Otsa eduka töö "saladused". Need olid: kõrge tehnilise kultuuri järjekindel juurutamine, töötajate materiaalse huvi ergutamine ja nende töö-, olustikuliste ja elutingimuste parandamine.

Kuid peagi suunas partei K.Otsa kui suurte kogemustega majandusjuhi Uraali tööstusrajooni, kus rajati Nõukogude Liidu teist rasketööstuse baasi. Üheks Idarajoonide rasketööstuse silmapaistvaks keskuseks kujunes Tšeljabinsk, mis saigi K.Otsa uueks töökohaks.

3. K.Ots Tšeljabinski Raskemasinaehitus-tehase direktorina (mai-juuli 1937.a.).

Mais 1937.a. usaldas partei Karl Otsale veelgi raskema ja vastutusrikkama ülesande - Tšeljabinski Raskemasinaehitustehase juhtimise.[1] Karl Otsa ülevii-mine oli ka seekord nähtavasti seotud repressioonide tugevnemisega Leningradis 1937.a.

See oli aeg, mil NSV Liidus rajati Uraalis ja Siberis dubleerivaid rasketööstusettevõtteid ja baase. Rasketööstusettevõtete tähtsus riigile oli tohutu. Suure Isamaasõja aastail muutusid nad tähtsateks relvasepikodadeks ja kindlustasid nõukogude rahva võidu fašismi üle.

Tšeljabinski Sergo Ordžonikidze nimeline raskemasinaehitustehas pidi muutuma pärast lõplikku väljaehitamist suureks kombinaadiks. K.Otsa määramise ajal selle tehase direktoriks, esines tehase väljaehitamisel suuri raskusi.[2] Siinkohal tsiteeriksin tehase parteior-

---

[1] Dateerimine on umbkaudne K.Otsa abikaasa M.Morozova-Otsa ja ta õe Anni Otsa suuliste andmete järgi.

[2] Korneljuk, F. mälestused, Lisa IV, lk.1.
Talva, J., Revolutsiooni reamehest suurtööstuse komandöriks, "Rahva Hääl" 3.XI 1966.a. loeme: Korneljuk oli sel ajal ehitatava masinaehitustehase parteiorganisaator.

ganisaatori F.Korneljuki mälestusi: "Peab ausalt tunnistama, et olukord ehitusel oli räbal. Igal sammul oli tunda juhtimisoskuse puudumist. Püüti haarata kümneid ja kümneid töid ühekorraga, puudulik oli planeerimine ja ka tööliste elamistingimused halvenesid iga päevaga. Karl Otsa nime olin kuulnud juba varem õppimise ajal Leningradis."[1] Nii iseloomustas F.Korneljuk olukorda, mis valitses tehases K.Otsa saabumise momendil Tšeljabinskisse mai lõpul 1937.a.

Karl Ots viibis 17.maist 1937.a. kuni kuu lõpuni Moskvas. Tema Moskvas viibimine oli seotud nii ülemineku vormistamisega uuele töökohale kui ka uutest töölesannetest tulenevate asjaajamistega.

Kuivõrd selle perioodi kohta teised allikad puuduvad, tsiteerin järgnevalt K.Otsa kirju perekonnale Leningradi, mis valgustavad K.Otsa elu ja tegevust ta elu viimastel kuudel.

Ta kirjutab, et peamisi materjale - tsementi, talasid ja elektrimaterjale pole võimalik saada otsekohe. Alles 2 kuu pärast lubatakse abi. "Et midagi kätte saada, peab kulutama suuri jõupingutusi, tegema tohutut ettevalmistustööd ning kõik see edeneb aeglaselt."[2] K.Ots kirjutab rõõmuga, et tal õnnestus hankida täiendavaid summasid (3-4 milj.) elamuehituseks ja

---

1 Talva, J., Revolutsiooni reamehest suurtööstuse komandöriks. "Rahva Hääl" 3.XI 1966 - on toodud F.Korneljuki mälestused K.Otsa kohta.

2 K.Otsa kiri abikaasale M.Morozova-Otsale 17.V 1937 Moskvast. (Kiri abikaasa valduses.)

muudeks töödeks, mida varem ei olnud ette nähtud. Ta jätkab, et teda "paneb muretsema just tehase homne päev, s.o. varustamine. Seejärel kirjutab ta oma tervise halvenemisest. Sellest kirjutab ta muide ka kõigis järgnevates kirjades murega. Ta ütleb, et ta on tugevasti nõrgenenud ega talu enam endist töökoormust (15-16 tundi päevas)[1]

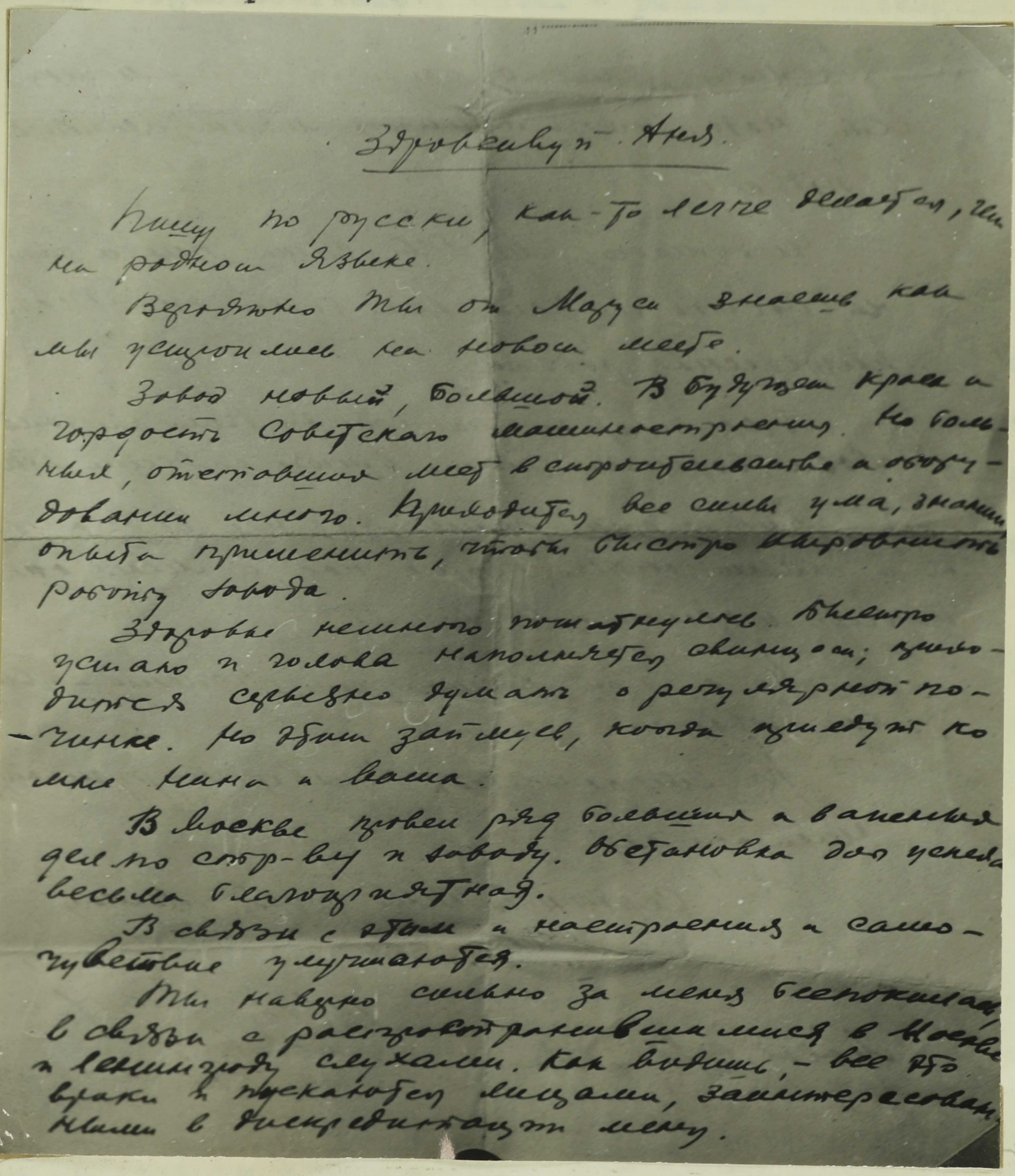

Здравствуй Аня.

Пишу по русски, как-то легче делается, чем на родном языке.

Вероятно Ты от Маруси знаешь как мы устроились на новом месте.

Завод новый, большой. В будущем краса и гордость Советскаго машиностроения. Но больных, отставших мест в строительстве и оборудовании много. Приходится все силы ума, знания опыта применить, чтобы быстро выровнять работу завода.

Здоровье немного пошатнулось. Быстро устало и голова наполняется свинцом; приходится серьезно думать о регулярной починке. Но этим займусь, когда приедут ко мне Нина и Ваша.

В Москве провел ряд больших и важных дел по стр-ву и заводу. Обстановка для успеха весьма благоприятная.

В связи с этим и настроения и самочувствие улучшаются.

Ты наверно сильно за меня беспокоилась в связи с распространившимися в Москве и Ленинграду слухами. Как видишь, - все это враки и пускаются лицами, заинтересованными в дискредитации меня.

1 Foto nr.35. K.Otsa kiri Moskvast õe Anni Otsale 1937.a. mais. (Fotokoopia. Originaal Anni Otsa valduses.)

K.Ots kirjutab õele mingisugustest laimavatest kuulujuttudest, mis levisid Leningradis ja Moskvas.

Nii kirjutab ta abikaasale ühes järgnevas kirjas: "Homme on pühapäev. Hommikul on mu juures meie töötajad seadmete arvestustega, peale lõunat sõidan Liidu parimasse tööpingitehasesse, mis asub Moskvas, õppima töö organiseerimist. Õhtul - puhkan."[1] Niisugune oli üks Karl Otsa puhkepäev Moskva komandeeringu ajal, mis oli peaaegu täielikult pühendatud tööle ja õppimisele.

Järgmisest kirjast 23.maist 1937.a. saame teada, et K.Otsa asjaajamistel pole lõppu veel näha - "jää kas või Moskvasse tagantlükkajaks". Oma materjalide saamine polnud ikka veel kindlustatud. K.Ots otsustab jätta oma kaastöötajad Bartvini ja Gubkini Moskva kuni kõigi vajalike materjalide saamiseni ning sõita Tšeljabinskisse.[2]

Tšeljabinskisse, oma uuele töökohale jõuab K.Ots alles 30.mail 1937.[3]

Üks Tšeljabinski tehase tolleaegseid töötajaid - F.Korneljuk, iseloomustab oma mälestustes järgmiselt tehase uut direktorit:

---

1 K.Otsa kiri abikaasa M.Morozova-Otsale 17.V 1937. + Phütinum - rohi, mida kasutatakse närvisüsteemi tugevdamiseks verevaesuse puhul.

2 K.Otsa kiri abikaasa M.Morozova-Otsale (Moskvast Leningradi) 23.V 1937. (Abikaasa valduses).

3 K.Otsa kiri abikaasale 30.V 1937. (Abikaasa valduses.)

"Lühike laiaõlgne rässakas mees. Tema liigutused olid vilkad, kuid samal ajal läbimõeldud. Omapärased ja rahutud olid tema silmad. Need näisid haaravat hetkeks kõike, samal ajal põledes kustumatust tegutsemissoovist. Nüüd hiljem järele mõeldes tundub, et peale teadmiste ja kogemuste olidki Karl Otsa suurematekss voorusteks kõikjale jõudmine, kõige nägemine ja lausa uskumatuna näiv töövõime. Meile oli esilagu harjumatu, et direktor viibib ööd ja päevad tehases, lööb ise aegajalt käed külge ehitustel, juhatab ise masinate ülesmonteerimist ja esimese toodangu andmist. Tuleb aga mõista, et tol ajal oli suur puudus kvalifitseeritud kaadrist ja ainsaks võimaluseks kõigi kitsaskohtadeni jõudmiseks oli juhtijate isiklik kontakt töömeestega. Tulemused ei lasknud end kaua oodata. Paari kuuga suudeti asjad nii korraldada, et veel pooleliolevaist tsehhidest saadi juba toodangut. Pikkamööda aga kindlalt paranesid töö ja elamistingimused. Organiseeriti tööliste väljaõpetamiseks õppekombinaat, rajati töölistе lastele sealkandis senitundmatu luksus - lasteaed. Muidugi olid need kõik ainult tollel etapil saavutatud edusammud ja paljud selleaegsed sündmused võivad nooremale põlvkonnale näida vähetähtsaina. Kõige mõistmiseks, mida tähendas meile sel ajal oskuslik majanduslik ja administratiivne juhtimine, tuleks seda ise läbi elada."[1]

---

[1] Talva, J., Revolutsiooni reamehest suurtööstuse komandöriks. "Rahva Hääl" 3.XI 1966. - artiklis on toodud F.Korneljuki mälestused K.Otsa kohta.
Vt. Lisa IM lk.1.

Eelnevate ridade autor F.Korneljuk sai K.Otsa perekonna lähedaseks sõbraks. Peaaegu kõik vähesed puhkehetked, mida Ots endale lubas, veetsid nad koos. Käidi kalal, jalutati ja eriti palju mängiti malet. Palju juttu oli mõlemal armsast Leningradist. Tihti hakkas aga Karl Ots rääkima oma väikesest sünnimaast, seal kehtivast kapitalismiikkest ja kodumaa tulevikuperspektiividest.[1]

F.Korneljuk viibis koos Karl Otsaga ka ta viimastel elupäevadel. Pärast rasket tööpäeva mängisid nad malet, mille järgi Karl Ots tundis end järsku halvasti. Kutsuti kiiresti kohale arst, kuid parenemist ei järgnenud.[2] Ka Moskvast välja saadetud arstid ei suutnud teda enam päästa.[3] Nelja päeva pärast, 27.juulil 1937.a. suri Karl Ots verevalumi tagajärjel peaajju. (K.Otsa surmatõendit vt. fotokoopia nr.36, lk.159.)

Ajalehtedes ilmus K.Otsa surma puhul nekroloog ja ÜK(b)P Keskkomitee kaastunde avaldus. K.Ots maeti kõigi austusavaldustega Tšeljabinski raadiomajaka läheduses.[4]

Karl Otsa kui andekat majandusjuhti hindasid kõrgelt ta otsesed ülemused S.M.Kirov ja S.Ordžonikidze.

---

1 Talva, J., Revolutsiooni reamehest suurtööstuse komandöriks. "Rahva Hääl" 3.XI 1966.

2 Lisa IV, lk.2.

3 Talva, J., viidatud artikkel.

4 Lisa IV, lk.2.

НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ СССР

Отдел Актов Гражданского Состояния

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о смерти № 2831

Место

29 для штампа

Гр. Оте
(фамилия)

Карл Мартович
(имя и отчество)

умер (ла) двадцать седьмого июля
(прописью и цифрами год, число и м-ц)

тысяча девятьсот тридцать седьмого года

о чем в книге записей актов гражданского состояния о смерти за 1937 г.

„29" числа июля м-ца произведена соответствующая запись.

М. П. Место смерти { город Челябинск край / селение область / район _____ с/совет _____

Возраст и причина смерти 45 лет. Кровоизлияние в мозг

Зав. бюро ЗАГС

Делопроизводитель [signature]

зак. № 1867

Foto nr.36. K.Otsa surmatõend, milles on fikseeritud surma põhjus - verevalum peaajju. (Fotokoopia.)

S.M.Kirov soovitas tihti majandusjuhtidel raskete küsimuste lahendamiseks pöörduda K.Otsa poole.[1]

Eriti lähedased suhted olid K.Otsal S.Ordžonikidzega, kelle Moskva kabineti võti oli ka K.Otsal.[2] On teada, et vaid mõni tund enne oma traagilist surma Ordžonikidze (suri 18.II 1937) telegrafeeris ta K.Otsale Ižorskisse ja tundis huvi tööde käigu vastu.

K.Otsa surmaga kaotas nõukogude majandus ühe parimatest tehasedirektoritest. Teda meenutatakse ka praegu ta endiste kaastöötajate seas suure lugupidamisega kui andekat tootmisjuhti.

K.Otsa surm oli ka ta perekonnale suureks kaotuseks. Maria Morozova-Ots - K.Otsa abikaasa ja võitluskaaslane, tütar Niina Ots pidid nüüd jätkama oma eluteed ilma perekonnapea abi ja toeta.

K.Ots avaldas oma isikliku eeskujuga suurt mõju oma tütrele Niinale, kes Suure Isamaasõja päevil võitles vabatahtlikuna Leningradi rindel. Praegu on Niina Ots Leningradi Toitlustustehnikumi direktor.

K.Otsa abikaasa Marie Morozova - personaalpensionär, elab koos tütre ja K.Otsa õe Anni Otsaga (ka pensionär) Leningradis.

---

1 Синельников С., Подарок, "Огонек" № 43, окт.1965.

2 Любарский , Жизнь прожитая для коммунизма, "Советская Эстония" 18.VII , № 167 (5787).

K O K K U V Õ T E

Käesolevas diplomitöös püüdis autor jälgida K.Otsa isiksuse ja maailmavaate kujunemisprotsessi ta lapsepõlve- ja noorusaastail. Uurimuse käigus selgus, et K.Ots tänu oma töölispäritolule ja esimestele kokkupuutumistele Eesti töölisliikumisega, omandas juba tsaariarmees teenimise ajal progressiivseid vaateid. Edasine K.Otsa elutee viis aga ta soldatipäevil Venemaale, kus ta, sattudes revolutsiooniliste sündmuste keerisesse, omandas marksistliku maailmavaate ning asus klassiteadliku ning aktiivse võitlejana bolševike poolele, andes edaspidi kogu oma jõu ja võimed nõukogude võimu teenistusse.

Töö teises peatükis on uuritud K.Otsa tegevust Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ja kodusõja aastail Pihkva kubermangus. Siin, töötades Novosokolniki asula täitevkomitee esimehena, näitas K.Ots end hea organisaatorina ja ustava võitlejana, kes viis järjekindlalt ellu bolševike partei poliitikat.

K.Otsa administraatori- ning majandusjuhi võimed hakkasid silma paistma juba ta tööaastail Pihkva ku-

bermangu täitevkomitee esimehe kohal. Tänu K.Otsa tegevusele Pihkva kubermangu TSN täitevkomitee ja ta osakondade töö pidevalt paranes. K.Otsa initsiatiivil seati sisse kubermangu majanduse planeerimine 1920/21. majandusaastal, rakendati uut kollektiivse juhtimise vormi: kubermangu majandusnõupidamisi, 1920.aastatel alustati kubermangus meiereide süsteemi väljaehitamist, alustati põllumajandusnäituste organiseerimist jne.

K.Otsa järgnevad tööaastad Volhovi hüdroelektrijaama ehitusel Loode Tööstusbüroo esindajana ja komissarina aitasid oluliselt kaasa hüdroelektrijaama kiiremaks käikulaskmiseks.

K.Otsa tööaastail "Tremassi" juhatuse esimehena (1924-1930) paistab silma ta operatiivsus partei poliitika ellurakendamisel just uue tehnika ja teaduse saavutuste praktikasse juurutamise osas. Seda soodustasid K.Otsa ametialased välismaareisid, kus ta tutvus Euroopa parimate tööstusettevõtete tööga. Karl Otsa initsiatiivil alustati tootmispsühholoogia uurimist ja kasutamist "Tremassi" trustis, hiljem ka Kirovi-nimelises tehases. K.Ots tegi palju ära töötades Kirovi-nimelises (1930-1936) ja Ižorski tehases (1937.a.) nende ettevõtete juhtimise parandamisel. K.Ots kui eesrindlik majandusjuht rakendas edukalt tootmise rentaabluse põhimõtet. Ta tegi palju ära tootmiskultuuri tõstmisel nii Kirovi-nim. tehases

kui ka Ižorski tehases, rakendas töötajate materiaalse huvitatuse printsiipe, hoolitsedes elamute ehitamise eest töötajatele. K.Otsa tööaastail Kirovi-nim. tehases muutus see tähtsaks Punaarmee arsenaliks. Tehas omandas neil aastail mitmesugust uut toodangut. Seal toodeti turbiine, traktoreid ja muis masinaid, mida vajas nõukogude rahvamajandus. Seega K.Ots aitas oma tööga aktiivselt kaasa Nõukogude Liidu sotsialistlikule industrialiseerimisele.

Mitte vähem tähtis nõukogude majanduse arendamisel oli ka K.Otsa lühike tööperiood Ižorski ja Tšeljabinski masinaehitustehaste direktorina (1936-1937). K.Otsa juhtimisel Ižorski tehas lahendas toodangu suurendamise ja uue toodangu juurutamise ülesandeid.

Viimastel elukuudel töötas K.Ots Tšeljabinski masinaehitustehases, selle tehase laiendamise ajal, kus ta ka suri.

K.Ots andis kogu oma jõu jäägitult nõukogude masinaehituse arendamiseks. Tema poolt juhitavad tehased töötasid edukalt ja saavutasid väljapaistva taseme vastava tootmisharu ettevõtete keskel. See tõestab veelkordselt K.Otsa suurt praktilise majandusjuhi talenti.

Töökaaslastele on K.Ots inimese ja juhina jäänud meelde kui ustav leninlane, aktiivne bolševik, kelle jaoks polnud lahendamatuid küsimusi ega ülesandeid.

Teda meenutatakse suure lugupidamise ja armastusega kui asjalikku ja tagasihoidlikku inimest.

K.Otsa õpetajateks ja suurteks eeskujudeks majanduse juhtimise alal olid S.M.Kirov ja S.Ordžonikidze.

Р е з ю м е

В настоящей дипломной работе автор, исходя из взглядов классиков марксизма-ленинизма на роль личности в истории, пытался вскрыть процесс формирования революционного мировоззрения у К. Отс, начиная с детских и юношеских лет его жизни.

В ходе исследования выявилось, что К. Отс благодаря своему пролетарскому происхождению и близкому прикосновению с эстонским рабочим движением уже в период революции I905 года, во время работы в Таллинском военном порту, а в особенности при прохождении службы в царской армии (I9I4 - I9I7), приобрел прогрессивные взгляды.

Служба в царской армии связала в дальнейшем судьбу К. Отс с революционным движением , в ходе которого он усвоил марксистское мировоззрение, а в дни Октябрьской революции примкнул к большевикам. С января месяца I9I8 г. К. Отс сформился окончательно как большевик (с этой даты он считается членом ВКП(б).).

Во второй главе настоящей работы исследована деятельность К. Отс в период Великой Октябрьской социалистической революции и гражданской войны (I9I7 - I922) в Псковской губернии, где он работал на разных административных постах.

Во время работы председателем Новосокольницкого Исполкома К. Отс показал себя хорошим организатором, надежным борцом за идеи рабочего класса. В своей повседневной

работе он руководствовался генеральной линией большевистской партии и проводил её в жизнь.

Во время работы председателем Псковского Исполкома К. Отс проявил себя талантливым хозяйственником. По его инициативе было начато с I920/2I гг. хозяйственное планирование в губернии, а для координации работы отделов Исполкома было организовано Губернское экономическое совещание уже в I920 г.

Скоро К.Отс был выдвинут на новый ответственный пост уполномоченного Северо-Западного Промбюро, а затем комиссаром на Волховстрой (I922 - I924). Здесь организаторский талант К.М. Отс способствовал экономии государственных средств и скорейшему пуску электростанции.

В годы работы председателем правления Ленинградских заводов "Тремасс" (I924 - I930) он показал себя как оперативный хозяйственник, внедряющий последние новинки науки и техники в жизнь. Свойство оперативности у К.Отс наблюдается и в последующие годы работы.

В период работы директором Кировского завода (I930 - I936), К. Отсом была завершена реконструкция завода. Завод под его руководством превратился в современное предприятие, производящее всевозможные машины как для народного хозяйства Советского Союза, так и для обороны страны.

После назначения К.М. Отс директором Ижорского завода (I936 г.), работа там значительно улучшилась.

В мае I937 г. К.М. Отс был переведен на Урал, где

он работал директором Челябинского машиностроительного завода. Не щадя собственного здоровья, К.М. Отс вложил в новую работу всю свою энергию, весь опыт предшествующей работы.

Многолетняя напряженная работа подорвала силы К.М. Отса , в результате чего он скоропостижно скончался 27 июня I937 г.

К.М. Отс работал многие годы под руководством С.М. Кирова и Г.К. Орджоникидзе и был их талантливым учеником.

В памяти бывших сослуживцев К.М. Отс остался как прекрасный хозяйственник - коммунист ленинской закалки.

Р. Отс.

K A S U T A T U D K I R J A N D U S

I. Marksismi-leninismi klassikud.

Lenin ,V.I., Eessõna brošüüri "K.Kautski, Vene revolutsiooni liikumapanevad jõud ja perspektiivid" venekeelsele tõlkele, Teosed, 11.kd.,Tallinn 1952.

Lenin, V.I., Nõukogude võimu järjekordsed ülesanded. Esialgne visand, Teosed, 27.kd., Tallinn 1955.

Lenin, V.I., Meie toitluspoliitika edusammud, Teosed, 32.kd., Tallinn 1955.

Plehhanov G., Isiku osa küsimusest ajaloos, Tallinn 1946.

2. NLKP ja nõukogude valitsuse otsused.

Решения партии и правительства по хозяйственным вопросам, т.I, I9I7 - I928, M. I967.

Директивы КПСС и советского правительства по хозяйственным вопросам, т.I, M.I957.

Isikukultusest ja selle tagajärgedest ülesaamise kohta. NLKP Keskkomitee otsus 30.juunist 1956, Tallinn 1956.

II. Kirjandus.

Eesti NSV ajalugu kolmes köites, II köide, Tallinn 1963.

Великая Октябрьская Социалистическая революция. Хроника событий, т.I, 27.II - 6.У I9I7, М.I957.

Вершинин Л., Становление советской власти во Пскове (методическое пособие), Псков I966.

Графтио Г.О., Волховстрой, Л. I928.

I0 лет власти советов в Псковской губернии, Псков I927.

Иванов С.А., Красный Октябрь на псковщине, Л. I967.

История гражданской войны в СССР, т.I, М.I947.

Карасев В., Таковы мы - рабочие , М.I962.

Киров С.И., Избранные статьи и речи, М.I957.

Кировский завод, Малая Советская Энциклопедия (МСЭ), т.IУ, Iк.784.

Костюченко С., Хренов И., Федоров Ю., История Кировского завода I9I7 - I945, М. I966.

Краткий обзор деятельности Ленинградского треста массового производства "Тремасс" (Отчет правления IУ производственной конференции рабочих и служащих треста 26 - 28 апреля, Л.I929.

Отс К.М., Очередные хозяйственные задачи Псковской губернии, Псков I920.

Развитие электрофикации советской страны (Сборник документов) I920 - I926, М.I956.

Саутин Н.В., Борьба большевиков за развитие социалистической революции и упрочнение Советской власти в деревне на Северо-Западе России. Канд. диссертация, Л. I960.

Тезисы отчета треста Ленинградских заводов массового производства Третьей производственной конференции рабочих и служащих "Тремасс" 4.У I928, Л. I928.

III. **Perioodika.**

Гедвилло С., Так мы жили, работали и боролись, "Новосокольницкая правда" I4.У I958,№ 58.

"Известия" I93I-I935.

Любарский А., Жизнь прожитая для коммунизма, "За урожай" I6.УI I967.

Любарский А., Жизнь прожитая для коммунизма (документальный рассказ об эстонском рабочем, ставшим одним из командиров советской индустрии), "Советская Эстония" I8.УII I962, № I67.

Любарский А., Командир советской индустрии (Рассказ о К.М. Отс), "Псковская правда" 7.IX I963.

Ljubarski, A., Eesti sulase poeg K.Ots, "Noorte HÄÄl" 6.XI 1967.

Marksistlik-leninlik õpetus isiku ja rahvahulkade osast ajaloo protsessis, "Eesti Kommunist" 1965, Nr.2.

Новый красный директор К.М. Отс, "Красный путиловец", 28.X I930, № 86.

Отс К., Продовольственник подтянись, "Псковский набат" 25.УIII I920.

Отс К., Очередные хозяйственные задачи советского строительства, "Псковский набат" 8.X I920, № № 327.

Отс К., Очередные задачи хозяйственного строительства , "Псковский набат" I.III I92I, № 55.

Отс К., Отчетный доклад председателя губисполкома на X съезде советов Псковской губернии, "Псковской набат" 5.IУ I92I, № 68.

Отс К., О подчинении уездной промышленности, "Псковский набат" 29.IX I92I, № 2IO.

Отс К., Как строится Волховская Электрическая станция, Бюллетень №№ I-2, Л.I923-I924.

Отс К., Выступление на III Ленинградской Областной Партконференции, "Лениградская правда" II.УI,I930, № I95.

Отс К., Выступление на III Ленинградской Областной Партконференции, "Красная газета" II.УI I930, № I33.

Отс К., Красный путиловец в ударном квартале, "Ленинградская правда" I5.X I930, № 285.

Отс К., Красный путиловец твердо держит боевые темпы третьего решающего , "За индустриализацию" I.У I93I.

Отс К., За 30000 тракторную программу, "Ленинградская правда" 5.IУ I93I, № 8I62.

Отс К., 34000 тракторов снято с конвейера, "Известия ЦИК", I2.XI I93I.

Отс К., Проблемы управления, снабжения и амортизации на заводах гигантах, "За интустриализацию" I.II I932.

Отс К., Мы перешли в новый класс техники, "Правда" 24.IX I932, № 264.

Отс К., Образуем снабжение I00 000 человек, "Ленинградская правда" 6.XII I932, №284.

Отс К., За укрепленный хозяйственный цех, "За индустриализацию" 3I.IУ I933, № 93.

Отс К., Автомобиль "Л-I", "За индустриализацию" I.У I933.

Отс К., Советский пропашник, "Ленинградская правда" I.XI I933, № 253.

Отс К., Подняться на вершины современной техники, "Красный путиловец" 7.XI I933.

Отс К., Красный путиловец сегодня, "Правда" 24.УI I934, № I72.

Отс К., Проблема тракторных запасных частей, "Правда" I2.I I934, № I2.

Отс К., Наш Киров, "Красная Татария", 2.XII I935.

Отс К., Не терпит неправды увертливости, "За индустриализацию" 24.I I935, № 20.

Отс К., Успехи Кировского завода, "Известия ЦК", 3.II I935.

Отс К., Ликвидировать наследство буржуазной подлости, "Правда" 3.II I935, № 33.

Отс К., Организовать борьбу за качество ,"Кировец" 3.IУ I935, № 55.

Отс К., Гениально-простое решение, "Ленинградская правда" II.У I935,

Отс К., Записки директора, "Ленинградская правда" I8.УI I936, № I39.

Отс К., Ижорская металлургия на подъеме, "Ленинградская правда" 30.X I936, № 25I.

Отс К., С чего мы начали? "За индустриализацию" 5.XI I936, № 258.

"Правда" I932 - I935.

Проверяется большевик-директор, "Красный путиловец" 2I.УIII I933.

"Промышленность и торговля" 1926, № 5/6.

"Псковский набат" 1919 - 1921.

"Revalsche Zeitung" 16.I 1880.

Синельников С., Подарок, "Огонек" № 43, 1965.

Talva J., Revolutsiooni reamehest suurtööstuse komandöriks, "Rahva Hääl" 3.XI 66.

Топтыгин В., Октябрь в Новосокольниках, "За урожай" I.III 1967, № 53.

Винтер А.В., От первых гидростанции к великим стройкам коммунизма, "Вопросы экономики" 1951, № 1.

IУ. Arhiivimaterjalid.

Ленинградский государственный Музей Великой Октябрьской Социалистической Революции (= Гос. Музей ВОСР) Ф.II № 1821, 1-151, Архив К.М. Отс.

Музей завода имени Кирова.

У. Käsikirjaline materjal.

K. Otsa autobiograafiad :

1932.a. - Lisa I

1937.a. - Lisa II

K. Otsa kirjad abikaasale M.Morozova-Otsale:

17.V 1937, 23.V 1937, 30.V 1937.

K. Otsa kiri kodustele :

kiri nr.1, 4.II 1914.

K. Otsa kirjad Edgar Isokile:

nr.1, 18,26.II 1914

nr.4, 7.IV 1914

nr.5, 5,20.VII 1914

nr.7,

nr.8, 10.XII 1915.

A. Otsa kirjad autorile:

nr.1, 20.XI 1966

nr.2, 8.I 1967

nr.3, II 1967

nr.4, 6.III 1967.

M. Morozova-Otsa kiri autorile

9.III 1968.

- - - - - - - - - - -

Edgar Isok - K. Otsa koolivend, kirjalikud mälestused (E.Isoki tütre V.Toomi valduses Tallinnas).

F. Korneljuk - endine Tšeljabinski tehase partorg (praegu Leningradi Linna TSN Täitevkomitee II aseesimees).

F. Mäses - endine Kirovi-nim. tehase tööline, (praegu pensionär Tallinnas, Lisa III).

Fotod ja fotokoopiad nr. 1-36.

VI. Suulised teated.

Karl Erss - pensionär Tallinnas

Edgar Isok - - " -

M. Morozova-Ots - personaalpensionär Leningradis.

A. Ots - pensionär Leningradis.

S I S U K O R D

SISSEJUHATUS .....lk. 3

I p e a t ü k k

K.OTSA LAPSEPÕLV JA NOORUSAASTAD

(1892-1917) 12

1. Lapsepõlv ja kooliaastad
(1892-1909) 12

2. Noorusaastad Tallinnas
(1909-1914) 26

3. Soldati aastad (1914-1917) 30

II p e a t ü k k

K.OTSA TEGEVUS PIHKVA KUBERMANGUS

(1917-1921) 40

1. K.Ots Veebruarirevolutsiooni
päevil 40

2. K.Otsa osavõtt Suurest Sotsia-
listlikust Oktoobrirevolutsioo-
nist 47

3. K.Ots Pihkva Kubermangu TSN
Täitevkomitee esimehena
(dets.1919 - veebr.1922) 62

III p e a t ü k k

K.OTSA TEGEVUS RAHVAMAJANDUSE TAASTAMISE JA SOTSIALISTLIKU INDUSTRIALISEERIMISE AASTAIL (1922-1930) 89

1. K.Ots Volhovi hüdrojaama komissarina (veebr. 1922 - - märts 1924) 89

2. K.Ots Leningradi trusti "Tremass" juhatuse esimehena (1924-1930) 102

IV p e a t ü k k

K.OTS SOTSIALISTLIKE SUURETTEVÕTETE JUHINA ESIMESTEL VIISAASTAKUTEL (1930-1937) 113

1. K.Ots Kirovi-nimelise tehase direktorina (okt. 1930 - - mai 1936) 113

2. K.Ots Ižorski tehase direktorina (mai 1936 - mai 1937) 145

3. K.Ots Tšeljabinski Raskemasinaehitustehase direktorina (mai - juuli 1937) 153

KOKKUVÕTE 161

РЕЗЮМЕ 165

KASUTATUD KIRJANDUS JA ALLIKMATERJALID 168

L I S A D: I K.Otsa autobiograafia 1932.a.

II K.Otsa lühike autobiograafia 1937.a. ja fotokoopia käsikirjast.

III Kirovi tehase töölise F.Mäsesi mälestused K.Otsast.

IV Tšeljabinski tehase parteiorganisaatori F.Korneljuki kiri P.Erssile mälestustega K.Otsast.

К о п и я

КАРЛ МАРТОВИЧ О Т С

член Российской Коммунистической Партии

/большевиков/ партийный билет № OI5384I

Директор з-да "Красный Путиловец"

АВТОБИОГРАФИЯ

а) Социальное положение

Родился I892 г. 6 января в бедной крестьянской семье Эстляндии, Везенбергского уезда, Вакской волости деревни Куртна. Мои родители довольно неудачно вели крестьянское хозяйство. Отец пил, семья нищала - хозяйство приходило в упадок.

В I895 г. мой отец решил бросить сельское хозяйство и переехать на работу в город. Сперва в Везенберг, затем Нарву и наконец в Ревель. Около года ему пришлось скитаться безработным, пока не удалось поступить чернорабочим в Ревельские железнодорожные мастерские. Это произошло в I898 г.

С этого времени отец работал в железнодорожных мастерских чернорабочим и затем сверлильщиком вплоть до своей смерти в I9I8 году.

Семья была большая - 5 человек детей, из коих трое учились в ж.д. училище. Отец все пил. Жить было тяжело.

В школьные каникулы, уже с II-летнего возраста приходилось работать наемным трудом на городских огоро-

дах и сенокосах, дабы подзаработать на школьные нужды. Так было в II, I2, I3 и I4 годах по два месяца в каждом.

С I7-летнего возраста, по окончании курса ж.д. Технического уч-ща в I909 г., поступил на работу в Ревельские ж.д. мастерские слесарем.

Проработав около года перешел в депо слесарем и еще через 6 месяцев поступил помощником машиниста на паровоз.

В качестве помощника машиниста проработал полтора года вплоть до I9I2 г. В общем работа на ж.д. своей казенностью, сухостью своих чиновников вовсе не удовлетворяла запросам к более энергичной деятельности. К тому-же, обладая непокорным по отношению к "начальству" нравом, считался отнюдь не из "благонадежных".

Подвернулся случай и я в январе I9I2 г. перехожу на работу в Ревельский Военный Порт в качестве техника-указателя по судоремонту, который в те же годы из Кронштадта переводился в Ревель, вследствие военно-стратегических соображений.

В течение I9I2 и I3 г.г. работал по ремонту крейсеров Паллада, Баян и флотилии подводных лодок.

В этот период жизни моя революционная идеология еще окончательно не оформилась. Но, будучи связан своими корнями, обиходом, всем бытом с рабочим классом, я составлял одно целое с теми рабочими, среди которых приходилось работать.

В I9I4 г. январе м-це я был взят на военную службу. Оказался назначенным в 3-й ж.д. баталион 4 роту, в составе коей я и проделал всю военную кампанию I9I4-I8 годов. В военное время ж.д. баталиону приходилось заниматься довольно большими строительными работами: Постройкой ж.д. линий, сооружением ж.д. мостов через большие реки, напр. Сан, и др. работами. Первоначально в качестве рядового солдата работал как чернорабочий - подноска материалов, укладка пути и т.п.; на Санских мостах на меня возложили технические обязанности. После целого ряда выполненных больших мостовых работ на реках Сан, Стырь и т.п. меня за проявленные технические способности произвели сперва в ефрейторы, а затем в мл. унтер-офицеры.

К военной службе я лично относился с величайшим отвращением и лишь условия военного времени сложились так, что я оказался в состоянии дотянуть лямку до конца. Со стороны своих товарищей был всеми любим и популярен (вся рота знала "Карл Иваныча", как меня прозвали товарищи). Опозиционные, чтобы не сказать революционные, элементы роты собирались вокруг меня, особенно с тех пор, как я в качестве технически компетентного лица, стал в пределах недосягаемости для ненавидящих меня сверхсрочно служащих подпрапорщиков.

В I9I6-I7 г.г. я состоял старшим рабочим в передвижных ротных механических мастерских, оборудованных мною же. Команда механической мастерской, состоящая из I2 чел.

рабочих, собранных с разных углов страны, отличалась внутренней спаянностью и явилась революционной ячейкой, вокруг коей группировались все революционные элементы в момент февральской революции.

В этот период мне пришлось работать по усилению и переклепке мостов через реки Моша и Лепша по Архангельской ветке Северных ж.д. в то время, как дорога из узколейной перешивалась в широколейную. Эта работа, технически очень интересная и большая, была выполнена в течение одного месяца. Это удалось благодаря той спайке, которая существовала между мною (как руководителем) и товарищами.

Работа в механической мастерской была последней работой по специальности, ибо с этой работы меня снимает Октябрьская революция для общественно-революционной деятельности.

Остальные члены нашей семьи тоже не отошли от своего класса.

Мой брат Иоганнес в I8 году добровольцем вступил в 8 номерной баталион Соц. Раб. Кр. Армии и погиб в боях при защите ст. Раута от финских белогвардейцев.

Сестра Анна по профессии белошвейка, а впоследствии воспитательница, окончила Лен. Медицинский ин-т в I930г. и сейчас работает участковым врачом в Абхазии. Младшая сестра Магда политической жизнью не интересуется и является балластом ненужным.

б) Интеллектуальное развитие и образование

В 8-летнем возрасте поступил в Ревельское техническое ж.д. уч-ще (низшее), прошел через начальную школу 4 г., приготовительные класса 2 г. и специальные классы - 3 года. Училище окончил в I909 г. В дореволюционный период систематически самообразованием не занимался, а по мере возможности пополнял свои прикладные знания. Более менее последовательным чтением занимался по истории народов и революции. В этой области знаком с довольно обширной литературой, хотя и без определенной системы.

Марксистским самообразованием занялся лишь с I9I7г., когда я вплотную подошел к вопросу о выработке определенной идеологии. Здесь в течение I7-I8-I9 и дальнейших годов удалось ознакомиться с основами марксизма по сочинениям Маркса, Каутского, Энгельса, Ленина, Зиновьева и др. Чтение это не могло быть систематическим в бурные годы нашей революции, пришлось читать от случая к случаю, по мере того как обнаруживались особенно большие пробелы в той или другой области моей общественно-политической деятельности.

Требования, пред"являемые исполняемой мною сложной и ответственной работой, принуждали к чтению отрывочному, прикладного характера.

в) Партийная принадлежность

Моя революционная идеология оформилась окончательно в июльские дни 1917 г., когда ясно обнаружилось, что вместе с большевиками на одной стороне баррикады стоит рабочий класс и бедное крестьянство, а на другой - все остальные классы и прослойки, с их партиями.

С этого времени я активно примкнул к партии большевиков и начал соответственную пропаганду в той части, где служил (4 рота 3 ж.д. баталиона).

В сентябре м-це команда механической мастерской выбирает меня как большевика в Новосокольницкий Совет рабочих и солдатских депутатов. В качестве большевика, хотя формально и не состоящего в партии, мне пришлось вынести всю борьбу за власть с сильной местной эс-эр'овской организацией. И несмотря на все трудности, мне при поддержке революционной команды механических мастерских, удалось произвести октябрьский переворот, и сделать Новосокольники сильнейшим форпостом в борьбе с передвигающейся по железным дорогам контр-революцией.

В декабре м-це я вместе с некоторыми другими товарищами: Бренсон, Рябов, Шестипаловым сделал попытку заложить партийную организацию большевиков. С этой целью мы помимо личной агитации и пропаганды вывесили объявление, чтобы привлечь к активному участию всех идейно преданных партии товарищей. Но это тогда еще не имело успеха.

В январе м-це I9I8 г. я, будучи на 3-м Всероссийском С"езде Советов, состоял во фракции большевиков, имею фракционный билет и этот момент (т.е. 9 января I9I8 г.) считаю датой своего формального вступления в партию, хотя по существу и по революционной деятельности мог-бы считаться в партии с сентября м-ца I9I7 г.

С января м-ца по июнь м-ц мною велась широкая партийно-воспитательная работа и первого июня I9I8 г. было положено основание партийной организации, существующей поныне и давшей много хороших работников-революционеров. В лучшие времена своего существования I8-I9 годы организация насчитывала около I20 членов партии.

Начавшиеся мобилизации обезлюдили организацию и поэтому в последующие годы она пришла в некоторый упадок. В годы упадка революционного движения, после разгрома I906-7 г.г., в Ревеле не оказалось революционной организации, могущей служить ядром для молодых революционных сил. Оживление некоторое появилось лишь с I0 года, когда возвращались политические ссыльные за дела I905 года. В этот период я состоял в личных хороших отношениях с группой ссыльно-поселенцев эс-дек, т.т. Тульп, Нейман и др., время от времени исполняя отдельные поручения, но не состоял в партии. Как оказалось после захвата архивов охранного отделения в февральскую революцию за мною была установлена слежка и наблюдение, повидимому вследствие связей и тесных отношений с указанной группой. С провалом

т. Нейман в I9I3 г. и последовавшего затем моего от"езда на военную службу, прекратилась и моя связь с организованными революционными силами, чтобы возобновиться уже в новых условиях, новом месте и с новыми людьми в I9I7 году.

г) Участие в общественной жизни до февральской революции

До февральской революции активного участия в общественных организациях не принимал, тем более, что наиболее сознательный период моей жизни 2I-25 годы бесполезно пропали на военной службе, вдали от общественного движения.

д) Репрессии и судимость

По вышеуказанным причинам политическим преследованиям и репрессиям не подвергался, равно как и не имел уголовной судимости.

е) Работа после февральской революции

Февральская революция застала меня на военной службе в составе 4-ой роты 3 жел.-дор. б-на. Рота в эти дни стояла на ст. Андреяполь Бологое-Полоцкой ж.д. на обслуживании лесопильного завода Лившица, вырабатывавшего шпалы для военно-стратегических дорог. При первых же глухих известиях о перевороте в Петрограде механическая мастерская, где я состоял старшим мастеровым, сделалась

центром для организации выступления на поддержку революции. Обезоруживал офицеров. Состоял в ротном комитете. Позднее вошел в батальонный комитет 3-го ж.д. батальона, стоящего в г. Режице, вместе с тов. Песковским и др.

В октябрьские дни организовал переворот в Городке при ст. Новосокольники; масса железнодорожных рабочих к большевикам относилась враждебно, ибо была распропагандирована местной эс-эр'овской организацией. Тем не менее эс-эр'овский Совет рабочих и солдатских депутатов был переизбран в преобладающем составе из революционных элементов. Я был избран председателем Ревкома. Еще раньше этого состоял комиссаром ст.Новосокольники. Вообще ж.д. узел играл тогда чрезвычайно большую роль и Ревком принял все меры, чтобы интересы обороны революции, от наступающих украинских самостийников и красновских банд, защищать.

В качестве депутата от Новосокольницкого Совета принимал участие в 3-м Всероссийском С"езде Советов, происходившем 9-I5 января I9I8 г. Состоял в фракции большевиков. Одновременно я состоял председателем Совета и Исполнительного Комитета. Вплоть до германского наступления I8 февраля I9I8 г. нам удалось сохранить от разложения стоявший на ст.Новосокольники эскадрон драгун. При помощи этой реальной силы, опираясь на авторитет Ревкома, удалось обезоружить не один состав украинцев,

пробирающихся на Украину. В дни германского наступления 5 армия рассыпалась в человеческую пыль. Остался от армии лишь армейском, без малейшей реальной силы. Между Новосокольниками и наступающими немцами не было никого, способного организовать не отпор, а хотябы разведку. Эту задачу выполнил Ревком, организовав отряд из I5 человек добровольцев, который вошел в соприкосновение с немцами, занимающими ст.Розеновскую. Мне удалось таким образом правильно информировать Правительство по прямому проводу через ген.Бонч-Бруевича. В мае м-це I9I9 г. мне пришлось принять руководящее участие в подавлении восстания зеленых, захвативших узловую ст. Идрица балтийской ж.д. Движение было серъезное, совпавшее с неудачами наших войск на Псковском фронте. Восстание было подавлено быстро и решительно.

Председателем Совета в Новосокольниках состоял до I июля I9I9 г. когда, будучи на губконференции РКП/б/ избранным в члены Псковского Губкома, последним был переброшен в Опочецкий уезд. В Опочецком уезде работал сперва до сентября м-ца ответственным секретарем Укома, а затем впоследствии председателем Уисполкома вплоть до I декабря I9I9 г.

Участвовал на 7-м Всероссийском С"езде Советов. С I-го декабря состоял, по выборам на Губ"езде Советов, председателем Псковского Губисполкома и членом Бюро Губкома РКП/б/ по выборам на Губконференции.

В течение двух тяжелых лет 20 и 21-го беспрерывно состоял председателем Псковгубисполкома, Председателем Губэкосо и членом бюро Губкома.

Во время наступления белоэстонцев, вкупе с Балаховичем на Псков, в конце 1919 г. я добровольцем вошел в коммунистический отряд и участвовал в 3-дневном бою за Псков, окончившемся также благополучно, как и происходившие в то время бои за Петроград.

В этот же период я принимал участие в 8-м и 9-м Всероссийских С"ездах Советов, в 9 и 10 партийных С"ездах. В 1921 г. от 8-го С"езда Советов состоял членом ВЦИК. Помимо сего участвовал во всех губернских С"ездах и Конференциях, часто и на уездных.

Весьма большое значение во Всероссийском масштабе приобрел мой опыт в организации Губэкосо, ибо Псковское Губэкосо было организовано еще в апреле 20 года, задолго до того, как Экосо были узаконены постановлением 8-го С"езда Советов.

Под моим руководством и непосредственном участии был составлен первый хозяйственный план по Псковской губернии.

Помимо сего принимал некоторое участие в газетной работе.

Постановлением Севзапбюро ЦК РКП(б) в феврале м-це 1922 г. я переброшен на Волховстрой для работы в качестве

уполномоченного Севзаппромбюро и одновременно политического комиссара от ПК РКП(б). Вплоть до декабря I923 г. с начала работы на Волховстрое состоял членом Волховского Укома РКП(б), кандидатом в члены Укома и членом Бюро коллектива Волховстроя.

5 января I924 г. на I4 Губс"езде Советов избран членом Петрогубисполкома.

I6 марта I924 г. назначен членом правления и заместителем председателя Правления ленинградского треста "Тремасс", в октябре того же 24 года назначен председателем Правления этого треста. На этой работе проработал до 26 сентября I930 г., а с этого момента состою директором завода "Красный Путиловец".

В период работы в Правлении "Тремасса" имел три заграничных командировки:

I/ в феврале-апреле I925 г. - в Германии для закупки оборудования;

2/ в ноябре-декабре I927 г. - в Германии, Чехо-Словакии для закупки прокатного оборудования;

3/ в декабре I929 г. и январе-марте I930 г. в Германии, Франции, Англии - для изучения производства мотоциклов.

В связи с продолжительной работой в Тремассе и тремя заграничными командировками считаюсь активным организатором и весьма осведомленным в вопросах сталепроволоч-

ного и холоднопрокатного производства в СССР, а также по мотоциклостроению и пожарному машиностроению.

За последние годы беспрерывно состоял членом Губ и Облисполкомов и в составе Обл КК ВКП(б).

С апреля м-ца I930 г. по выборам на 3 Партконференции состою членом Областкома ВКП(б), а по выборам I-ой Городской Партконференции и 4 Областной в январе I932 г. - членом Городского и Областного Комитетов ВКП(б), работая одновременно в Бюро Нарвского Райкома ВКП(б) с октября I930 г. и бюро Парткома завода Кр. Путиловец.

По выборам на 3-м Областном С"езде Советов состою членом Областного Исполкома.

Участвовал на 6-ом С"езде Советов Союза ССР и делегатом на I7-ой Всесоюзной Партконференции.

ж) Желаю работать /по какой отрасли/

Во всю свою деятельность до революции и во время ее у меня выработались способности не столько теоретика-экономиста, как практика-хозяйственника и техника. Думаю, что именно в этой области будет наиболее правильное мое использование. Либо в производстве по специальности, так сказать у станка, либо на административно-технической работе.

г.Ленинград
I8 мая I932 г.

п.п. К.ОТС

КРАТКАЯ АВТОБИОГРАФИЯ

КАРЛА МАРТОВИЧА ОТС

Происхожу из крестьян Эстляндской губ., Везенберг-ского уезда, Вакской волости.

Родился 6 января (с.с.) I892 г. В I894 году отец лишился своего хозяйства и переехал в город Везенберг, затем в г. Нарва и впоследствии в I895 г. - в город Ревель, работая поденщиком на разных случайных работах.

В I896 г. отец поступил чернорабочим в Ревельские ж.д. мастерские Сев. Зап. жел.дор., где и проработал без перерыва до I9I6 года, в последние годы сверлиль-щиком.

После нескольких увечий на производстве он тяжело заболел и умер в больнице в г.Ревеле в I9I8 году.

При большой семье - четверо детей, мать также работала на случайных заработках поденно; прачкой, убор-щицей и т.д.

В I900 году поступил в начальную школу Ревельского техн. ж.д. училища, на условиях льготной оплаты, как сын ж.д. рабочего.

В I909 году, окончил полный курс Ревельского Технического ж.д. училища и поступил в Ревельские ж.д. мастерские слесарем.

В I9I0 г. поступил в Ревельское ж.д. депо помощником паровозного машиниста.

В I9I2 г. перешел работать в Ревельский военный порт техником указателем судоремонтных работ.

В I9I4 г. взят на военную службу и определен солдатом 4-й роты 3-го жел.дор. б-на. В составе этой части проделал всю кампанию империалистической войны, в качестве рабочего на постройке и эксплоатации полевых жел.дор., затем как тахник, в звании ефрейтора - мл.унт. офицера, работал на постройке жел.дорожных мостов и с I9I6 г. старшим мастеровым ротных походных мастерских.

Демобилизован в начале I9I8 г.

Активного участия в революционном движении до I9I7 г. не принимал, но был близок в годы реакции I907-I3 гг. с эсдек"овскими революционными кругами, бывшими политическими ссыльными, деятелями революции I905 г. в ревельских ж.д. мастерских.

В охранке, как выяснилось в I9I7 г., я числился в т.н. "черном списке", т.н. политически неблагонадежным.

С февральской революции I9I7 г. принимал активное участие в движении, как член ротного, а затем и бат-ного комитета, обезоруживал офицеров. С июльских дней I9I7 г. оформилось мое революционное мировозрение - как большевика.

В сентябре I9I7 г. походные мастерские роты стояли

в гарнизоне на ст.Новосокольники Псковской губ., где в то время существовала сильная эс-эр"овская организация железнодорожников.

В борьбе с этой эс-эр"овской организацией, во главе большевистски настроенных солдат местного гарнизона, совершил октябрьский переворот в Новосокольниках, организовал революционный комитет и совет, председателем коих состоял до июня I9I9 г.

В этом периоде руководил соединенным отрядом красной армии, жел.дор. охраны и коммунистического боевого отряда при подавлении восстания "зеленых" банд, захвативших ст.Идрица и прервавших ж.д. сообщение с ст.Розеновская, на Белорусско-Балтийской ж.д.

Участвовал на Ш Всероссийском с"езде Советов с 9-I6 января I9I8 г., состоял в большевистской фракции с"езда и с этого времени считаюсь членом ВКП(б).

В июне I9I9 г. избран членом Псковского Губкома РКП(б) и переброшен в Опочецкий уезд где работал сперва секретарем Уездного Комитета РКП(б), а затем Председателем Уисполкома до декабря I9I9 года.

В период наступления Юденича на Ленинград в октябре I9I9 г. добровольцем в составе коммунистического отряда участвовал в боях с белобандитами на Псковском фронте, пока не отбросили их за эстонскую границу.

В I9I9 с декабря, -состою Председателем Псковского

Губернского Исполнительного Комитета, Председателем Губернского экономического совещания, первого в РСФСР.

По постановлению Севзапбюро ЦК ВКП(б) в январе месяце перебрасываюсь для работы в Ленинград, и два года, вплоть до марта 1924 года работаю Уполномоченным Севзаппромбюро и Комиссаром Волховстроя (Строительство Волховской Гидроэлектрической станции).

С марта 1924 г. назначаюсь заместителем, а в декабре и председателем Правления Треста Ленинградских заводов Массового производства (Тремасс), где работаю до сентября 1930 г.

В этом периоде три раза был в заграничных командировках:

а) для приобретения оборудования и изучения организации сталепроволочного и сталекатного производства зав. Красный Гвоздильщик, б) приобретения оборудования для прокатного цеха того же завода и в) изучения организации производства мотоциклов.

С сентября месяца 1930 г. работаю директором завода "Красный Путиловец" до мая 1936 года, когда решением правительства назначаюсь директором Ижорского завода в г. Колпино Ленинградской Области.

В этот период, а именно в 1935 году был в полуторамесячной заграничной командировке в качестве председателя Комиссии для приобретения оборудования за счет германского

кредита для тяжелого машиностроения НКТП, предприятиям непосредственно подчиненным Наркому.

За этот период с I9I9 по I936 год участвовал на 7, 8 и 9 - Всероссийских с"ездах Советов, на Ш, IУ и У Всесоюзных с"ездах Советов, на IX с"езде ВКП(б), на XVII Всесоюзной партконференции, XVII партийном с"езде.

С I924 г. состоял членом и работал в Ленинградском Совете, Губернском, а затем и в областном Исполнительном Комитете, где и сейчас состою членом.

Состоял членом бюро парткома заводов, бюро Московско-Нарвского, Нарвского и Калинского районных комитетов ВКП(б), член Ленинградской Губернской КК, городского и областного комитетов ВКП(б).

Жена моя Мария Терентьевна Морозова, происходит из крестьян Витебской губ., родилась в г.Двинске, где отец ее работал стрелочником, а затем в г. Рига военнослужащим-подпрапорщиком в старой армии, умер в I9II г. Мать ее умерла в I9I9 г. в г.Пскове.

С родственниками по отцу и матери, живущими сейчас с Эстонии, в волости где я родился, связи не имею с I922 г., когда моя мать Мария Карловна Отс и сестры Анна и Магда Мартыновна эмигрировали в СССР вследствие полицейских преследований Эстонской полиции.

Близкие родные все живут в СССР.

23 апреля I937 года. ОТС

Краткая автобиография

Карла Мартовича Сетс

Происхожу из крестьян Эстляндской губ., Везенбергского уезда Вакской волости, (в бедной крестьянской семье.)

Родился 6 янв. (с.с.) 1892. В 1894 г. отец лишился своего хозяйства и переехал в г. Везенберг, затем в Нарву и впоследствии в 1895 г. – в город Ревель, работая поденщиком на разных случайных работах.

В 1896 г. отец поступил чернорабочим в Ревельские жел. дорожные мастерские Сев. Зап. жел. дорог, где и проработал без перерыва до 1916 г., в последние годы свермельщиком.

После нескольких увечий на производстве он т. Ягеко заболел и умер в больнице в г. Ревеле в 1918 г.

При большой семье – четверо детей, мать также работала на случайных заработках поденно: прачкой, уборщицей и т.д.

В 1900 году поступил в начальную школу Ревельского [illegible]

Fotokoopia K.Otsa käsikirjalisest autobiograafiast 23.apr.1937.
(Originaal K.Otsa abikaasa M.Morozova valduses). /Vt. ka järgmine lk./

Состоял членом бюро Парткома заводов, бюро московско-Нарвского, и Колпинского Нарвского районных комитетов ВКП(б), член Ленингр. Губернского К.К., городского и областного комитетов ВКП(б).

Жена моя, Мария Терентьевна Морозова, происходит из крестьян Витебской губ., родилась в г. Двинске, ~~дочь стрелочника~~ где отец ее работал стрелочником, а затем в г. Риге военнослужащим, - подпрапорщиком в старой армии, умер в 1911 г. Мать ее умерла в 1919 г. г. Пскове.

С родственниками по отцу и матери, живущими сейчас в Эстонии, в ~~деревне~~ волости где я родился, ~~я не~~ связи не имею с 1922 г., когда моя мать Мария Карловна Отс и сестры Анна и Магда Мартовна эмигрировали в ~~Ленин~~ СССР, вследствие полицейского преследования Эстонской полиции. ~~осведомленной о моей роли~~

Близкие родные все живут в СССР.

[signature]

23 апреля 1937 г.

ВОСПОМИНАНИЯ

бывшего рабочего Путиловского завода

МЯЗЕС Федора Яновича

Я поступил на завод "Красный Путиловец" сразу после гражданской войны в I92I году и беспрерывно работал во многих цехах до войны I94I г. когда завод стал эвакуироваться на Урал.

Здесь на заводе я окончил школу ФЗУ, здесь в цехах завода прошли мои молодые годы в кипучей трудовой деятельности. Здесь впервые в своей жизни я получил трудовую закалку и стал высоко-квалифицированным рабочим-токарем. Здесь я рос и мужал, был рабочим, мастером и инструктором по токарному делу. Мирно прожитые довоенные годы оставили в моей памяти хорошие воспоминания о родном заводе, о коллективе, о людях, которые руководили заводом-гигантом.

Я вспоминаю, когда в I930 году приказом Наркома тяжелой промышленности тов.Орджоникидзе, Карл Мартович Отс был назначен на наш завод директором. Новый директор был прост, скромный и чутко относился к нуждам рабочих.

Несмотря на свою большую занятость по руководству заводом, я его часто видел в цехах на рабочем месте, где он беседовал с рабочими-мастерами. Он установил, после работы в определенные дни и часы прием рабочих в своем кабинете, как по производственным так и по бытовым вопросам.

С приходом нового директора, завод получил очень важные и ответственные задания по выпуску колесных тракторов для рождающихся колхозов.

В 1930 году по заданию ВСНХ завод должен был изготовить 10 тысяч тракторов "Фордзонпутиловец".

Технические руководители завода заявили: "Заказ не выполним, нам он не под силу".

Тов. Отс не успокоился на этом и обратился за помощью к активу завода. По договоренности с секретарем парткома Иван Газа был созван актив завода из представителей партийных, комсомольских и профсоюзных организаций.

Мастера и рабочие специалисты высказали свое мнение: "Задание трудное, но выполнимое".

На общезаводском активе было высказано много хороших мыслей и предложений по выполнению заказа, она послужила началом развертыванию широкого соцсоревнования между цехами, сменами, бригадами, возглавляемые членами партии и комсомольцами. Ответственное задание партии и правительства было доведено до каждого рабочего. Комсомол завода организовал рейды "легкой кавалерии" и контрольные посты по ходу выполнения заказа, так благодаря тесному техническому содружеству специалистов-рабочих и спаянному коллективу мастеров и администрации завода во главе с тов. Отс краснопутиловцы в конце года с честью выполнили правительственное задание и дали деревне в 1930 году не 10 тысяч тракторов, как планировалось, а 12 тысяч.

Освоив производство и развив темпы на следующий год из ворот завода вышло уже 23 тысячи тракторов.

В связи с ростом завода и увеличения численности рабочих, остро встал жилищный вопрос. По инициативе директора рабочий смог получить ссуду для индивидуального строительства, кроме этого на пустырях недалеко от завода развернулось большое строительство жилых домов, где на строительных лесах часто можно было видеть тов. Отс.

Среди огромного коллектива завода он пользовался большим авторитетом, как хороший товарищ, хозяйственник и руководитель.

К.М.Отс имел хорошие дружественные отношения с С.М.Кировым, который рекомендовал его на должность директора завода и потому тов. Киров был часто у нас на заводе, интересуясь работой своего друга.

Помню как весной 1933 года он вместе с Кировым пришел в цех, где рабочая молодежь проходила производственную практику.

Когда они подошли к моему рабочему месту, я подтянулся и отрапортовал тов. Кирову: (которого я хорошо знал) - "Токарная группа учащихся , проходят производственную практику - инструктор Мязес". Тов. Отс стоял рядом и улыбка скользила по его лицу. Они поинтересовались как идет производственное обучение, с каким рабочим разрядом выйдут ученики, какой срок обучения, и получив исчерпывающий ответ ушли в другой цех.

Тов. Отс был не только прекрасным руководителем и организатором, но он был также хорошим интернационалистом.

В те годы на заводе работало очень много рабочих разных национальностей (эстонцев, латышей, татар, узбеков), он сумел объединить их всех в единую дружную монолитную семью и увлечь их за собой на преодоление трудностей. Обладая простой и яркой речью он сумел зажечь сердца рабочих энтузиазмом и мобилизовать их на подвиги. Он горел на работе сам и этот "огонек" передавался другим.

Помню как осенью в I93I году Эрнст Тельман приехал в Ленинград и на другой день пожелал выступить на передовом заводе города "Красный Путиловец". На огромном заводском дворе собралось более десяти тысяч человек. Сюда после работы к трибуне пришли рабочие, служащие, администрация послушать вождя немецкого пролетариата.

Э.Тельман сделал обширный доклад о "революционном движении в Германии" и когда он кончил говорить, тов.Отс подошел к нему и от имени всего многотысячного коллектива в честь признательности обнял его и крепко пожал ему руку.

Если мне довелось-бы заново начать жить, я взял бы пример с жизни К.М.Отс. Он много сделал для нас всех полезного, хорошего и пусть сыпучие пески не занесут его след.

Пенсионер Мязес Ф.Я.

Таллин, апрель-I968 год.

Мязес. Ф.Я.

Уважаемый т.Эрсс Петр!

Ваше письмо получил и сообщаю, что я действительно, вместе с Карлом Мартовичем ОТС работал в гор.Челябинске, на заводе им.Серго Орджоникидзе, в 1937 году. Он прибыл из Ленинграда и я, тоже. Он был директором завода, я - редактор заводской многотиражной газеты "Ударник".

До сих пор сохраняю его в своей памяти, как коммуниста верного ленинца, выдающегося командира производства, талантливого инженера социалистической индустрии.

За короткое время работы на заводе Карл Мартович многое сумел сделать. Завод в то время еще строился, многие цехи еще были в лесах. Но Карл Мартович сумел, достраивая завод, одновременно организовать и производство остро-необходимой для страны продукции. Руководя заводом и строительством, он с глубоким знанием дела помогал рабочим и инженерам быстрее освоить новую технику заводского оборудования, сложную технологию производства. Я часто видел его по утрам одетым в рабочую спецовку, в окружении рабочих и инженеров при пуске новых станков и агрегатов. И, если что не ладилось, он находил неполадки и своими умелыми руками устранял их, показывая и рассказывая, как он любил говорить, - "где была зарыта собака".

Большое внимание Карл Мартович уделял созданию необходимых жилищно-бытовых и культурных условий для жизни рабочих. Он поспевал везде: побывать в квартирах

рабочих, заглянуть в детский сад, в школу, в редакцию заводской газеты, запросто побеседовать с рабочими в столовой, в магазине, до поздней ночи принимал у себя в кабинете изобретателей и рационализаторов.

Много, плодотворно работал Карл Мартович. По субботам, в конце рабочего дня, я со свежим номером газеты не отходил от него, стараясь отвлечь, увезти его отдохнуть к озеру Смолино, на дачу, где всегда ожидала его заботливая супруга, Мария Терентьевна.

Во время отдыха Карл Мартович предпочитал шахматы. И почти всегда был победителем.

И в ту роковую субботу июля 1937 года Карл Мартович, после напряженного трудового дня, присел сыграть партию в шахматы. Вечер был теплый, тихий, безоблачный. Играть в шахматы устроились, у самой дачи, расселив коврик на траве. Сыграв одну партию вничью. Карл Мартович почувствовал себя плохо и ушел в дачу. А через несколько минут Мария Терентьевна вышла и взволнованно сообщила, что Карлу Мартовичу очень плохо, что он в бессознательном состоянии, потерял речь.

Были срочно вызваны врачи. Улучшение не наступило. В тяжелом состоянии Карл Мартович ОТС пролежал на даче четверо суток и 27 июля 1937 года, не приходя в сознание, скончался. Врачи констатировали смерть в результате кровоизлияния в мозг (инсульт).

Похороны были со всеми почестями, отданными ему, как

Члену ЦИК. На его груди был орден Ленина № 412, которым он был награжден в Ленинграде во время работы директором Кировского (б.Путиловского) завода.

Захоронен К.М.ОТС в Челябинске на Марьяновском кладбище, у радио-вышки. Было возложено на его могилу множество венков и установлен памятник. В газетах был опубликован некролог с портретом К.М.Отс, соболезнования от ЦК партии, Правительства и многих организаций. Весь коллектив завода, многие жители Челябинска с глубокой скорбью проводили Карла Мартовича в последний путь.

Вот все, что я могу сообщить Вам, Уважаемый студент-дипломант, о Карле Мартовиче ОТС.

Вечная память ему - верному ленинцу, труженику, замечательному большевику, прошедшему славный путь от рядового рабочего до командира производства социалистической индустрии нашей Родины.

С уважением и добрыми пожеланиями

Ф.Корнелюк (подпись)

член КПСС с 1927 года

7 мая 1968 года

гор.Ленинград